תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר מועד

# חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת שבת

רבי עקיבא איגר

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת שבת

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-שבת/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 7
דף ד: 8
דף ה. 9
דף ה: 9
דף ו. 23
דף ו: 24
דף ז. 26
דף ח. 26
דף ט. 26
דף ט: 27
דף יא. 27
דף יא: 27
דף יג. 27
דף יג: 28
דף יד: 29
דף טו: 29
דף טז: 30
דף יח. 30
דף יח: 32
דף כ: 33
דף כא. 33
דף כב. 33
דף כג. 34
דף כד: 34
דף כה. 34
דף כה: 35
דף כח: 35
דף לד. 35
דף לה: 37
דף לו: 37
דף לח. 38
דף לח: 38
דף לט. 39
דף לט: 41
דף מ: 43
דף מא. 44
דף מב. 44
דף מב: 45
דף מג. 46
דף מג: 46
דף מד: 46
דף מה. 46
דף מו: 46
דף מז. 47
דף מח: 48
דף מט. 48
דף נ: 49
דף נב. 51
דף נב: 51
דף נג. 51
דף נג: 52
דף סא. 52
דף סד: 52
דף סח: 52
דף סט. 53
דף סט: 53
דף ע. 53
דף ע: 53
דף עב. 53
דף עב: 54

**דף עג** ..... 54
**דף עג:** ..... 55
**דף עד** ..... 56
**דף עה** ..... 57
**דף עה:** ..... 57
**דף עח** ..... 57
**דף עט:** ..... 57
**דף פ** ..... 58
**דף פא** ..... 58
**דף פא:** ..... 58
**דף פג:** ..... 60
**דף פו:** ..... 60
**דף פח** ..... 60
**דף צא** ..... 61
**דף צא:** ..... 63
**דף צב** ..... 63
**דף צב:** ..... 64
**דף צג** ..... 64
**דף צג:** ..... 64
**דף צה** ..... 66
**דף צו** ..... 66
**דף צז:** ..... 67
**דף צט:** ..... 69
**דף ק:** ..... 70
**דף קב** ..... 70
**דף קג:** ..... 70
**דף קה:** ..... 71
**דף קו** ..... 72
**דף קו:** ..... 82
**דף קז** ..... 82
**דף קח** ..... 82
**דף קי:** ..... 82
**דף קיג** ..... 83
**דף קיד** ..... 83
**דף קטו** ..... 83
**דף קיז** ..... 83
**דף קכ:** ..... 84
**דף קכא** ..... 84
**דף קכה:** ..... 85
**דף קל:** ..... 88
**דף קלב** ..... 88
**דף קלד:** ..... 89
**דף קלו** ..... 89
**דף קלז:** ..... 90
**דף קמא:** ..... 90
**דף קמב:** ..... 91
**דף קמג** ..... 92
**דף קמד:** ..... 93
**דף קמו:** ..... 94
**דף קמז:** ..... 94
**דף קמח:** ..... 94
**דף קנ** ..... 95
**דף קנא** ..... 95
**דף קנד** ..... 95

## דף ג.

**גמרא**, בבא דרישא [העני חייב ובעה"ב פטור] פטור ומותר.
**פירוש** מותר משום שבת, אף דעדיין אסור משום לפני עור, בלאוי חוץ דשבת לא קמיירי כן כתוב בהר"ן.
**וא"ת** כיון דמ"מ אסור מאי נ"מ במה דמותר משום שבת, וי"ל הא קיי"ל מומר לד"א לא הוי מומר לכה"ת כולה, ומומר לחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכה"ת כולה ושחיטתו אסורה, ולז"א דמותר מצד שבת ושחיטתו מותרת, וזה נוטה לדעת הבית הלל דמחלל שבת גם באיסור דרבנן הוי מומר לכה"ת כולה:
**שם** גמרא, שניהם פטורין והא אתעבידא מלאכה מבינייהו.
**אשינויי** זו דפטור דאתי לידי חיוב חטאת קחשיב פריך, ולא אמתני' וכמו שהוכיחו בתוס'.
**מיהו תימא** מאד הא באמת קשה על מתני' עצמו, ואמאי תולה הקושיא בשינויי זו, וי"ל דעל מתני' י"ל דבפשט ידו לחוץ ונטל העני מתוכו דנמצא בידו דבעה"ב נחה והרגיע מעט כדי שיטול העני ממנו, י"ל דהוי כמונח כמו הנחת גופו דכהנחת חפץ דמי, והא דלא מחייב הבעה"ב בהרגיע ידו, היינו משום דאגד יד שמי' אגד, עיין תוס' בשמעתין ד"ה ידו לא נייח, ולקמן (דף צב ע"א בתוס' שם) וא"כ לא אתעבידא מלאכה מבינייהו, דכשנטלו העני נטלו ממקום המונח (ברה"י)[ברה"ר] ואגוד (ברה"ר)[ברה"י] ונתבטל עקירה ראשונה מבעה"ב, אבל ברישא דפשט ידו לחוץ ונתנו לידו דעני דלא הרגיע ידו דבעה"ב ועסק בנענוע ידו בהושטה לידו דעני לא נעשה כמונח בנתיים, אבל לבתר דמשני פטורי דאתי לידי חיוב חטאת משמע אף דפושט ע"ד שיטול פתו ממנו דבזה ירגיע ידו מעט, מ"מ אתי לידי חיוב חטאת אם הוא עצמו יגמור ויעשה מה שעושה העני, היינו אף שיניח ידו מעט ויניח אח"כ ברה"ר יתחייב ומוכח דלא מקרי הנחה כלל, כיון דידו וגופו אינם ברשות א' וכדאי' באמת בסוגי' משחשיכה אי שדי לה אתי לידי חיוב חטאת, לזה שפיר פרכינן והא אתעבידא מלאכה מבינייהו, ונכון:
**גמרא**, בעי מיני' רב מרבי וכו' עקירת גופו כעקירת חפץ דמי או לא.
**כ**' בת"י בשם הרשב"א דזה היה פשוט לרב דהנחת הגוף כהנחת החפץ דמי, אולם בתוס' דידן כתבו דה"ה דהוי מצי למבעי' לענין הנחה.
**ונראים** דברי התוס' דידן עיקר, דהא ממה שהשיב לו רבי לרב חייב ואינו דומה לידו, מאי טעמא גופו נייח, ידו לא נייח, מבואר דלצד איבעי' דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ דמי לא הוי צורך לחלק בין ידו לגופו, והשתא לפי' הרשב"א אכתי היה צריך לחילוק זה

דתקשי בהושיט בעה"ב ידו לחוץ ונטל העני מתוכו דפטר בי' תנא דמתני', גם לבעה"ב, ואמאי הא תיכף כשפשט הבעה"ב ידו לחוץ הוי הנחה, דהא לענין הנחה ודאי כהנחת חפץ דמי, אע"כ שאני יד דלא נייח.

**גם** מה שהקשו בתוס' ישנים דלפשוט האיבעי' מדתנן לא יצא החייט במחטו [וכן הקשו בתוס' שלפנינו, והיינו דאם איתא דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ דמי, א"כ אף אם ישכח החייט ויצא במחטו לרה"ר לא יעבור על איסור דאורייתא ולא הי' להו לרבנן לגזור] וכתבו דלפירוש רשב"א לק"מ, ולא ידענא מאי קאמרי, דהא מ"מ התם העקירה רק דרך עקירת גופו:

## דף ג:

**גמרא**, דתניא היה טעון אוכלין ומשקין מבע"י והוציאן לחוץ משחשכה חייב (דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי ומיירי כשעמד לפוש משחשכה דבלא עמד לא מחייב דלא בטלה עקירה ראשונה שהיתה מבע"י, וא"כ החיוב על העקירה דמשחשכה אחר שעמד לפוש). **ונקט** שהי' טעון מבע"י דאי הוי נקט טעון משחשיכה ועמד לפוש לא היה נשמע דעקירת גופו כעקירת חפץ, דהא אי עקירה והנחת גופו לא הוי עקירה והנחה ממילא חייב משום עקירה ראשונה כ"כ בתוס'.

**וקשה** לי, הא זה ודאי מוכח ממתני' דכשמונח ביד הוי הנחה לענין דהנוטל מידו הוי עקירה כדקתני או שנטל וכו' אלא דהאיבעיא רק דהעקירה מצד עקירת גופו דאפשר דלא חייב עלה, כיון שאינו עוקר חפץ ממקומו, ונשאר במקומו הראשון מוכן לענין הנחת גופו אפשר דלא מקרי הנחה לחייב עלה, כיון דאינו מניח החפץ למקום אחר אלא שמונח במקומו בגופו [וכ"כ המהר"מ לובלין] וא"כ בטען משחשכה ועמד לפוש וגרר והוציא, אם עקירת גופו לאו כעקירת חפץ דמי אינו חייב דהעקירה ראשונה נתבטל דהא כשעמד לפוש אלו נטלו אחר מידו הוי עקירה דנטלו ועוקרו ממקום שמונח, א"כ ממילא נתבטל עקירה ראשונה דנעשה כמונח וכשהוציאו הוא אח"כ אינו חייב על עקירה כיון דאינו עוקר החפץ ממקומו שמונח שם:

**גמרא**, תפשוט [מדלא משני על רומי' דברייתות בהיתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ, דהא דקתני אסור להחזיר מיירי בהוצאה מבע"י דאי שדי לי' לא אתי לידי חיוב חטאת, מש"ה קנסוה רבנן, והא דקתני מותר להחזירה בהוציאה משחשיכה, דהתירו להחזירה כדי שלא יבא לידי חיוב חטאת אי שדי לה, תפשוט דרב ביבי, דבעי רב ביבי הדביק פת בתנור, אי התירו לרדותה דהוי שבות קודם שיבא לידי איסור חטאת תפשוט] דלא

התירו.

**וא"ת** ואי נמי תפשוט מי ניחא, והא ע"כ לא אמרינן דלא התירו אלא משום דמעשה הדיבוק כבר נעשה, ואיסור האפי' קאתי ממילא בשב וא"ת. מש"ה לא אמרינן חטא איסור קל בקום ועשה לזכות להנצל מאיסור חמור בשב וא"ת, אבל כאן דאיסור חמור דזריקה יהי' ג"כ בקום ועשה ראוי להתיר איסור קל כדי להנצל מאיסור חמור, וכמ"ש הריב"א בתוס' לקמן (דף ד' ע"א ד"ה וכי אומרים) לחלק בכך, וי"ל דס"ל מסברא דספק איסור בקום ועשה לא אמור מאיסור ודאי בשב וא"ת, ואי לא התירו משום איסור אפיה היכא דבודאי יבא האיסור, ה"נ לא הי' להם להתיר משום איסור זריקה, כיון דאין זה ודאי שיבא לידי איסור דשמא לא יזרוק כלל.

**ועדיין** אינו מיושב, דהא ממקום שבא הריב"א לחדש חילוק זה [היינו מדאמרי' ניחא לי' לחבר דליעבד איסורא קלילא לתרום שלא מן המוקף, דלא ליעבד ע"ה איסורא רבה לאכול טבלים] שם נמי הוי האיסור בספק, וגרוע משאר ספק דרוב ע"ה מעשרין, ומ"מ כיון שהאיסור חמור בקום ועשה, אמרינן ליעבד איסורא קלילא:

## דף ד.

**גמרא** וכי אומרים לאדם חטא וכו'.

**הקשו** בתוס' מפ' בכל מערבין דאמרינן ניחא לי' לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד ע"ה איסורא רבא, ותירצו דשאני התם דיעשה האיסור ע"י החבר דאמר לי' לע"ה מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי, אבל הכא שלא נעשה האיסור על ידו (ר"ל זה האחר שנתיר לו לרדות) אין אומרים לו חטא כו', והקשו עוד מחציו עבד וחציו ב"ח דכופין את רבו ועושה אותו ב"ח, אף דעובר בעשה ותירצו דדוקא היכא דפשע כמו הכא קאמר וכי אומרים לו לאדם כו', שוב הקשו מן חציה שפחה וחציה ב"ח שנהגו בה מנהג הפקר וכפו אותו ועשה אותה ב"ח, ותירצו משום שהיתה מחזרת אחר הזנות ודמי לאנוסין:

**קשה** לי הא אך חילוק דפשע לחוד אינו מספיק על האי דעירובין, דהא אם יאכל ע"ה הוא פושע בעצמו דאינו מעשר וע"כ דקיימי ג"כ בתירוצם הראשון, כיון דנעשה האיסור ע"י החבר עליו לתקן, אלא דתירוצם זה הוא על האי דחציו עבד, דהתם הטעם משום דלא פשע, והיינו דבחדא לטיבותא סגיא, או דלא פשע, או דנעשה על ידו, ורק הכא במדביק דהוי תרתי לריעותא, דפשע ולא נעשה על ידו, בזה אין אומרים חטא, ולפ"ז מאי קשיא להו מההיא דחציה שפחה, הא י"ל דמיירי בשחרר האדון עצמו חציה דבא האיסור על ידו.

**ונהי** דקושייתם מההיא דחציו עבד, לא ניחא להו ליישב כן, היינו משום דאכתי תיקשי לפי האוקימתא בגיטין דאתיא גם כר' דא"י לשחרר חציו, וחצי עבד לא משכחת לה רק בשני שותפין ששיחרר אחד חלקו, ובזה לא נעשה על ידו, אבל האי דשפחה שפיר י"ל דמיירי בשחרר הוא עצמו חצי וכוונת התוס' בזה צריך אצלי תלמוד:

**תוס'** ד"ה קודם שיבא וכו', דודאי לא הי' בדעתו, [אב"ה עי' מ"ש לקמן שבועות דף כח ע"ב]:

**תוס'** ד"ה אבל למעלה מי' [אב"ה עי' מה שכתוב לקמן דף צו ע"א].

**תד"ה** אבל למטה מי' כו' תימא לר"י אם ברייתא היא בשום מקום דבעינן הנחה על גבי מקום ד'.

**ותמוה** לי דמה מספקא לר"י בזה, הלא להר"י לשיטתיה לקמן (דף ז' ע"ב ד"ה והלכה ונחה) [מפורש בברייתא דר"מ ורבנן ס"ל דבעי ד' ואי כיון שלא הוצרך לכך רק משום קושייתו לשם מימרא דאביי] בעירובין בכיפה, וא"כ היה אפשר לומר דרבה לא ס"ל כאביי, וא"כ טעמא דר"ח דאין בו ד' לא נעשה רה"י א"כ לא הקשו כלום, די"ל דהא דקאמר ר"ז ה"מ אחרים היינו לאפוקי ר"מ ורבנן דר"ז ס"ל כאביי אבל רבה לא ס"ל כאביי וליכא ברייתא וצע"ג:

## דף ד:

**גמרא**, דר' עקיבא סבר ילפינן זורק ממושיט [ומה דמחייב ר' עקיבא בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע למעלה מעשרה מיירי]. קשה מכדי זורק תולדה דהוצאה היא והרי הוצאה כיון דמלאכה גרוע היא אין לחייב בתולדה אלא דוקא אותן שהיו במקדש, וכמ"ש בתוס' ריש מסכתין ד"ה פשט בעה"ב, וא"כ אמאי מחייב רבי עקיבא, כיון דזורק כזה ע"כ לא הי' במשכן, וי"ל דבזה עצמו פליגי רבי עקיבא ורבנן, דרבי עקיבא סבר במלאכה גרוע לא צריך שיהי' התולדה במשכן, ומש"ה ילפינן זורק ממושיט, ורבנן סברי כיון דהוי מלאכה גרוע צריך שיהא במשכן וא"א ללמדו, מיהו התם לקמן (דף צו) שפיר פריך הזורק ד' אמות ברה"ר, מנ"ל דקאי על מתני' דהתם דקתני דהזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע פטור, דלא ילפינן ממושיט, אלמא דבמלאכה גרוע צריך שיהי' במשכן:

**ובתוס'** הקשו קושי' זו ודחקו ליישבה, ובל ידעתי על מה:

**גמרא**, ודלמא הנחה הוא דלא בעי [ר' עקיבא דהא מחייב בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע] אבל עקירה בעי אר"י הא מני רבי היא.

**הקשו** בתוס' למה להו לרבה ור"י להעמיד המשנה כתנאי הא הם ס"ל דמחשבתו משוי

ליה מקום ותירצו דל"א מחשבתו משוי ליה מקום אלא היכא דלא ניחא ליה כ"א בענין זה כמו משתין ורק וכן זרק בפי הכלב שרצונו שיאכלנו הכלב.
**תמיהני** דהוי"ל לחלק רק לענין עקירה דל"ש מחשבתו כו' דעוקרו מ"מ שמוצאו רק ברק והשתין דא"א בענין אחר, משא"כ בהנחה י"ל דבכל ענין שמניחו בכוונה לשם הוי אחשביה ופרכת הש"ס ממתני' באמת רק על העקירה.
**שוב** ראיתי בבעל המאור שכתב כן. ונ"ל דתוס' קאי בהך סברא שכתבו דפירכת הש"ס, ודלמא הנחה לא בעי היינו דומיא דמקדש דנוטלין מתיבה ונותנין ליד עושי מלאכה, וא"כ הי' קשה בממנ"פ, אם בההיא דר' עקיבא דזורק דרך רה"ר הוי ג"כ מחשבתו כו' כיון דזורקו דרך אויר זה דהוי כמניחו א"כ לא מוכח מר' עקיבא דלא בעי ד', ואי דלא נקרא מחשבתו כו' דכוונתו רק שילך לרה"י ולא לאויר שברה"ר א"כ מאי פריך ודלמא הנחה לא בעי הא אם נילף ממשכן נילף גם הנחה, דמה שנתנו ליד עושי מלאכה הוי מקום ד' דמחשבתו משוי ליה מקום, אע"כ דנתינה ליד לא מקרי מחשבתו:

## דף ה.

**תוס'** ד"ה כגון ששלשל כו' דאי לא הוי שמי' אגד כו'.
**קשה** לי א"כ מאי מקשה רבא אכפול תנא לאשמעינן כל הני, והיינו דהוי לי' למתני בקיבל בכנף בגדו כמ"ש רש"י, דלמא נקט ידו דמוכח דאיירי למטה משלשה, כדי לאורויי דאגד יד שמיה אגד מדפטר העני בנתן בעה"ב ידו מלמטה משלשה:

## דף ה:

**תוס'** ד"ה אגוז ע"ג מים, [אב"ה עי' מ"ש לקמן גיטין דף כא ע"א]:
**גמרא**, המוציא מחנות [רה"י] לפלטיא [רה"ר] דרך סתיו [כרמלית] בן עזאי פוטר, דקסבר מהלך כעומד דמי, [ונמצא נעקר מרה"י ומונח בכרמלית ועוקר מכרמלית ומונח ברה"ר]. ומה דחייב לבן עזאי במעביר ד' אמות ברה"ר ולא אמרינן תעשה כמו שהונחה על כל אמה ואמה ויפטר, תירצו בתוס' [דד"א ברה"ר הלכתא גמירא לה, וכן לר' עקיבא דקלוטה כמי שהונחה חייב בזורק ד' אמות ברה"ר ול"א כמי שהונחה בתוך ד' אמות היינו נמי הלכתא גמירי] וכתבו עוד דהריב"א מסופק אם חייב לבן עזאי אפילו לא עמד חוץ לד"א, כיון דלדידי' הוי כעומד. וכן לר' עקיבא אם קלטה כלב אחר ד"א ולא הונח ע"ג קרקע [אם מ"מ חייב מטעם דאחר ד"א אמרינן קלוטה כמ"ש דמיא או לא כיון דתוך ד"א היינו דנין דמהלך לאו כעומד דמי, וקלוטה לאו כמ"ש דמי' אין אוחזין החבל בשני ראשין

זהו ת"ד].

**לכאורה** יש לפשוט ספיקתם מסוגי' ערוכה לקמן (צז ע"ב) מרה"י לרה"ר ועבר ד"א ברה"ר, ר"י מחייב וחכמים פוטרים, ואמרינן עלה מחייב היה ר"י שתים, אחת משום הוצאה ואחת משום העברה, דאי סד"א חדא הוא דמחייב מכלל דרבנן פטרי לגמרי, הא אפיק לה מרה"י לרה"ר ועי"ש, והיינו דרבנן לא ס"ל קלוטה כמ"ש דתהי' כמו שיצאה מפתח הבית והונחה וחזרה ונעקרה לסוף ד', ור"י סבר כמי שהונחה כשיצאה מפתח הבית וחזרה ונעקרה ונחה לבסוף, ועי' שם ברש"י, הרי דאילו לא מחשבינן ליה להונח בתחילת ד' וחזרה ונעקרה לא היה חייב משום העברה, דבהעברה ד"א ברה"ר בעי שיהא עקירה ברה"ר תחילת ד' והונחה בסוף ד' (ומ"ש תוס' בסוכה דף מג ריש ע"א ד"ה ויעבירנו כו', וטעם זה לא יתכן דגבי העברה נמי כו' וטעם ראשון נראה עיקר, א"כ משמע לכאורה דאם עוקרו מכרמלית ומעביר ד"א ברה"ר חייב, נראה דרך כוונתם, דלטעם ראשון י"ל דחיישינן דיעמוד לפוש בנתיים, והוצאה ליכא דהא לא הוציא מרה"י ומטעם מעביר איכא כיון דעמד לפוש, הוי אח"כ עקירה ברה"ר, ואולם בתוס' עירובין (דף לג ע"א) כתבו המעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב משום מעביר ד"א ברה"ר והובא דבריהם בחה"ר שבת (דף צז ע"א) וצ"ע) הרי דחייב לר"י משום מעביר אף ע"י קלוטה, ולא אמרינן ממנ"פ אם תידון מטעם קלוטה כהונח דמי להוי כהונחה בכל אמה, [אב"ה זכור אני שבעת שהקשה אבא מארי כן בלימוד הישיבה הוסיף בו דברים, ואמר דדוחק לחלק דהתם כבר היינו דנין קלוטה כהונח לענין דנגמר מלאכת ההוצאה מרה"י לרה"ר, מש"ה ממילא הוי אח"כ עקירה גם לענין מעביר ד"א, אבל אמר דשורש כוונת הספק הוא, אם הסברא הא דחייב בזורק ד"א ברה"ר, ולא דנינן ליה לנח באמצע, היינו דל"א כמי שהונח רק כשהגיע למקום חיוב דהיינו אחר הד"א, וסברא זו נזכר במהרש"א לקמן (ק' ע"א) בדברי תוס' ד"ה והא לא (וחידוש הי' בעיני אא"מ על המהרש"א שם דלא הזכיר מדברי תוס' דשמעתין, וכאלו מדעתו מקשה דלר' עקיבא לא משכחת זורק ד"א ברה"ר), או דעיקר הסברא דמרשות לרשות דוקא נעשה כמי שמונח, אבל לא בחד רשותא, כמ"ש הרשב"א בחידושיו, וא"כ בסוף בעי הנחה ממש אבל בהאי דר"י דנזרק מרה"י לרה"ר, ברגע שבא מרשות לרשות הוי כמונח.

**ואמר** עוד דמ"מ מסתבר ליה גם בזה לפשוט כצד שני של הספק, דהא לצד הראשון יהא לבן עזאי כל סוף ד' כעומד דמי, ולר' עקיבא כל סוף ד' קלוטה כמי שהונח דמי, וא"כ במעביר ח' אמות לבן עזאי וזורק ח' אמות לר' עקיבא ואומר כל מקום שתרצה תנוח, יהא חייב שתים, דהוי כמעביר וזורק שתי פעמים ונ"מ בנודע וחזר ונודע, וזה

לא שמענו].

**עוד** תמוה לי דאיך הונח להם בתירוצם, דמה דמשכחת לר' עקיבא זורק ד' אמות, היינו דזורק ד"א הלכתא גמירי לה, הא עדיין יקשה מסוגי' הנ"ל דלר"י חייב שתים משום הוצאה ומשום מעביר, דהא התוס' לקמן (דף פ' ע"א ד"ה והא אמר רבא) הוכיחו מסוגי' דעירובין דר"י לא סבר קלוטה באויר כמ"ש דמיא, אלא דר"י מיירי במתגלגל ע"ג קרקע ברה"ר, א"כ בזה ישאר הקושיא דנימא בכל אמה ואמה דהוי כמונח דהא ההלכה בזורק משכחת לה באינו מתגלגל ע"ג קרקע דלא הוי כמונח. וכן למה דתירצו תוס' בעירובין (דף צח ע"ב) דלר"י לא הוי כמונח אלא באומר כל מקום שתרצה תנוח, אבל באם אינו רוצה שתנוח כאן ל"א כהונחה דמי', בזה יקשה ג"כ כנ"ל, דר"י דאיירי באמר כ"מ שתרצה תנוח אמאי חייב משום מעביר נימא דבכל אמה ואמה הוי כמונח וההלכתא מתקיימת באינו רוצה שתנוח עד סוף ד"א.

**ובדרשותי** תמהתי לצד ספיקא דהתוס' דאם נשרף או קלטו כלב אחר שזרק ד' אמות ברה"ר ל"א בי' קלוטה כמי שהונח דמי דא"כ הי' כמונח ג"כ תוך ד"א, א"כ קשיא גם בזורק מרה"י לרה"ר נימא הכי דאיך נחייב אותו משום קלוטה נימא דבאותו רגע שיצא ראש א' מהחפץ מפתח הבית והי' עדיין ראש השני מהחפץ בבית יהי' כמונח הראש שיצא, ואח"כ כשיצא כלו הוי כעקירה, דבכה"ג אינו חייב כמו שפירש"י בפרק המצניע (דף צג ע"ב) עיי"ש וצע"ג.

**גמרא** קלוטה כמי שהונחה דמיא:

א)

**קושית** מהרש"א בתוס' ד"ה אבל למעלה מיוד. דעדיין הו"מ לאוכוחי מאידך צד מדלא אמר רבה אבל למטה מי' ד"ה פטור.

**ונ"ל** דכוונתו דאם היו תוס' ס"ל (כמ"ש בדבריהם ד"ה דאמרינן קלוטה וכו') דרבה לא חש לפרש כל האיבעיות, אם כן מעיקרא גם הכא לא הוכיחו מידי, ומה דתירץ המהרש"א דמש"ה לא אמר דכ"ע ס"ל קלוטה לאו כמו שהונחה דא"כ מתני' דלא כמאן, א"כ תיקשי בהיפוך איך כתבו תוס' הנ"ל דרבה לא חש לפרש כל האיבעיות, הא לא הו"מ למנקט הכי, דא"כ מתני' דלא כמאן.

ב)

**עיקר** תירוצו של המהרש"א תמוה, דהא בפשוטו הא דקאמר רבה הא מני רע"ק היא, היינו לא כרבנן לא מצי אתיא, דהא אפשר גם רבנן ס"ל דלא בעינן מקום ד', אלא דלא ס"ל דקלוטה כהונחה דמי', א"ו דהא דקאמר הא מני רע"ק, היינו דלרע"ק מוכח בודאי

דלא בעי מקום ד', ולרבנן ליכא הוכחה. א"כ עדיין תיקשי באותו צד דלמעלה מי' פליגי. וא"כ לא נזכר כלום בדברי רע"ק ורבנן הדין בלמטה מיו"ד, והו"ל לרבה למנקט אבל למטה מי' ד"ה פטור דקלוטה לאו כמי שהונחה:

**ואי** דמתני' דלא כמאן, הא אף אם לאו כמי שהונחה אפשר דלא בעי מקום ד', הא אף אם אמרי' דלמטה מי' ד"ה חייב, לא מצינו תנא מפורש דמוכרח דס"ל כן דהך גופא דלמטה מיו"ד חייב דקלוטה כמי שהונחה לא מצינו מפורש בהכרח, כיון דפלוגתייהו רק בלמעלה, וכיון דהדיוק דלמטה מי' ד"ה חייב, היינו רק בדרך אפשר, א"כ אף אם לאו כמי שהונחה י"ל בדרך אפשר דס"ל דלא בעי מקום ד'.

**והוא** לכאורה פליאה גדולה על רבינו הגדול המהרש"א ז"ל.

**ובאמת** בפשוטו הי' נ"ל לישב קושית מהרש"א די"ל הא דכתבו תוספות דרבה לא חש לפרש כל האבעיות, היינו דעיקר אבעיותו רק אם יש נ"מ בדעת רבנן דר' עקיבא דהלכתא כוותייהו, ומש"ה מספקא ליה אם ס"ל למטה מי' חייב או דס"ל פטור, אבל הך דלמעלה פליגי ובלמטה ד"ה פטור ליכא נ"מ, דמה לי אם פליגי למטה ובלמעלה ד"ה פטור, דפטרי רבנן בתרווייהו, או דפליגי למעלה ובלמטה ד"ה פטור דג"כ פטרי רבנן בתרווייהו, משא"כ בהיפוך הוכיחו שפיר דהו"ל להסתפק דלמא למטה פליגי ובלמעלה מחייבו גם רבנן, אולם מצוה להצדיק את הצדיק ולהבין דעת המהרש"א ז"ל:

ג)

**בתוס'** ד"ה אבל למטה מי' וכו', ותימא לר"י אם ברייתא היא בשום מקום וכו' אמאי דייקי מדברי ר"ז ולא בפשוטו מדברי רבה גופיה דקאמר ה"מ רע"ק היא דמשמע דיש בריי' דפליג דס"ל דבעינן מקום ד', ואי דרבה קאמר לאפוקי מרבנן דרע"ק לפי האמת דפשטה דפליגי בקלוטה א"כ גם מר' זירא ליכא הוכחה, דדלמא הא דקאמר ר"ז הא מני אחרים היא היינו לאפוקי מרבנן דרע"ק.

**ואי** דס"ל דהא מני אחרים היא משמע דיש רבנן בההיא ברייתא דאחרים דפליגי עלה, זה אינו, דע"כ ל"ל הכי דא"כ מאי פריך הש"ס והנחה נמי דלמא דפשיט ונפיל וקבלה, דא"כ מאי פליגי רבנן עלה.

**ובאמת** בדרך הפשט נ"ל דבאמת מרבנן דרע"ק ליכא הוכחה דבעינן מקום ד', די"ל דס"ל רק דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, רק בדברי רבה דקאמר ה"מ רע"ק היא, י"ל כיון דמסברא בעינן ד' רק דמרע"ק מוכח דס"ל דלא בעינן ד', והיינו מדסבר קלוטה כמי שהונחה, וכיון דבגוף היסוד פליגי רבנן עלה, וס"ל דל"א קלוטה כמש"ד, שייך לומר הא מני רע"ק היא אף דאפשר דגם רבנן ס"ל דלא בעינן ד', אבל מדברי ר"ז דקאמר הא מני

אחרים היא והיינו דהנחה כ"ש מהני בזה שפיר תיקשי כיון דמצינו דאחרים ס"ל כן, מה"ת לומר דפליג בזה שום תנא, דהא מרבנן דרע"ק ליכא ראיה דלא מהני כ"ש, אלא ע"כ דיש איזה ברייתא מפורשת, אולם בדברינו שלפנינו יתיישב יותר בעזה"י:

ד)

**במה** שכתב המהרש"א בתוס' הנ"ל דה"ה דה"מ להקשות דרבנן דר' בזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע יהיה דלא כמאן, ולכאורה זה לא יתישב בתירוצם של תוס' דניחא לי' יותר להעמיד מתני' כרבנן וכרע"ק זהו ניחא רק על קושיית תוס' מבריי' המפורש דבעינן מקום ד', בזה אם נימא דרבנן דרע"ק לא ס"ל קלוטה כדי דנעמיד הברייתא ההיא כרבנן דרע"ק, א"כ נצטרך לומר דרבנן ס"ל דלא בעי' מקום ד' ויהיה משנתינו דלא כרבנן, אבל על קושי' מהרש"א לא יספיק כן, דעדיין נימא דרבנן ס"ל דל"א קלוטה, כדי דרבנן דר' אתיא כרבנן דרע"ק, ומ"מ אפשר דס"ל דלא בעינן מקום ד' ואתי' מתני' אף כוותייהו:

ה)

**במ"ש** בתוס' (ד"ה דאמרינן קלוטה בסוף דבריהם) דר"ח בעי בהזורק כמו רבה דהכא וכו' אמאי לא הוכיחו כן מרבה גופיה, דהא בעירובין (דף צט) מבואר דס"ל גם לרבה דבעי' מקום ד', וע"כ דהי' אפשר לומר דזהו רק בתר דפשטא, א"כ גם לר"ח י"ל דבתר דאיבעיא אפשטא ליה:

ו)

**גם** אף אם לא נפשטא ליה דלמא מה"ט גופי' דמספקא ליה אין לחייבו ברה"ר דדלמא לרבנן גם למטה מי' פטור ואפשר דבעי' מקום ד':

ז)

**איך** כתבו אח"כ ומיהו רשב"א פי' בסמוך אף ברה"ר לא בעי ד', עדיין יקשה הא מדקאמר ר"ח ונח על גבי כל שהוא מבואר דס"ל דבעינן עכ"פ הנחה משהו ואיך מספקא ליה דלכ"ע קלוטה כמי שהונחה דמי':

ח)

**קושי'** תוס' על רש"י דדלמא הא דלא קאמר רע"ק מחייב ב' דס"ל דלא מחייב אתולדה במקום אב.

ט)

**קושי'** הרשב"א על רש"י דאמאי נקט הש"ס ודלמא, הא לפירש"י מוכרח כן [אאב"ה ע' בחלק א' מפסקים לאבא מארי זצלה"ה סימן קנ"ז מה שהשיב על קושיא זו שנשאל עליה מאביו זצ"ל]:

י)
**קושי'** מהרש"א בתוס' ד"ה זרק ונח, דאף לגרסת ר"ת עדיין תיקשי על ר"ז דקאמר הא מני אחרים, מה הועיל בזה דדלמא הנחה הוא דלא בעי וכו':

יא)
**תמיהת** כל האחרונים בדברי תוס' ד"ה באילן העומד במ"ש והא דלא מוקי לה אביי הכא משום דר"ח לא בעי ד' גם ברה"ר, דמ"מ דלמא רבנן פטרי דהיא מקום פטור כיון דהוא למעלה מג'.
**ונלענ"ד** בעזה"י כשנקדים לבאר כוונת תוס' ד"ה וזרק ונח, ובמה שתירצו דס' ר"י דדוקא קלוטה דרע"ק דליכא הנחה כלל איכא למיפרך אבל אר' דבעי' הנחה כ"ש ה"ה דלעקירה סגי בכ"ש, נ"ל דכוונתם במ"ש בסוגיין דהא דיש לחלק בין הנחה לעקירה היינו או מטעם דמסתמא הי' במשכן כן דנוטלים מתיבה שיש בו ד' ומניחים ליד עושי מלאכה, או דקרא דלא יצא ממקומו בעקירה כתיב, והנה אף אם קלוטה לאו כמי שהונחה מצינו פלוגתא אם מתגלגל החפץ ע"ג קרקע חייב או לא, דהרי בברייתא לקמן (דף צז) דקתני בפלוגתא דרע"ק ורבנן למטה מג' ד"ה חייב, והיינו מטעם לבוד אף דהחפץ מתנענע והולך. ע"כ דס"ל מתגלגל ע"ג קרקע חייב, אולם לקמן (דף ק' ע"ב) מתגלגל קאמרת ס"ל לרבא דבכה"ג פטור, ועי' ברש"י שם דמשמע דאף לרבא מחייב במתגלגל ורק למטה מג' לא הוי כלבוד רק באחזתו הרוח, ועי' התוס' שם דלמסקנת דבריהם י"ל דאף מתגלגל ע"ג קרקע פטור, ואף בתחילת דבריהם דר' יהודה ס"ל תוך ג' צריך הנחה אבל עג"ק ממש אף מתגלגל חייב, מ"מ לרבנן דר' יהודה לפי המסקנא דר"י מחייב א' ורבנן פטרי לגמרי, ע"כ דס"ל דאף מתגלגל פטור.
**והנה** לכאורה הא דמחייב ר' בזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע אף דמיירי ברה"י מקורה ומשום דכמאן דמליא דמי, היינו דהוי כמקום ד', אבל מ"מ מוכח דס"ל מתגלגל ע"ג קרקע חייב, דאף דכמאן דמליא דמיא מ"מ הא החפץ לא נח והוי כמתגלגל על חפצים.
**והנה** י"ל אם מתגלגל בקרקע חייב אם נימא דבקלוטה למעלה מג' פטור, ע"כ אין הטעם דבעינן שינוח החפץ מתנועתו, דהא מתגלגל בקרקע ג"כ לא נח ושקט החפץ, אע"כ הטעם דבעי' שיהא החפץ ע"ג איזה מקום אבל לא באויר, ואף אחזתו הרוח פטור מה"ט, וא"כ י"ל דזהו כוונת תוס' דדוקא על רע"ק שפיר קשה דדלמא הנחה לא בעי אבל עקירה בעי משום דקרא דממקומו מיירי רק בעקירה ואין מקום בפחות מד' ולא ילפינן הנחה מעקירה, משא"כ לר' דבעי הנחה כ"ש, ע"כ אין הטעם דבעי ניחות' דחפץ דהא לר' דמחייב ברה"י מקורה באמצע ע"כ דמתגלגל עג"ק חייב וכנ"ל. אע"כ דטעמא דר'

דבעי שיהיה החפץ על מקום ממש, והיינו ע"כ דילפינן הנחה מעקירה דבעי מקום חפץ משא"כ באויר, וא"כ ע"כ דגם כ"ש מקרי מקום, א"כ ממילא גם לעקירה כן, וע"ז כתבו תוס' דסתמא דהש"ס דפריך על ר"ז לית ליה הך סברא היינו דפריך מאידך סברא לחלק דבמשכן הי' בהנחה פחות מד' ובעקירה הי' ד'.

**ומה** דלא ניחא להו לתוס' דגם סתמא דהש"ס ס"ל בהא כר"י אלא דפריך על אחרים דדלמא ס"ל דהנחה כ"ש לאו מטעם דבעי מקום לחפץ, אלא מטעם דבעי' ניחותא דחפץ, וס"ל דגם מתגלגל בקרקע פטור, י"ל דא"כ אמאי לא אשמעינן רבותא יותר דגם אחזתו הרוח באויר חייב, אע"כ דבעי מקום לחפץ, אבל ר"ת לשיטתיה דמפרש רק מטעם דדומיא דמשכן בעי' דהיה מקום ד' (עי' בלשונם שכתבו ועוד אור"י דאל יצא וכו' משמע דר"י הוסיף וס"ל ג"כ לסברת ר"ת) מש"ה תירץ בע"א דגרסי' בהזורק יתיב רב יוסף וכו'.

**והנה** בקושיית מהרש"א על דברי תוס' אלו כמבואר באות י' נ"ל ליישב בג' דרכים.

**דרך א** י"ל דגם תוס' ס"ל דאין הכרח לומר דר"י ור"ז ניידו מאוקימתא דרבה לאוקמי כרע"ק מחמת פרכת הש"ס ודלמא הנחה הוא דלא בעי, והיינו די"ל דלא ניחא להו באוקימתא דרבה מטעם אחר, והוא למה שהקשו תוס' בסוגיין דלרבה דמוקי כרע"ק דס"ל קלוטה כמ"ש דמיא, א"כ בפשט עני ידו לפנים ליתחייב מיד משום קלוטה, ועי' לקמן (דף צג ע"א) דתירצו דרבה ס"ל דאגד יד שמיה אגד עיי"ש, א"כ היה מקום לומר דמה"ט ניידו מאוקימתא דרבה דס"ל אגד יד ל"ש אגד, וע"כ מתני' דלא כרע"ק, אמנם זהו ניחא לר"ז אבל לר"י דמוקי כר' אף אם כוונתו לר' דזיז], הא מ"מ באמת מוכח מאידך דר' דרה"ר באמצע דס"ל לר' ברה"י מקורה אמרי' קלוטה כמש"ד, א"כ עדיין יקשה איך אפשר דמתני' ר' מ"מ בפשט העני ידו לפנים דמשמע מסתמא אף בחדר של הבעה"ב דמקורה ליתחייב מיד, אע"כ דס"ל דאגד יד שמיה אגד, וא"כ הא דנייד מאוקימתא דרבה ע"כ משום פרכת הש"ס דהנחה הוא דלא בעי ושפיר הקשו תוס'.

**הדרך** הב' ג"כ בסגנון זה וביותר דרך פשוט דעל ר"ז ליכא קושיא די"ל דנייד מאוקימתא דרבה משום דמספקא ליה דלמא למעלה מי' פליגי אבל למטה מי' ד"ה פטור, אבל לרב יוסף לשיטתיה דקאמר להדיא (דף צז) הא מלתא איבעי' לי' לר"ח ופשטה נהליה רב המנונא וכו' הרי דידע ר"י מהפשיטות דלמטה מיו"ד פליגי, א"כ ע"כ הא דנייד מאוקימתא דרבה הוא רק משום פירכא דדלמא הנחה דלא בעי ושפיר הקשו תוס'.

**הדרך** הג' י"ל עפ"מ שהקשה הרשב"א בחידושיו בהא דפריך הש"ס בעירובין (דף צט) אמימרא דר"י דהשתין ורק חייב הא בעי עקירה והנחה מע"ג מקום ד' על ד' וליכא, דהא קיי"ל ברה"י לא בעי מקום ד', ותירץ דדוקא הנחה לא בעי אבל עקירה בעי גם ברה"י

עיי"ש, ומעתה י"ל דעל ר"ז ליכא קושיא די"ל דלא ס"ל לחלק בין הנחה לעקירה ולא נייד כלל מאוקימתא דרבה מחמת פרכת הש"ס, אבל לר"י דפריך הש"ס אליביה בערובין דאף דברה"י לא בעי הנחה ע"ג מקום ד' מ"מ עקירה בעי, הרי דעכ"פ אפשר דס"ל לר"י לחלק בין עקירה להנחה ושפיר הקשו תוס' דהא מדקאמר ר"י רבי היא ע"כ דלא ס"ל לחלק בין עקירה להנחה והיאך פריך הש"ס אליביה בעירובין.

**אמנם** נ"ל לסתור זה דלתוס' לשיטתייהו בלא"ה נסתר קושיית הרשב"א, והיינו למה דהעלו בסוגיין דלא משכחת שיהי' הזיז רה"ר וא"כ בלא אביי ע"כ פלוגתייהו דר' ורבנן בזיז כ"ש היינו דהזיז ברה"י, וא"כ ע"כ הא דקאמר ר"י רבי היא בין אי הוכחתו מזיז כ"ש ולא ס"ל כדאביי או דהוכחתו מההיא דרה"י באמצע, מוכח דס"ל דליכא חילוק בין רה"י לרה"ר, דא"כ עדיין תיקשי דלמא ר' רק ברה"י לא בעי אבל ברה"ר בעי. וא"כ שפיר פריך הש"ס בעירובין לרב יוסף לשיטתיה דע"כ לא ס"ל דרה"י עדיפא, והרשב"א דהקשה כן הוא לפי שיטתו דהאריך דגם סוגיין דרה"י בודאי לא בעי ד', וההיא דרה"י באמצע נדחק שם עיי"ש וא"כ נסתר הדרך הג', וצריכים אנו לדרכינו הראשונים.

**אולם** מה דפירש"י דדלמא הנחה דלא בעי היינו מכח ההכרח מדלא קתני רע"ק מחייב שתים, נראה דס"ל דבפשיטות הסוגיא משמע דר"י ור"ז ניידו מאוקימתא דרבה ודלמא הנחה לא בעי וכמו דס"ל למהרש"א בכוונת תוס', ויהיה קשה לרש"י קושיית תוס' דמה הועיל ר"י ור"ז בתירוצם, ולזה ס"ל לרש"י לתרץ דר"י ור"ז ס"ל דכל כמה דלא מצינו מי שיחלק בין הנחה לעקירה מסתמא לא ס"ל החילוק ורק לר"ע פריך מכח הכרח, רק סתמא דהש"ס דפריך על אחרים ס"ל דגם מסתמא יש למפרך דדלמא ס"ל לחלק כיון דכבר מוכח דרע"ק סבר כן:

**והנה** בקושיית תוס' על פירש"י כנזכר באות ח', י"ל למה שהקשו תוס' (בדף צז ע"ב ד"ה למימרא וכו') דמאי פריך הש"ס דלמא מיירי בנודע וחזר ונודע ותירצו דא"כ ליכא חידוש דמחייב ב'. והנה לכאורה אין מקום לתירוצם, דהא מ"מ מדחייב ב' מוכח דגם עקירה לא בעי מקום ד', וצ"ל פירכת הש"ס לפי האמת דרבי מיירי ברה"י מקורה דכמאן דמליא דמי והוי מקום ד', ולענין זה פשיטא דאין לחלק בין הנחה לעקירה (אולם תוס' בסוגיין דנדחקו בד"ה זרק ונח בסוף דבריהם דהש"ס הו"מ למיפרך הא דקשי' לר"י וכו' דהא כל כמה דלא אייתו ההיא דמיירי ברה"י מקורה לא היה קשה דר' אדר' די"ל דמיירי בנודע וחזר ונודע והחידוש דגם עקירה לא בעי, והא דפריך כן רב יוסף בעירובין אף דר"י לא ס"ל בשמעתין דמיירי ברה"י מקורה י"ל דפריך רק על שמואל לשיטתיה דמוקי במקורה, אבל ר"י לנפשי' לא מוקי במקורה) וא"כ מיושב קושית תוס' דשפיר הוי הוכחה מדלא

קתני רע"ק מחייב שתים והיינו בנודע וחזר ונודע ואשמעי' דעקירה ג"כ לא בעי, אע"כ דבאמת עקירה בעי, [אח"כ הראוני בפ"י קצת מזה ובסגנון אחר דהו"ל למנקט חייב שתים ובנודע וחזר ונודע והחידוש דלא נטעי דרע"ק מחייב משום מושיט עיי"ש, ולא נראה לענ"ד כן, דא"כ אף דמחייב רק א' תיקשי דלינקט בהדיא זו כנגד זו דלא נטעה דמדין מושיט מחייב].

**ולפ"ז** מיושב ג"כ קושיית הרשב"א באות ט', והיינו דודאי אם לא היה שום סברא לחלק בין הנחה לעקירה, א"כ לא היה הכרח מדלא נקט רע"ק מחייב ב' די"ל דלא מחייב בתולדה במקום אב, ואי בנודע וחזר ונודע ליכא משום חידוש, אלא דבאמת ס"ל להש"ס דודאי יש מציאות סברא לחלק בין הנחה לעקירה, ושפיר מוכח מדלא נקט רע"ק מחייב ב' לאשמועינן דלא בעי עקירה, א"כ י"ל דזהו בעצמו דברי הש"ס ודלמא הנחה הוא דלא בעי, מש"ה מוכרח החילוק לר' עקיבא לקושטא דמלתא, [ובדרך הפשוט לא ידעתי התחלה לקושיית הרשב"א די"ל דמרע"ק מוכח רק דלעקירה בעי הנחה ממש אבל לא דבעי מקום ד', ולזה פריך הש"ס רק כיון דמוכח עכ"פ דעקירה גרע לענין קלוטה א"כ דלמא לעקירה בעי מקום ד', ופשוט)

**ומעתה** י"ל דהא דקאמר רבה ה"מ רע"ק היא היינו דדוקא דכרבנן לא מצי אתיא, והיינו י"ל דרבה ס"ל מסברתו דאין מקום פחות מד' והספק רק אם דרשינן אל יצא ממקומו קא על החפץ ממילא בעי ד', או דלא קאי על החפץ ולא בעי כלל מקום חפץ אבל שיהי' כ"ש נקרא מקום חפץ לא ס"ל לרבה כלל, וההיא דזרק ונח בזיז כ"ש ס"ל כדאביי דמש"ה בעי הנחה דליהוי כזורק מרה"ר לרה"י דשדי נופו בתר עיקרו (דע"כ אף דשדיא נופו והוי רה"י היינו דוקא על הנוף ממש אבל לא שיהא האויר של הנוף אויר רה"י דמוכח כן מדדחיק הרשב"א (בתוס ד"ה לא חייב) דמהיכן יצא לרב ושמואל דלא חייב רבי רק ברה"י מקורה ואמאי לא ניחא להו דהיה קשה להו אמאי בעי לר' ונח ע"ג זיז הא ס"ל לר' קלוטה כמי שהונחה דמיא, אע"כ דלאביי ליכא הוכחה או דצ"ל דליכא דקדוק כ"כ די"ל דנקט ונח ע"ג זיז לרבותא דרבנן, א"כ גם לרבה י"ל כן) וא"כ י"ל דס"ל לרבה דהא דס"ל לרבנן קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא אין הטעם דבעי ניחותא דחפץ דהא מבואר בברייתא דתוך ג' מודו רבנן אף דהחפץ מתגלגל, ומה לי מתגלגל באויר או בקרקע, אע"כ הטעם דילפינן הנחה מעקירה דבעי מקומו של חפץ, א"כ ממילא בעי מקום ד', דפשיטא לי' לרבה דאין מקום פחות מד', ורק רע"ק ס"ל דלא בעי כלל מקום לחפץ דממקומו על האדם קאי, אבל לרבנן דפטרי בקלוטה ע"כ ס"ל דמקומו קאי על החפץ וא"כ ממילא בעי מקום ד', וזהו ממש כפי מה שכתבתי בכוונת תוס' בהוכחת ר"י מר' דלא בעי ד' אלא

דר"י הוכיח דכ"ש מקרי מקום, ולרבה לא ס"ל כן, (ובדרך חידוד החברים המקשיבים אמרתי דבזה יש ליישב קושיית תוס' ד"ה דאמרינן קלוטה דמאי פריך הש"ס דלמא כרע"ק בודאי אתי, די"ל דהכי פריך כיון דלרע"ק מוכח דלא בעי מקום ד' מהיכי תיתי נימא דפליגי רבנן עליו ואף אם למטה בי' פליגי דלמא רק קלוטה לא ס"ל אבל לא בעי מקום ד', ואי דליכא טעמא דל"א קלוטה רק מחמת מקומו של חפץ כנ"ל דלמא טעמייהו דבעי ניחותא דחפץ ואף מתגלגל פטור, ואי דידע מהברייתא דפ' הזורק דלמטה מג' ד"ה פטור, ולזה קאמר ומי פשיטא לי' לרבה, והיינו דידע אותה ברייתא דשם קתני דמג' ועד י' פליגי הא מספקא לי' וע"כ דלא ידע הברייתא וא"כ י"ל דרבנן דפטרי דבעי ניחותא דחפץ ואם כן מסתמא גם רבנן ס"ל דלא בעי מקום ד' דמה"ת נעשה פלוגתא רחוקה בין רע"ק לרבנן וק"ל).

**ובזה** מיושבים דברי המהרש"א ממה שהקשינו אות ב' דתירוצו עולה יפה, דמה"ט לא מספקא לרבה דכ"ע ס"ל דקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא דליכא טעמא לומר דלאו כמי שהונחה דמיא אלא משום דדרשינן מקומו של חפץ וממילא בעי ד' ויהי' מתני' דלא כמאן.

**ומיושב** ג"כ מה שהקשינו על המהרש"א באות א', דכ"ז רק לתירוצם א', דתירצו דר"י הוכיח מר' דזיז דבעי ד' ועפ"י היסוד שיסדנו דס"ל הנחה כ"ש יליף ג"כ מקרא דממקומו. אבל לאידך תירוצם לגירסת ר"ת בעירובין לא צריכין למדה זו, וא"כ י"ל דמה דכתבו דרבה לא חשיב כל האיבעיות היינו להך תירוצא ונסתר הבנין, ואף אם לא כמש"ד מ"מ י"ל דלא בעי ד' וליתא לתירוצו של המהרש"א, ואף דהמהרש"א שם על תירוצם דתוספות דהש"ס פריך דאיכא למיבעי ג"כ דלמטה מי' ד"ה פטור דהא ליכא לספוקי בזה, דא"כ מתני' דלא כמאן היינו דקושייתו דלפי דברי תוס' דלעיל, דס"ל דאם לאו כמש"ד ממילא בעי מקום ד' קשה להו קושי' תוספות דמאי פריך הש"ס דדלמא כרע"ק אתיא בודאי, ולזה תירץ דמ"מ פריך הש"ס דמאן מפיס דרע"ק הוא יותר מרבנן כיון דגם לרבנן י"ל דס"ל קלוטה כמש"ד וגם לרע"ק אינו מוכח להדיא רק מכח משנתינו, ומשני הש"ס בתר דאיבעי' הדר פשטה דמוכח דרע"ק סבר כן, אבל באיבעי' דרבה באמת לא היה מוכח, ועכ"פ לא הי' אפשר למנקט דלכ"ע לאו כמש"ד דא"כ ממילא בעי ד' ויהיה מתני' דלא כמאן וא"כ שני דיבורי תוס' עולין כהוגן דתלי בב' תירוצים שבתוס' בפירושא דהא מני רבי היא.

**ולפ"ז** מיושב הקושיא באות ג' דמהא דקאמר רבה ה"מ רע"ק ליכא למידק, די"ל דליכא ברייתא בשום מקום דבעי ד', והא דקאמר ה"מ רע"ק היינו לאפוקי מרבנן דרע"ק דמוכח

דס"ל דבעי ד' דכיון דבעי מקום חפץ ממילא בעי ד', אבל מדברי ר"ז דייקי שפיר דל"ל דקאמר ה"מ אחרים לאפוקי מרבנן דרע"ק דהא ר"ז מביא ראיה מאחרים דהנחה כ"ש, הרי דכ"ש הוי מקום, א"כ דלמא גם רבנן דרע"ק ס"ל כן, אע"כ דיש איזה ברייתא מפורש דבעי ד'.

**ובהכי** מיושב ג"כ הקושיא באות ד' הנ"ל דגם בתירוצם דתוס' מיושב קושיית המהרש"א דרבה לא ניחא ליה לומר דרבנן ס"ל קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא, דא"כ יהיה מוכרח דבעי ד' כנ"ל, ויהיה מתניתין דלא כרבנן.

**אמנם** עדיין יקשה לפום אידך תירוצא דתוס' בההיא דר"י דה"מ ר' היא עפ"י גירסתם בעירובין דנסתר כל הבנין וקיימינן בפשוטו דאף אם קלוטה לא כמש"ד מ"מ אפשר דלא בעי ד' א"כ עדיין תיקשי למסקנא כקושי' המהרש"א דאמאי מספקא לרבה דדלמא לכ"ע קלוטה כמש"ד א"כ רבנן דר' ברה"י באמצע דלא כמאן וזה לא יתיישב בתי' תוס' כמבואר באות ד'.

**אמנם** י"ל דג"ז לא קשה מידי, די"ל דמה"ט דהחליטו תוס' דיש איזו ברייתא מפורש דס"ל דבעי מקום ד' מיתרצא גם קושיית מהרש"א בתירוץ תוס'. והיינו הא דלא ניחא לרבה לומר דלרבנן קלוטה לאו כמש"ד כדי דרבנן דר' יהיו כרבנן דרע"ק, דהא מ"מ אותו ברייתא דס"ל דבעי ד' הוא דלא כמאן דהא לומר דלרבנן דרע"ק בעי ד' אינו מרווח, דא"כ מתני' דהכא דלא כרבנן, וכיון דממילא אותה ברייתא הוא תנא אחרת דס' דלא כרע"ק ולא כרבנן ממילא קיימינן דאפשר דגם רבנן ס"ל דקלוטה כמש"ד והאי רבנן דר' אתי כאותו ברייתא דבעי מקום ד' ונכון.

**ומעתה** מיושב הקושיא באות ה' ואות ו', והיינו דודאי הא דכתבו תוס' דמה"ט ניחא לרבה לומר דלכ"ע קלוטה כמש"ד אף דהברייתא דלא כמאן, כדי לאוקמי מתני' אף כרבנן, היינו רק אם ההלכה כמתני' משא"כ אם בלא"ה קיי"ל כהברייתא דבעי ד' א"כ מה בכך דמתני' רק כרע"ק, אדרבא מהי"ת לומר דרע"ק ורבנן תרווייהו דלא כהלכתא, וא"כ לפ"ז יקשה לכאורה לרבה דס"ל להלכתא דבעי ד', כמבואר בעירובין, א"כ אמאי מספקא לומר דלכ"ע כמש"ד.

**אולם** בזה י"ל דזהו רק למסקנא דפשיטא לי' דודאי אם היה מתני' אף כרבנן היה ההלכה כמתני', רק למסקנא דנפשטה איבעי' והוי מתני' דהכא סתם ואח"כ מחלוקת פלוגתא דרע"ק ורבנן ואין הלכה כסתם, ואף דבתוס' דהכא במ"ש דרבה לא חש לפרש כל איבעיות אזלא בהך סברא דאף אם קלוטה לאו כמש"ד מ"מ אפשר דלא בעי מקום ד', וא"כ דלמא מ"מ מתני' אף כרבנן ומנ"ל למיפרך דלא כסתם מתני', י"ל דס"ל לרבה

דמ"מ כיון דמצינו ברייתות מפורשות דבעי ד', בודאי מהראוי דמה"ט ס"ל לרבנן דל"א קלוטה משום דבעי מקום ד', דמה"ת לומר ג' מחלוקות דרע"ק סבר דלא בעי הנחה כלל, ורבנן סברי דהנחה כ"ש, והבריי' סבר דבעי ד', מש"ה אמרי' בודאי דרבנן ס"ל דבעי ד' והוי סתם ואח"כ מחלוקת, ומש"ה פסק רבה דבעי ד'.

**וכ"ז** לרבה משא"כ לר"ח שפיר הקשו תוס', כיון דס"ל דברה"ר בעי ד' האיך הי' מספקא ליה לומר דלכ"ע קלוטה כמש"ד, והיינו דע"כ ס"ל בקבלה או מסברא דאין הלכה כסתם מתני' דהכא, וא"כ מה"ת למיבעי דלכ"ע כמש"ד שלא אליבא דהלכתא, דל"ל ג"כ דזהו רק לבתר דפשטה דהוי סתם ואח"כ מחלוקת, ז"א, דמאי מחלוקת איכא דלמא גם רבנן סברי דלא בעי ד' רק דל"ס קלוטה כמש"ד.

**ואי** דאמרינן דמה"ט גופא בקלוטה משום דס"ל דבעי מקום ד', ז"א, דהא ר"ח ס"ל ברה"י לא בעי מקום ד', ואעפ"כ נקט ונח ע"ג דבעי הנחה וכן רבנן דר' ברה"י באמצע פטרי אף דסבירי להו ברשות היחיד לא בעי מקום ד' והרי דלא תלי בהא, וא"כ ליכא סתם ואח"כ מחלוקת, אע"כ דבלא"ה קים ליה דלא קיי"ל כסתם מתני' דהכא וא"כ אמאי מיבעי ליה דלכ"ע כמש"ד, ולזה כתבו התוס' ומיהו רשב"א אומר דאף ברשות הרבים לא בעי מקום ד', וא"כ שפיר י"ל אף דס"ל דבעי עכ"פ הנחה כ"ש היינו למסקנא דנפשט ליה דלרבנן קלוטה לאו כמש"ד או דכיון דמספקא לי' ממילא בלא נח פטור מספק, ומיושב הקושיא באות ז' ודו"ק.

**ועתה** נבא ליישב הקושיא באות י"א, והוא במה דכתבו תוס' מיד הא דנקט זיז כ"ש אומר רשב"א דברחב ד' מחייבי רבנן אם הוא למעלה מי' דס"ל כריב"י בטרסקל, והנה י"ל מסברא אף דס"ל לרבי דעיקר מחשיב לנוף רה"י או דמכח העיקר נעשה רה"ר כסברת הרשב"א זהו רק בתוך ט' דשם שייכות לרה"ר ע"י כלי או אדם, וכן למעלה מי' נמיהוי רה"י ע"י העיקר. אבל אם העיקר ברה"ר והנוף למעלה מי' י"ל דל"ש שדי נופו דבאויר הזה לא שייך לקראותו רה"ר ואינו במציאות כלל, וא"כ לכאורה מעיקרא ליתא לקושיית תוס' דאמאי לא מוקי אביי הכל ברה"ר, דא"כ ע"כ מדמחייב ר' משום שדי נופו מיירי רק בתוך י' והיה קשה אמאי נקט כ"ש הא גם בד' פטרי רבנן כיון דמיירי ע"כ רק למטה מי'.

**אמנם** בזה היה מקום לומר בסגנון אחר כעין סגנון תוס' והיינו דמיירי בכל ענין אף בנח בצד הנוף, ובזה ברחב ד' מודו רבנן דמחייבי, ומעתה מיושבים היטב דברי תוס', ושיעור דבריהם דהא דלא מוקי הכל ברה"ר משום דגם ברה"ר לא בעי ד'. וגם הא דנקט זיז כ"ש אומר רשב"א משום דבד' מודו רבנן בלמעלה מי' ואם איתא דמיירי הכל ברה"ר א"כ לא משכחת רק למטה מיו"ד, ואמאי נקט כ"ש, ואי דמיירי אף בצד הנוף א"כ גם בכ"ש

לחייבו רבנן דהא ברה"ר לא בעי ד' ומש"ה מוקי אביי באילן עומד ברה"י דלר' שדי נופו והוי רה"י ומיירי אף ברחב ד' ומש"ה נקט כ"ש. משא"כ אם ברה"ר היה צריך ד' שפיר הו"מ לאוקמי ברה"ר ואף בצד הנוף פטרי רבנן דבעי מקום ד' ושפיר נקט כ"ש, כנלענ"ד נכון בעזה"י:

**ואומר** עוד גרגיר אחד בהאי ענינא במה שהקשה המהרש"א (בדף ז' ע"א בתוס' ד"ה וטח בפניה) דלפי פירש"י דלשם דלבנה רחב ג' טפחים א"כ תיקשי הא בעי ד', ואם כסברת ריב"א דבטח בפניה לא בעי ד', ז"א, דהא לרש"י דנוף היא ר"ה דלא משכחת רק בנח בצד הנוף כמ"ש תוס' בשמעתין, וא"כ מדפטרי רבנן ע"כ דגם בצד הנוף בעי ד', וסיים ויש ליישב.

**ונ"ל** דאפשר דכוונת המהרש"א לשיטתו (דף ח' ע"א) דהא דפירש"י דזרק מתחילת ד' לסוף ד' הוא לפירוש הא' אבל לפי' הב' דברה"י כ"ע לא פליגי היינו דהנוף הוי רה"י, ומוכח דאף בטח בפניה בעי ד' הרי לפי' זה אין חילוק בין רה"י לרה"ר. וא"כ ר"ח ס"ל דאף ברה"ר לא בעי ד', וניחא ההיא דלבינה דהוא ר"ח לשיטתי דלא בעי ד' וק"ל.

**אולם** יסתער לנו קושיא גדולה בדברי רש"י שפי' לקמן (דף ח') בס"ד דקאמר לימא ר"ח דאמר כר' דקס"ד מרה"ר לרה"י מפיק, והוא תמוה לכאורה לפירש"י בפירוש א' דר"ח דלא כמאן הרי דאין חילוק בין רה"ר לרה"י א"כ למאי צריך לפרש דס"ד דלרה"י הוא דלמא לס"ד הוי הזיז ברשות הרבים דהא לר"ח גם ברה"ר לא בעי ד'.

**ובפשוטו** היה נ"ל דלזה נתכוין המהרש"א שם דטרח ליישב הא דס"ל לרש"י בפי' א' דר"ח דלא כמאן ולא ס"ל לחלק בין רה"י לרה"ר היינו דאם איתא דברה"י לא בעי ד' לא הי' העיקר מחשיב להנוף כיון דבמקום העיקר שהוא ברה"י לא תליא כלל בד', ולכאורה מאי בעי המהרש"א בזה ולא בפשוטו, דלפי' הא' דלא היה הגירסא ברה"י דכ"ע ל"פ לא ס"ל כלל לחלק לענין ד' בין רה"י לרה"ר כמו דס"ל להרשב"א בתוס' דמסברא אין חילוק בזה.

**ולזה** היה נ"ל דהוקשה למהרש"א דברי רש"י אלו שכתב דקס"ד מרה"ר לרה"י, ולזה ע"כ מוכח דרש"י ס"ל באמת דר"ח מדנקט רה"י ס"ל דרק ברה"י לא בעי ד', והא דפירש"י בפי' הא' דר"ח דלא כמאן היינו דכ"ע ס"ל דאף ברה"י בעי ד', ולזה הקשה המהרש"א שפיר כיון דס"ל לרש"י באמת לחלק לר"ח בין רה"י לרה"ר, א"כ דלמא ר"ח ככ"ע ס"ל, ולזה הוכרח לסברתו דמדסבר ר' דעיקרו מחשיב לד', ע"כ דס"ל דאף ברה"י בעי ד' אבל באמת ר"ח ס"ל דברה"י דוקא לא בעי ד'.

**וניחא** נמי במ"ש המהרש"א שם לרש"י דעיקר פרכת הש"ס לימא ר"ח דאמר כר', היינו

דלימא הלכה כר', והרי לרש"י דס"ל דלר"ח דלא כמאן ואין חילוק בין רה"י לרה"ר ע"כ מדנקט ר"ח ברה"י היינו דאשמועינן דרה"י עולה עד לרקיע כמ"ש רשב"א בתוס', וא"כ איך שייך דלימא הלכה כר' הא בעי להשמיענו דרה"י עולה עד לרקיע, ולפי הנ"ל ניחא דר"ח באמת ס"ל דרק ברה"י לא בעי ד':

**אמנם** לפ"ז נסתר דברי המהרש"א בשמעתין שכ' ליישב לפירש"י הא דלא מוקי ר"ח הכל ברה"ר ובצד הנוף, היינו דאיידי דקאמר ר"ח ברה"י נקט איהו נמי דקאי ברה"י, א"כ תיקשי דמנ"ל לאביי גופא דעיקרו ברה"י, וממילא מדסבר ר' דשדיא נופו מוכח דגם ברה"י בעי ד', ויהי' ר"ח דלא כמאן, דלמא באמת מיירי דהכל ברה"ר ור"ח ס"ל ככ"ע, והוא השגה גדולה על המהרש"א לענ"ד:

**גם** בלא"ה דברי המהרש"א בסוגין תמוהים דמה הועיל בזה דמשום איידי נקט דקאי ברה"י מ"מ קשה נימא דהכל ברה"י כיון דס"ל דגם ברה"י בעי ד'.

**אולם** תירוצא דמהרש"ל בסוגיין דלשון זיז משמע דבר הבולט היה אפשר לקיים ולפרש דברי רש"י דר"ח ס"ל דרק ברה"י לא בעי ד', ור"ח אמר דכ"ע אף ברה"י בעי ד'. והא דלא מוקי הכל ברה"ר ודר"ח ככ"ע משום דזיז הוא דבר הבולט.

**אולם** לפי הנ"ל ע"כ אי אפשר לומר דלפי' הא' יסבור ר"ח דברה"ר בעי ד', הא לפירושו דהנוף הוא רה"ר מוכח דבטח בפניה בעי ג"כ ד' ותיקשי ההיא דר"ח דלבנה, אע"כ דברה"ר ג"כ לא בעי ד' ורה"י דנקט ר"ח לאו דוקא, א"כ תיקשי אימא גם לס"ד כן ומאי דוחקיה לרש"י לפרש לס"ד דמה"ר לרה"י.

**והייתי** סבור לומר דרש"י בעי לתרץ כיון מדר"ח דלבנה מוכרח דלא בעי ד' אמאי לא פריך הש"ס מיד מההיא דלבנה לימא ר"ח דאמר כר', ולזה כתב דס"ד מרה"ר לרה"י וא"כ לעיל בלבנה לא הו"מ לומר הלכה כר', די"ל דקמ"ל דאף ברה"ר לא בעי ד'.

**אולם** לפ"ז יקשה בהיפוך דלמאי הוצרך ר"ח להך מימרא דנעץ קנה הא מההיא מימרא דידיה בלבנה כבר מוכח דלא בעי ד', וע"כ דאשמועינן ר' דרה"י עולה עד לרקיע, א"כ מאי פריך דלימא הלכה כר', ודברי רש"י נפלאו ממני לא אוכל להם.

**ואדכרתן** מלתא דתמיה לי בענין זה בהא דנסתפקו תוס' (דף ה' ע"ב ד"ה בשלמא) דבזרק ד' אמות ברשות הרבים ונשרף באויר אחר ד"א אם חייב מדין קלוטה או דבמלאכה זו לא אמרינן קלוטה דא"כ הי' כמונח תוך ד"א, וקשה לי, א"כ גם בזורק מרה"י לרה"ר נימא הכי דאיך נחייב אותו משום קלוטה נימא דבאותו הרגע שיצא ראש אחד מפתח הבית והיה עדיין הראש הב' מהחפץ בבית יהא כמונח, ואח"כ כשיצא כולו הוי כעקירה דבכה"ג אינו חייב, כמו שפירש"י בהמצניע (דף צג ע"ב עיי"ש). וצע"ג:

**בר"ן** ד"ה ומקשו גם משכחת לה בכלי גבוה ג"ט דאין כרמלית בכלים, כמ"ש רש"י ז"ל (דף ח' ע"א) ד"ה פחות מכן, ואולי י"ל דס"ל להר"ן דאין כרמלית בכלים, היינו דהוי מקום פטור, אבל לא דהוי רה"ר, דלא כתוס' (דף ה' ע"א ד"ה כאן) ובאמת תמיהני על השמטות הרי"ף הברייתא דדף ח' היתה קופתו כו' דמזה משמע דאין כרמלית בכלים:

## דף ו.

**גמרא**, א"ר יוחנן ומודה בן עזאי בזורק. וא"ת הא ע"כ ר' יוחנן לא ידע דמפורש כן בברייתא בדברי בן עזאי, וא"כ מנ"ל דמחייב בזורק, דלמא בן עזאי סבר כר' עקיבא דקלוטה כמי שהונחה ופטור בזורק, וי"ל דר"י בא לאשמעינן דאינו טעמא דבן עזאי משום דלא אשכחן כה"ג במקדש אלא דטעמא משום דמהלך כעומד אבל בזורק אי ס"ל כרבנן דל"א קלוטה כהונחה חייב, וא"ת למה נקט ר"י דמודה ב"ע בזורק, ובדרך אם איתא דס"ל כרבנן דר"ע יותר הו"ל למנקט דמודה ב"ע במושיט דחייב דלא אשכחן כה"ג במקדש, דזה אף אי ס"ל כרבי עקיבא כיון דהחפץ בידו, וי"ל דגם כשהחפץ בידו מקרי קלוטה ולר' עקיבא כמי שהונחה דמי, וכמ"ש תוס' לקמן (דף צב ע"א) ומכאן ראי' דלא כמ"ש התוס' לעיל (דף ד' ע"א ד"ה אבל) דבכה"ג לא מקרי קלוטה כיון דהחפץ בידו, דאילו כן הו"ל למנקט מושיט:

**תד"ה** המושיט והזורק חייב כו' ילפינן מזורק ומושיט דרך צדו.

**לא** ידענא היכן מצינו דהי' זריקה במשכן ולקמן בפ' הזורק (דף צו ע"ב) משמע להדיא דלמסקנא לא הי' זריקה במשכן. וכן קשה לי על רש"י לקמן בפרקין (ד"ח ע"א) ד"ה רחבה ששה, שהיו זורקים מחטיהן, והא מסקינן דלא הי' זריקת מחטין במקדש:

**תוס'** ד"ה יתר על כן וכו' היינו מדרבנן.

**קשה** לי דעדיין יקשה ההיא דר"י דאומר עושה לחי וכו' הרי דלכתחילה מותר בכך, וגם הא לגבי דאורייתא ל"צ לזה, דהא ר"י סבר דשני מחיצות דאורייתא, וע"כ התיקון להתיר דרבנן.

**וברמב"ן** במלחמות וז"ל ואפי' למ"ד תוך ג' צריך הנחה ע"ג משהו התם בזורק ממקום למקום שאין סופו לנוח, תמוה לי הא מסוגי' דשבת (דף ק' ע"ב) א"ל מתגלגל קאמרת האי א"ס לנוח קמ"ל. הרי דרבא ס"ל דתוך ג' אפי' בסופו לנוח דהיינו מלמעלה למטה צריך הנחה ע"ג משהו, וכן מבואר מסוגי' דעירובין (ד' צח) דמדמי ההוא דרבא לקורא על האסקופה, וצע"ג:

**בר"ן** ד"ה ת"ר המוציא אלא הא מני בן עזאי היא, אלמא לר"י לא ס"ל כבן עזאי, לכאורה תמוה, דהיכן מוכח כן, הא למסקנא לא מוקמינן בהגביה ע"מ להצניעו והכי איתא התם להדיא לא תימא ע"מ להצניעו, וא"כ אכתי י"ל דבע"מ להצניע גם לב"ע פטור, וראיתי שגם בתוס' כתבו כן, דהכי מוכח בכתובות דר"י לא ס"ל כבן עזאי, והוא תימא, ואולי י"ל דזהו פשיטא דלב"ע ראוי להיות הדין דבע"מ להצניע חייב דכיון דמהלך כעומד כשנמלך אח"כ והוציאו הוי עקירה חדשה אלא דלא תימא דדוקא במהלך מרשות לרשות אחרת וכן מרשות למקום פטור הוא דאמרינן כשבא לרשות אחר נעשה כעומד אבל בחד רשות ובמקום חיוב לא אמרינן מהלך כעומד, וכמ"ש תוס' דמש"ה מעביר ד' אמות ברה"ר חייב ולא אמרינן בכל אמה ואמה כעומד, וא"כ שפיר י"ל דגם במגביה ע"מ להצניע פטור לב"ע, דכל זמן שהוא ברה"י בחד רשות ומקום חיוב לא אמרינן דכעומד דמי מש"ה הביאו ראי' ממה דמשנינן הא מני ב"ע היא, הרי דגם ברה"י מהלך כעומד, וא"כ מעביר ד' אמות ברה"ר דחייב טעמא אחרינא אית בה, אי דהלכתא גמירא לה, אי דמיירי בקופץ, או כמ"ש המהרש"א ז"ל בכתובות, דלקולא לא אמרינן מהלך כעומד רק במקום פטור, אבל היכא דליכא קולא אמרינן גם במקום חיוב מהלך כעומד דמי, וא"כ ממילא בע"מ להצניעו חייב לב"ע, אולם אף דאפשר לכוון כן בכוונת התוס' דכתבו סתם דכן מוכח בכתובות, אבל בדברי הר"ן לא משמע כן, דא"כ למאי הוצרך להביא כל השקלא וטריא דאמרינן התם הב"ע בנטלו ע"מ להצניע וכו', הו"ל להביא רק המסקנא דהא מני ב"ע, דמזה מוכח דגם במקום חיוב וברשות א' אמרינן מהלך כעומד דמי, אלא ודאי מורה לשון הר"ן דהראי' מדפרכינן וכה"ג מי מחייב ומסקינן דבן עזאי היא מוכח דב"ע כה"ג מחייב, וא"כ קשה כנ"ל הא למסקנא כדאמרינן הא מני בן עזאי היא לא מוקמינן בע"מ להצניע, וצע"ג:

## דף ו:

**גמרא**, איני [להא דמצא רב כתוב במגילת סתרים, איסי ב"י אומר אבות מלאכות מי חסר א' ואינו חייב אלא אחת, והתנן אבות מלאכות מי חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי] ואר"י שאם עשאן כולן בהעלם א' חייב על כל אחת ואחת.

**מלשון** איסי עצמו פריך, דהרי איסי נמי מנינא קתני, וע"כ אתא לאשמעינן דחייב על כל א' וא', ואיך מסיים ואינו חייב אלא אחת, אבל אין לפרש דקושייתם מטעם דלא ניחא לי' להש"ס לומר דיפלוג איסי על מתני' דלקמן, דא"כ לא הי' צריך להביא דברי ר"י כלל, והו"ל למפרך ממתני' דריש פרק כלל גדול, דתני להדיא עשה מלאכות הרבה חייב על

כל מלאכה ומלאכה.

**מיהו** זה אין ראי', דהא זה יקשה על מתני' גופא למה לי דתנא מנינא לומר שחייב על כל אחת ואחת, הא כבר תנא לה רישא במפורש, אבל באמת לק"מ, דמרישא הוי ידעינן רק היכא שעשה מלאכות הרבה בהעלם אחת, אבל מ"מ ידע לשבת באינך מלאכות. אבל בנתעלם ממנו כל המלאכות הי' ס"ד דמקרי שגגת שבת ואינו חייב אלא אחת. לזה אשמעינן דמ"מ משכחת דחייב ל"ט חטאות, וזהו שדקדק רש"י לקמן (דף עג ריש ע"ב) בדברי ר"י שאם עשאן כולן בהעלם אחד וכתב בזה"ל ובא להודיעך שאם נתעלמו כל הלכות שבת חייב כמה חטאות. ר"ל דאם לא נתעלמו כולן כבר אשמעינן במתני' דריש פרקין כדאמרן, וא"כ י"ל שפיר דפריך משום דלא ניחא לי' שיחלוק על מתני', ומ"מ מריש פרקין לא הו"מ למיפרך דהי' א"ל דגם איסי ס"ל דיש חילוק מלאכות לשבת, אלא דאיסי אמר בעשה כל הל"ט מלאכות בהעלם אחת בזה אינו חייב אלא אחת, כיון דנעלם ממנו כל הלכות שבת מקרי שגגת שבת, ולזה פריך מהך מתני' דהמנינא ע"כ אשמעינן דאפילו בכה"ג חייב על כל מלאכה ומלאכה.

**אך** אכתי תקשה, הא באמת לא משכחת לה אלא בידע בשבת בלאו ושגג בכרת או דידע בתחומין אליבא דר' עקיבא, וא"כ דלמא איסי ס"ל כרבי דיליף דבעי זדונו כרת מגז"ש דעלי' עלי' מאחות אשתו, וממילא בעי ג"כ ששגג בלאו וכמ"ש בתוס' לקמן פ' כלל גדול (דף סט ע"א ד"ה כגון ששגג) וס"ל ג"כ כרבנן דרע"ק דתחומין לאו דאורייתא, ומש"ה ס"ל דא"א לחייב ל"ט כיון דלא ידע לשבת בכלום, ואינו חייב אלא אחת, ואף דמשכחת לה בידע בעשה דשבת, הא חזינן דסוגיא לא ניח' לי' בכך (ובתוס' דף מט ע"א ד"ה דידע הניחו בקושי' אמאי לא משני לר' דמיירי בשגג בעשה, עכ"פ כיון דסוגיא לא ניחא לי' בכך יהי' מאיזה טעם שיהי' ממילא ליכא קושי' על איסי] אלא ע"כ כדכתיבנא דהקושיא מלשון איסי עצמו.

**ובתוס'** כתבו דאין צורך לפרש דפריך דמסתמא לא פליג איסי, ולדברינו הוא גם בלתי אפשרי לפרש כן, וע"כ הפירכא רק מדאיסי גופא.

**ואף** דעדיין יש להקשות ודלמא מנינא דאיסי היינו דדוקא בעשה כל ל"ט מלאכות אינו חייב אלא אחת דהוי שגגת שבת דס"ל דלא כר' עקיבא וס"ל כרבי, י"ל דס"ל להש"ס דסתם לשון ואינו חייב אלא אחת דקאמר איסי משמע דלא משכחת גוונא כלל דלחייב יותר מאחד, ואף בעשה רק איזה מלאכות מן הל"ט, והו"מ למיפרך ממתני' דריש פרקין דעשה מלאכות הרבה, אלא דרצה למיפרך מדברי איסי עצמו מדנקט מנינא. והבן:

## דף ז.

**גמרא**, ורב אשי רה"י קתני, [ולא ניחא לי' תירוצא דעולא דקרי לי' לבקעה רה"י לפי שאינה רה"ר].

**קשה** לי הא שם בטהרות [משנה וי"ו] שבילי בית גלגל רה"י לשבת, ועוד שם [במשנה יו"ד] האסטוונית רה"י לשבת, הרי דקרי לי' רה"י מה שאינו רה"ר:

## דף ח.

**גמרא** אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוה יו"ד ורחבה ו' (דכי מרבעת לי' משכחת ביה ד' ברבוע) פטור.

**פרש"י** הטעם דהוי רשות לעצמה, ואנן המשכן גמרינן, שהיו זורקין מחטיהן ולא היו זורקין רשויות, ובתוס' כתבו דהטעם שהכוורת עצמה נעשה רה"י והוי כזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר וכתב המהרש"א דהתוס' מיאנו בפירש"י דהטעם משום דהוי זורק רשות, דא"כ מה"ט כרמלית (ר"ל בדלא גבוה יו"ד) ומקום פטור (ר"ל בגבוה י' ואינו רחב ד') אע"ג דלא הוי רשות לעצמן מ"מ רשויות אחרות מקרי אף מדאורייתא. ואינם נראין לי דבריו, דהא זה יקשה גם לפירוש התוס', הא הוי זורק מרה"י לכרמלית או למקום פטור דרך רה"ר, וע"כ דס"ל דאין כרמלית בכלים, היינו דהוי רה"ר ממש, וכמבואר להדיא דעת התוס' כן לעיל (ד"ה כאן) וא"כ אכתי הו"מ לקיים פירש"י.

**ולפ"ז** יהיה הדין להתוס' בזורק אבן גבוה ג' דפטור דהוי זורק מרה"י דרך רה"ר לכרמלית וצריך לימוד:

**גמרא** עמוד תשעה ברה"ר ורבים מכתפים עליו וזרק ונח ע"ג חייב.

**פירש"י** כיון דצריך לרבים, דאינו לא גבוה ולא נמוך, וחזי לכתופי רה"ר הוא בין רחב ובין קצר.

**קשה** לי מלקמן (דף צא) אי נימא אסקופה רה"ר דשם כתב רש"י ז"ל כגון גבוה ט' ורחבה ד' ורבים מכתפים עליו דחזי לרבים לכתופי:

**בהרי"ף** דהו"ל כזורק מרה"י לרה"י, וכ"כ תוס', ועי' בחידושי מה שכתבתי להקשות על זה:

## דף ט.

**גמרא**, אסקופה משמשת שתי רשויות, פתח פתוח כלפנים.

**פירש"י** קס"ד במבוי שהכשירו בלחי ולחיו לפנים, וכתב במהרש"א על מ"ש רש"י ולחיו

לפנים ז"ל לפום מה דקיימינן השתא דאית באסקופה רוחב ד' במשך עובי החומה שהוא שיעור מבוי אין לעובי החומה זו שהוא רוחב ד' דין לחי, ומש"ה הוצרך לפרש שיש לו לחי לפנים מן החומה.

**תימא** הא מפורש בפ"ק דעירובין דלא נפקא מתורת לחי עד דלהוי ד' אמות:

## דף ט:

**בר**"ן ד"ה ומיהו, ולא אמתני' דפ' לולב הגזול, לשון זה אינו מובן לי דהא מסקינן התם בסוכה דמתני' ביו"ט ב' דרבנן ובליכא שהות, א"כ לא נשמע משם הדין דבדאורייתא דאיכא שהות מפסיקין:

## דף יא.

**גמרא**, הא תני לה רישא לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל וכו', ואם התחילו אין מפסיקין.

**קשה** לי, הא הוי חידוש, דאפילו בתפילת ערבית דכולה לילה זמנה מ"מ לא חיישינן דאתי למפשע, אי משום דתפילת ערבית רשות, אי דבהתחילו ממש אף למ"ד תפילת ערבית חובה אין מספיקין כמ"ש הר"ן, וא"כ לא נשמע זה מדין תפילת מנחה דרישא:

## דף יא:

**גמרא**, רבא אמר היא גופה גזירה וכו' [אם גם מוציא הכלי מכרמלית לרה"י מדרבנן בעלמא הוא ואנן נגזור שלא יעמוד ברה"י ויושיט ראשו לכרמלית לשתות משום שמא יוציא הכלי, גזירה לגזירה].

**תימא** הא גם ברה"ר ליכא דאורייתא דהא בתחילה כשנטל בפנים הכלי לשתות אין דעתו להוציאו, וא"כ לא היה עקירה ע"ד להוציאו ואח"כ כשרוצה למשוך הכלי לחוץ וכבר הוא בידו ליכא עקירה. כיון דידו לא נייח, כמו נתן בעה"ב לתוך ידו של עני והוציא העני ידו לחוץ:

## דף יג.

**גמרא**, נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו, [ת"ש ואת אשת רעהו לא טימא, ואל אשה נדה לא קרב, מקיש אשה נדה לאשת רעהו] מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגד' אסור אף אשתו נדה וכו'.

**וכתבו** בתוס' תימא דיחוד דאסור מה"ת לא ילפינן מא"א ושרי בנדה, והוא בבגדו וכו'

דלא הוי אפילו בא"א אלא מדרבנן אסור בנדה מהיקשא, ותירץ הר"ן דבאמת גם בנדה כל שלא בעל דומי' דאשת רעהו אסור ביחוד.

**ולא** ידעתי מה הועיל בזה, דמ"מ יקשה דגם בהוא בבגדו נימא דההיקש רק כ"ז דלא בעל דומי' דאשת רעהו דיצרו תקפו, וכיון דילפינן כל נדה נילף גם לענין איסור יחוד כל נדה, גם אטו באשת רעהו מותר ביחוד בבעל כגון שגירש אשתו ונשאת לאחר:

**בר"ן** ד"ה איבעי' להו, דכל זמן שלא בעל, כבר כתבתי בחידושי מה דקשה לי בזה:

## דף יג:

**תוס'** ד"ה והשותה כו' ואי תני משקין ה"א דווקא משקין דחמירי.

**תימא** דהא קושית תוס' לא הוי דהאוכל אוכל ראשון הוא מיותר דנלמוד ממשקין, דזה אינו מתורץ בתירוצם, דהא נהי דממשקין לא גמירי, הא מ"מ נלמוד מאוכל אוכל שני, והא דקתני לה דהו"א דטמויי נמי מטמא לה, אלא ע"כ דקושיית תו' דאוכל אוכל שני הוא מיותר דנלמד ממשקין, והא גם זה לק"מ, דהא מה דאוכל שני שני משום דמצינו כיוצא בזה ע"י משקין, היינו דבלא"ה היה כחוכא וטלולא שיהיה שני עושה שני וכמ"ש הרע"ב והתי"ט (פ"ב דטהרות מ"ב) והא דשני עושה שני ע"י משקים היינו כיון דבדעתם היה לגזור דכל הפוסל תרומה מטמא משקה להיות תחילה וכמ"ש תוס', וכיון שכן פשיטא דהוצרך למינקט אוכל שני שני, דהו"א דהוי כחוכא וטלולא דשני יעשה שני, ומשותה משקין טמאי' דסתמ' קתני אף משקין שני אין ראיה, דכיון דבדעתם לגזור דמשקין הוי תחילה א"כ הוי תמיד שותה ממשקין ראשון, מש"ה ראוי לומר דהשותה נעשה שני, מש"ה צריך למתני דאוכל אוכל שני הוי שני משום דמצינו כן ע"י משקים.

**ומה** דהקש' המהרש"א על תוס' דלתרצו דסד"א כיון דמשקין שכיח טמויי נמי מטמאי, לענ"ד לק"מ, כיון דסגי במה דפסול לסלק בזה החשש דדלמא שקיל אוכלין דתרומה לפומיה מהיכי תיתי לומר להחמיר לטמא דמה בכך דמשקין שכיח, הא מ"מ לסלק החששא מספיק לעשותו פסול, ושאני בהא דכתבו תוס' דסד"א דאוכל אוכל ראשון דטמויי נמי מטמא, היינו לאו משום דאוכל ראשון טומאתו חמורה יותר אלא דס"ד כיון דעשו מן שני שני ראוי להשוות מדותם, ממילא מה"ת לומר דמשקין דשכיחי טמויי יטמא, ונכון בעזה"י:

## דף יד:

**גמרא** שמאי והלל גזרו.
**קשה** דלמא שלמה גזר לסתם ידים לקודש, ושמאי והלל גזרו אף לידים הבאים מחמת ספר לקודש (וכמ"ש המהרש"א בתוס' ד"ה האוחז), ותלמידי שמאי והלל גזרו על שניהם לתרומה:
**ובתו'** כתבו דלא הו"מ לשנויי דשמאי והלל גזרו בידים הבאים מחמת ספר ולא בסתם ידים, (וזהו רק לפי הצד שצדדו לעיל ד"ה תנא אף דע"כ מקודם גזרו כן על ידים מחמת ספר, דאל"כ טפי להו טפי, דלאידך צד דמלשון אף משמע דבו ביום גזרו אף לידים מחמת ספר לא הקשו כלום דגזרו טומאה על הידים סתמא קתני דמשמע כל סתם ידים, אבל זהו אינו מספיק על קושיתינו כיון דסתם ידים לקודש כבר גזר שלמה במה שהוסיפו שמאי והלל לגזור אף בידים מחמת ספר ממילא כל ידים פסולים לקודש, ושפיר נקטו סתם על ידים, כיון דבאמת הכל פסולים:

## דף טו:

**גמרא**, ואכתי באושא גזור על ספק עפר הבא מארץ העמים.
**ברש"י** לא ציין עפ"ר הב"א, אבל במשניות שלפנינו הגירסא הבא, והרע"ב פירש דמספקינן שמא הוא רקב המת, היינו דעפר הבא משמע שלקחו עפר מארץ העמים דבזה ליכא חשש רק שמא העפר הוא רקב המת.
**לפ"ז** קשה לי' דמאי פרכינן דלמא מעיקרא גזור רק על קרקע ארץ העמים ועל אוירה דשמא זה מקום קבר ממש אבל בנטלו העפר למקום אחר דליכא האי חשש לא גזרו, ובאושא הוסיפו דמ"מ טמא מחשש שהוא רקב המת, וצ"ע.
**ובגליון** המשניות כתבתי לתמוה עוד על הרע"ב, דהא קתני על ודאי מגען, והא רקב אינו מטמא במגע רק במשא כמ"ש הרע"ב פ"ב מ"ב דכלים ובהרע"ב דמתני' דאהלות:
**תד"ה** ועל בגדי ע"ה, ועל ספק רוקין נמי דחיישינן שמא של ע"ה הן.
**רצונם** שמא מיירי ברוק שידוע שמע"ה הן, וקרי ליה ספק רוקין משום דרוקין דע"ה דעשאום חז"ל כזבים בגדר ספק הן וכ"פ מוהר"ש איידלש ז"ל.
**וקשה** לי בתוס' נדה (דף לד ע"א ד"ה וזובו טמא], שהקשו ואמאי לא שרפינן, הא שורפין על ספק רוקין של ע"ה דמנ"ל לעשות קושי' מזה והיכן מצינו כן, ודלמא באמת ספק הרוקין היינו דשמא של זב, אבל ברוק ע"ה י"ל דאין שורפין, ומבגדי ע"ה אין ראיה דדלמא הטעם דשמא ישבה עליהן אשתו נדה, דהא מה"ט לא הביאו ראי' מבגדי ע"ה:

## דף טז:

**תד"ה** אף בנות כותים [נדות מעריסתן בו ביום גזרו כדי שלא יטמעו בהן, והא דמוקי מתני' דבנות כותים כר"מ דחייש למיעוטא וחיישינן דלמא חזאי נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה, היינו משום דסיפא מוכחא דלא הוי משום טמוע, דמסיים ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף אקטנות].

**קשה** לי הא בלאו הך סיום מוכח כן מרישא דקתני שהן יושבות על כל דם, הא בלאו הכי טמאות מגזירות טמוע, ובאמת לפי מה דנקטו הוכחתם בהקדמה דמשמע דקאי אף אקטנות ניחא דלא הו"מ להוכיח מרישא די"ל דנקט שהן יושבות על כל דם משום גדולות, לזה הקשו רק ממה דקתני ואין שורפין, דבקטנות אמאי אין שורפין.

**אבל** באמת תמוה לי דגם זה מיותר דלמאי צריכי להקדמה זו דמיירי אף בקטנות, הא פשיטא דכשגזרו משום טמוע ממילא בגדולות כן דאטו בגדולות לא שייך טמוע, ובמסכת נדה באמת לא נקטו הקדמה זו, והוכיחו באמת מהרישא ודבריהם כאן צריכין לימוד:

## דף יח.

**גמרא**, אמר רב יוסף רבי היא, [הא דתנן בש"א אין שורין דיו וסממנים וכרשינים אלא כדי שישורו מבע"י וב"ה מתירין, וע"כ משום דנתינת מים לדיו זו היא שרייתן, ואע"פ שלא גיבל הדיו הוא לישה דידי' ומחייב משום לש, דהא במתני' ליכא גיבול ואפליגו בה מבע"י מכלל דבשבת חייב חטאת, רש"י] דתני' אחד נתן את הקמח ואחד נתן את המים האחרון חייב דברי רבי.

**קשה** לי הא לר"י לשיטתי' כדמסקינן דס"ל אליבא דב"ש משום שביתת כלים אף בלא עשה מעשה, ולרש"י גם לס"ד דר"י פליגי ב"ש וב"ה בהכי, וס"ל לב"ש דשביתת כלים גם בלא עשה מעשה, א"כ מאי ראיי' דנתינת מים הוי שרייתו, מדאסר ב"ש מבע"י, [דהא ודאי ממאי דאסר ב"ה ליתן בשבת עצמו אין ראיי' דדלמא באמת רק מדרבנן] הא י"ל דהטעם דאח"כ כשיעשה השרייי' בשבת יהיה אסור משום שביתת כלים:

**גמרא**, והשתא דאמר ר' אושעי' אר"א מאן תנא שביתת כלים דאורייתא ב"ש היא ולא ב"ה, (דאהא דקתני בברייתא פותקין מים לגינה וכו', אבל אין נותנים חטים לתוך הרחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבע"י מוקי רבה הטעם מפני שמשמעת קול. ורב יוסף משני דהטעם משום שביתת כלים דתניא ובכל אשר אמרתי אליכם לרבות שביתת כלים, והי' סבור תחלה דר"י מוקי לה כב"ה דס"ל שביתת כלים דאורייתא רק בעביד הכלי מעשה

אבל בלא עביד מעשה לא מש"ה מתיר ב"ה לתת אונין של פשתן לתנור במתני' וכן במוגמר בברייתא אבל השתא דאר"א דמאן תנא דשביתת כלים ב"ש היא, ע"כ מה דאר"י בפירוש הברייתא דרחיים דהוא משום שביתת כלים, היינו דמוקי לה כב"ש, ומוכח דס"ל לב"ש דאף בלא עביד מעשה אסור מדאסר ב"ש במתני' באונין של פשתן, דליכא למימר דטעמא דב"ש במתני' משום גזירה דלמא אתי למיעבד כן בשבת, דא"כ ברייתא דאתי' כב"ש אמאי מותר במוגמר, אע"כ דטעמא דב"ש במתני' משום שביתת כלים דאף בלא עביד מעשה אסור וברייתא דשרי במוגמר מיירי במנחי אארעא, נמצא ס"ל לר"י דלב"ש אית לי' שביתת כלים אף בלא עביד מעשה ולב"ה לית לי' שביתת כלים אף בעביד מעשה, ורבה דמוקי ההיא דרחיים משום משמעת קול ולא מוקי כב"ש ומשום שביתת כלים, דרבה ס"ל דב"ש ס"ל דשביתת כלים הוא רק בעביד מעשה, וע"כ הא דאסרי ב"ש באונין הוא מטעם גזירה דאתי למעבד בשבת, וא"כ ע"כ ברייתא דלא כב"ש מדשרי במוגמר, כך מבואר בתוס').

**ותמוה** לי מאוד, דלרבה דטעמא דב"ש במתני' משום גזירה היכן מצינו כלל לב"ש דאית לי' דשביתת כלים אסור, וגם אם לב"ש אסור שביתת כלים בעביד מעשה, מנ"ל דלב"ה לא ס"ל שביתת כלים בעביד מעשה והיכן מצינו רמז דין שביתת כלים בפלוגתא דב"ש וב"ה.

**והנראה** לע"ד במה דהקשו תוס' במתני' בהא דאין פורסין מצודות הא אף אם יעשה כן בשבת לפרוש מצודות אינו חייב חטאת שא"י אם יצוד, ונדחקו דגזרו דלפעמים אתי לידי חיוב חטאת, כגון שבשעת פרישתו ילכוד עיי"ש, וכתבתי בגיליון המשניות דקושייתם רק לרבה דס"ל דטעמא דב"ש מטעם גזירה דלמא אתי למעבד בשבת אבל לר"י דס"ל דטעמא דב"ש משום שביתת כלים ליתא לקושייתם, דהא כשיוצד בשבת אחרי שעות הרבה אז המצודה עושה מעשה צידה ואית בי' משום שביתת כלים דהא בעבד מעשה ס"ל לב"ש איסור ש"כ.

**ותוס**' דכתבו ד"ה ולימא בסוה"ד דרבה סבר דברייתא דשביתת כלים ב"ש והיכא דעביד מעשה אבל בלא עביד מעשה כי הנך דמתני' טעמייהו משום גזירה ומצודות דמתני' בלחי וקוקרי, דבריהם נעלמו מקטן כמוני, דמאי בעו בזה דמתני' בלו"ק ולא בסתם מצודה.

**ולפ**"ז י"ל באמת דבמצודה אין טעמא דב"ש משום גזירה דכיון דאי פורש בשבת המצודה ג"כ ליכא חיוב חטאת דא"י אם יצוד וכקושיית תוס', אלא דטעמא דב"ש במצודה משום שביתת כלים דמיירי בסתם מצודה דעבד מעשה, ובאינך דמתני' באונין ע"כ הטעם

משום גזירה, ומיירי בסתם מצודה ולא בלו"ק וכדס"ל לב"ה להתיר במצודה כזו, ע"כ דלא ס"ל כלל דין שביתת כלים אף בעביד מעשה, והסוגיא מרווחת.
**ולהתוס'** דמיאנו בזה וס"ל דגם במצודה משום גזירה, וגם דמתני' מיירי בלחי וקוקרי התמי' מתקיימת דלרבה היכן מצינו פלוגתא דב"ש וב"ה בשביתת כלים, וד' יפתח לבי להבין ולהשכיל:
**ובדברי** תוס' הנ"ל ד"ה ולימא שכתבו ולרב יוסף לא תקשי אמאי לא אסרי ב"ש טעינת קורה י"ל בפשוטו דאיסור שביתת כלים רק במלאכה היכא דאי איהו עביד כן הוי מלאכה דאורייתא אבל היכא דאי איהו עבד לא הוי מלאכה דאורייתא לית ביה דין שביתת כלים, וכמו דלדידן לענין שביתת בהמתו דאורייתא אמרינן בסוגיא דר"פ מי שהחשיך (דף קנג ע"ב) כל שחבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחילה ה"נ י"ל לב"ש לענין שביתת כלים, אח"כ ראיתי שכ"כ הר"ן ומסברא, ולענ"ד יש בזה יסוד גדול מדין שביתת בהמתו לדידן:

## דף יח:

**גמרא** מאן תנא להא דת"ר לא תמלא [אשה קדירה עסיסות ותורמסין ותניח לתוך התנור ערב שבת עם חשיכה לימא ב"ש היא ולא ב"ה דהא ב"ה מתיר במתני' ליתן דיו וכו', אף אם לא נישורו מבע"י], אפילו תימא ב"ה גזירה שמא יחתה בגחלים, אי הכי מוגמר וגפרית נמי לגזור.
**וא"ת** מעיקרא דלא ידע האי טעמא דגזירה, תקשה לי' מתני' דבשר בצל ביצה וחררה, וי"ל דוודאי שפיר הוי ידע המקשן האי טעמא דגזירה, אלא דהי' סבור דמשום גזירת חיתוי אין ראוי לאסור במ"ש בכדי שיעשו כיון דלא עבר בדאורייתא ולזה מוקי כב"ש דהוי דאורייתא משום שביתת כלים.
**ובהכי** מתיישב דאיך מוקי כב"ש דמ"מ מ"ש מגיגית נר וקדירה דמותר לב"ש משום דב"ד אפקורי מפקר להו והרשב"א הקשה כן, ולדידי ניחא, דדוקא היכא דעושה בדרך היתר בזה אפקורי אפקרי אבל בעסיסות דלא ניחא להו לב"ד למעבד כן מחששא דחיתוי למה להו לאפקורי וממילא נשאר באיסורו משום שביתת כלים והוי דאורייתא ואסור בכדי שיעשו, ול"ק ולא מידי קושי' הרשב"א. מיהו הא קשי' עדיין דאיך אמרינן א"ה מוגמר וגפרית נמי הא בלא"ה נמי קשה דאיך שרינן מוגמר וגפרית לעשות כן לכתחילה הא ודאי אסור משום חיתוי.
**ובתוס'** הקשו מבשר בצל וביצה, ותירצו דהתם ידע שפיר דהוי טעמא משום שמא יחתה,

שאין דבר מפסיק בינו לגחלים, וקשה לי לדבריהם הא עדיין תקשה מתני' דריש כירה דמיירי בתבשיל דיש דבר מפסיק.

**גם** ק"ל במאי דמקשה אי הכי מוגמר וגפרית, הא בזה דאין דבר מפסיק [למה דאוקי לעיל במונח אארעא וכן אפילו בכלי, הא גם האש בכלי] בלא"ה יוקשה דמ"ש מוגמר וגפרית ממתני' דאין צולין בשר וביצה.

**וכ"ת** דהמקשן היה סבר דלהחזיר תנן, וא"כ י"ל דבשהיי' ל"ח לחתוי הא מ"מ דאם להחזיר תנן צ"ל דחסורי מחסרי אבל לשהות משהין ומה הן משהין, חמין ולא תבשיל, והתם ע"כ אין הטעם משום שביתת כלים דא"כ גם בגרוף ליתסר וכן בחמין, אע"כ דהתם במבושל כל צרכו דליכא בישול וע"כ הטעם משום חיתוי, וא"כ מהיכן פסיקא להמקשן דב"ה לית לי' חיתוי בשהיי' בפחות כמאב"ד כמו דאסור בצלי דהא חזינן דגם בקדירה מפסקת שייך חיתוי לב"ש.

**ובאמת** מה"ט ק"ל בהא דאמר נר וקדירה, היכן מצינו דב"ש מתיר בקדירה, דממתני' דר"פ כירה בש"א חמין ולא תבשיל, הא ע"כ בחמין שהוחמו כ"צ דהא מב"ה דמתיר להחזיר מוכח דמיירי בגוונא דליכא איסור בישול, ובכה"ג מתיר ב"ש לשהות מע"ש, וזה יש ליישב אבל הראשונה קשה:

## דף כ:

**גמרא** מיתבי השיראים והכלך, [אלמא שיראין לאו היינו כלך].

**קשה** לי אמאי פריך מברייתא ולא פריך ממתני' [משנה ב' פ"ט דכלאים] השיראים והכלך:

## דף כא.

**גמרא**. תני רמי בר חמא פתילות ושמנים [שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש]

**לשון** ושמנים אינו מדוקדק דהא במקדש אין מדליקין רק בשמן זית זך. אלא אגב גררא דשבת נקט:

## דף כב.

**מתני' הדמאי מערבין בו וכו'**. ק"ל לשיטת ר"ת ספ"ז דבב"מ דלוקח אחר מירוח פטור מדאורייתא. א"כ היכי הוי בעי להוכיח מהך דדמאי דכל דדבריהם לא בעי ברוכי. א"כ

אמאי נקט דמאי הלא בכה"ג דלקח מחבירו אף בודאי יהי' הדין דמפריש ערום דלא בעי ברוכי כיון דהוי דרבנן: דף נט תד"ה ור"י אמר וכו' ואי לא פי' הקונטרס דהתם הוי ניחא וכו'.

**קצרה** דעתי מלהבין. איך עלה על דעתם לומר דלא כפי' הקונטרס. דאיך יפרש בע"א הא דאמר רבא טהור מלקבל זיתים וכו' ולאיזה ענין הוא טהור. גם סתם מתני' בכלים פ"ג העשוי לאוכלים כמוציא זית. הרי דבמוציא זית בטל מתורת טומאה:

## דף כג.

**גמרא**. הדמאי מערבין בו. [ומפרישין אותו ערום. ואי אמרת כל מדרבנן בעי נמי ברוכי. כי קאי ערום היכי מברך על ההפרשה].

**מכאן** קשה לי על שיטת ר"ת (ספ"ז דב"מ) דלוקח אחר מירוח פטור מדאורייתא מתרומה ומעשרות. א"כ היאך רצה המקשן להוכיח ממתני' זו דדרבנן לא בעי ברוכי א"כ מאי אירי' דמאי אפילו ודאי אינו מברך. ויהי' יכול להפרישו ערום. [א"א ב"ה עי' בתשובת אבא מארי]:

## דף כד:

**גמרא**. מאי טעמא [אין מדליקין בשמן שרפה בי"ט] לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט.

**אבל** משום תרומה שלא לצורך לא גזרו. כיון דגם שלא לצורך ליכא איסור דאורייתא מדין הואיל אי מקלע אורחים ואף דמשכחת דליכא הואיל כגון סמוך לחשכה. כמ"ש התוס' לקמן בפרק המצניע [דף צה ע"א ד"ה הרודה] מ"מ משום הך גוונא דחיקא לא גזרו. ובתוס' כתבו תירוץ אחר:

## דף כה.

**גמרא** ומה ראית דתרומה טמאה מותר בהנאה [מדכתב גבי מעשר ולא ביערתי ממנו בטמא דרשינן ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמאת. ומקשה דלמא ממנו אתי למעט קודש שנטמא מאיסור הנאה. ואין לומר דק"ו הוא ממעשר הא תרומה נמי איכא ק"ו].

**וא"ת** הא קודש איתקש למעשר כדאיתא בפ' כ"ש וא"כ אי ממעט קודש סותר ק"ו והיקש, ואי ממעט תרומה סותר רק הק"ו. וא"כ יפה ראה למעט תרומה ולא קודש. וי"ל דבתרומה נמי איכא היקש דתרומה אתקש לבכורים ובכורים למעשר כדאיתא בפ' הערל.

**מיהו** למ"ש התוס' כאן דבתרומה ליכא ק"ו דאיכא למיפרך מה למעשר הד"ס ט"ב. ומה דאמרו בגמרא תרומה נמי לימא ק"ו סמך רק על ההיקש. קשיא טובא דמה פריך מה ראית והא כשממעט תרומה סותר רק היקש לחוד. וכשממעט קודש סותר ק"ו והיקש: **תוס'** ד"ה הא בחול וצריך לדחות ולומר דשמן כו' חשיבי בעין טפי בשעת היסק מעצים. [דהא הכא אסרינן הסקה והדלקה באיסור הנאה. ועלה הא אסור בהנאה ושרי ליהנות בשעת ביעור וכו'.

**תימא** הא מפורש להדיא בפסחים. ג' ערלים וחד שלא ידליק. ומוכח דרק עצים שרי ולא שמן. ומהו זה שכתבו וצריך לדחות הא מוכח כן להדיא:

## דף כה:

**גמרא** אמר ר"נ ב"י אמר קרא [בתרומה כתיב] תתן לו ולא לאורו. מכלל דבת אורו היא. [ומוכח דתרומה טמאה מותר בהנאה].

**תימא** ועדיין יקשה לריה"ג דס"ל דחמץ בפסח מותר בהנאה. מנ"ל דתרומה טמאה בת אורו היא. הא אצטריך קרא לתרומת חמץ כדאמר רנב"י עצמו בפסחים (דף לג ע"א) [על מה דאיתא במתני' האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש. תני עלה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל. ר"ל אפילו ריה"ג דס"ל דחמץ בפסח מותר בהנאה ולא אתמעט מן תתן לו דהא יש בו כדי נתינה. ע"ש ברש"י ותוס'] אינה קדושה. מנה"מ אמר רנב"י אמר קרא תתן לו ולא לאורו:

## דף כח:

**גמרא**. אלא לעורן. והאר"ש שין של תפילין הל"מ. קשה לי דלמא איצטריך לעור דתפילין של יד:

## דף לד.

**מתני'** ספק חשיכה וכו' [אין מעשרין את הודאי] אבל מעשרין את הדמאי.

**ומתני'** דמשמע דדוקא בספק חשיכה מעשרין את הדמאי אבל משחשיכה לא דלא כר"י לקמן במתני' ריש פ' נוטל דאמר מעלין את המדומע דלא מקרי מתקן כיון דיכול ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר. אלא כרשב"א דאית ליה במדומע דנותן עיניו בצד זה אבל אין מעלין דמ"מ מקרי מתקן. אבל לר"י כיון דגם בדמאי נותן עיניו בצד זה כו' א"כ שרי גם לעשר משחשיכה ולא מקרי מתקן. ואף כרבנן אתיא דאפשר גם רבנן סוברים

דבמדומע נותן עיניו כו' אלא דסברי דמ"מ הוי מתקן. וכ"כ הרמב"ן פ"ק דביצה וז"ל שר"י אומר מעלין את המדומע. וחביריו חולקין עליו שאעפ"כ אסור לקרוא שם עכ"ל.

**ובתוס**' פ"ק דחולין (דף ו' ע"ב) וכן בכורות (דף נט ע"א) הקשו ממתני' דהכא. ותירצו דשאני מדומע דכבר היה מתוקן אבל תחילת טבל לא שרי לתקן בשביל מה שיכול ליתן עיניו וכדבריהם כתב הרמב"ן פ"ק דביצה בסוגיא דגלגל עיסה. ואין קושיתם מכריע דבר זה. די"ל דאתיא כרבנן וכרשב"א:

**גמרא**. אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבע"י.

**דהא** אמרו כן דאסרו במעשה דאנשי טברי' וכדדייק מיני' כן ר"ח לקמן [דף לט ע"ב].

**ורש"י** פירש כדתנן אין טומנין בגפת. ואע"ג דסתם הטמנה מבע"י הוא אסרינן משחשיכה. ולכאורה תמוה דדלמא באמת משחשיכה אסור רק במוסיף הבל. ועי' במהר"מ לובלין ואינו מובן. דמה זה שכתב רש"י דהא אסרינן משחשכה. הא על זה גופא אנו דנין דדלמא מתני' דבמה טומנין במשחשכה. וטומנין במשחשכה במעמיד הבל.

**ויראה** דס"ל לרש"י דזהו ודאי ליכא למימר דמתני' דלקמן מיירי במשחשכה האיך קתני וטומנין בגיזי צמר והא הוא הוי מוקצה. אלא דהי' מקום לפרש דמיירי בבה"ש אבל מבע"י י"ל דשרי במוסיף הבל. לזה כתבו רש"י דודאי מיירי מבע"י ממש דהא כיון דעכ"פ מוכח ממתני' דלקמן דבה"ש אסור במוסיף הבל. א"כ הא דקתני במשנתינו ספק חשיכה וטומנין את החמין ע"כ במעמיד הבל. ומוכח דמשתחשך גם במעמיד הבל אסור. א"כ ממילא סתם הטמנות מבע"י דאין דרך להמתין עד בה"ש לצמצם הזמן דאי יעבור זמן מעט ויחשיך יהא אסור להטמין. וכיוך דסתם הטמנות מבע"י מתני' דבמה טומנין מיירי מבע"י דהוא זמן דסתם הטמנות כנלע"ד בכוונת רש"י.

**אבל** מ"מ זה קשה לי. דלמאי הוצרך רש"י לכל זה ולא בפשיטות וכדפרישנא דממעשה דאנשי טברי' נשמע כן. ואפשר כיון דהא דאר"ח ממעשה דטברי' בטלה הטמנה זהו רק לרבה דס"ל דלא יטמיננה בחול הוא מטעם שמא יטמין ברמץ ועלה קאי הראי' דמעשה דאנשי טברי' דהי' שם ענין הטמנה אבל לר"י דס"ל מפני שמזיז עפר. ואמרי' שם דמעשה דאנשי טברי' אירשא קאי. ולא מיירי בהטמנה אלא מדין בישול. ומ"ש המהר"מ לובלין לזה ניחא לרש"י לומר דמימרא דרבא מפני מה אין טומנין יהי' אליבא דכ"ע. ולר"י הא לא מוכח משם מידי:

**גמרא** סתם קדירות רותחות הן. יש לעיין לפי מה דצדד המג"א (רס"י שמ"ג) דגם בה"ש דמוצאי שבת לא גזרו שבותים. והנך דמתני' דספק חשכה אבל מעשרין את הדמאי מיירי גם בספק חשיכה דמ"ש. ודומי' דהכי קתני וטומנין את החמין ובפרט לפמ"ש במשניו'

ד"א בגיליון ליישב כפל הלשון ס' חשיכה ס' אינה חשיכה. דהיינו ספק חשכה דהאיסור שמא חשיכה דזה בבה"ש דערב שבת. וספק אינה חשכה היינו דשמא עדיין לא חשכה וזהו בה"ש דמ"ש. וא"כ מה דקתני עלה וטומנין את החמין קאי גם על בה"ש דמ"ש. והא בזה ל"ש שינויי דהש"ס דסתם קדירות רותחות. וצ"ע. ואולי בבה"ש דמ"ש י"ל טעם אחר דאינו להוט כ"כ להרתיח. כיון דבמעט זמן שתחשך בידו לעשות כן. ודוחק:

## דף לה:

**גמרא** אר"י ב"ז העושה מלאכה בשני בה"ש חייב חטאת ממנ"פ פירש"י ע"ש ומו"ש בהעלם אחד.

**ותימא** דלמאי טעמא נקט רש"י בהעלם א' הא גם בב' העלמות חייב חטאת בממנ"פ. ואולי י"ל דקשיתי לי' לרש"י דלחייב חטאת ואשם תלוי. דחד חטאת חייב ודאי ויש ספק שמא חייב עוד חטאת. דשמא סוף הקצירה דע"ש הי' לילה. ותחילת קצירה דשבת היה יום לזה נקט רש"י בהעלם אחד:

## דף לו:

**גמרא** איבעי' להו האי לא יתן [ע"ג כירה שאינה גרופה] לא יחזיר הוא אבל לשהות משהין ומני חנניא היא.

**פירוש** אף דאם נפרש האי לא יתן לא יחזיר הוא נצטרך לחסר המתני' כדאיתא בגמרא לקמן. מ"מ דחקינן ומוקי אנפשי כדי להעמיד המתני' כחנניא דהלכתא כוותי' וכדאי' בתוס' [ד"ה לעולם א"ל] אבל אי נוקי מתני' כרבנן ודאי אין לפרש האי לא יתן לא יחזיר אבל לשהות משהין ולומר דע"כ לא פליגי רבנן אחנניא וסברי דאסור להשהות אלא בלא נתבשל כ"א כמאב"ד. אבל בנתבשל כ"צ מודו לי' לחנניא. דודאי אין לנו לומר כן ולחסר המתני' אלא נניח המתני' כפשטי' ונימא דלרבנן גם בנתבשל כ"צ אסור להשהות. דהא באמת הכי סברי.

**ובתוס'** (ד"ה חמין) כתבו דע"כ משמע לי' לבעל איבעי' דסתם חמין ותבשיל היינו אפילו לא בישל כ"צ. דאל"כ דלמא מתני' אף כרבנן דבנתבשל כ"צ דלמא אפילו רבנן מודו דמשהין [וכ"פ במהרש"א] ולמ"ש אין דבריהם מוכרחי' כלל. ועיין במהרש"א מה שכתב אבל לא קשיא להו דא"כ מתני' דלא כחנניא וכו' ובמחכ"ת פשוט דלק"מ דהתוס' רוצים להוכיח דלישנא דחמין ותבשיל א"א לפרשו רק בדרך דגם מאכב"ד בכלל. ואין באפשרות לומר דמיירי דוקא בבישל כ"צ. וא"כ ממה דאמרינן א"ד להחזיר תנן וחנניא

היא היינו דנפרש דתבשיל היינו אפילו לא בשיל כ"צ אבל עדיין אינו הוכחה דא"א לפרש דתבשיל הוא רק כ"צ. לזה הוכיחו מדאמרינן וחנני' היא והא אפשר לאוקמי כרבנן. ולומר דמיירי בבישל כ"צ. אלא ע"כ דפסיקא הדבר שבוודאי נכלל בכללו גם תבשיל כמאכב"ד. ופשוט:

**בר"ן** ד"ה ומנ"ל דהכי הוא מסקנא, דהכי א"ר חלבו, תמוה לי, דאיך אפשר דהוכחת הרי"ף הוא מזה, הא הרי"ף לא הביא כלל לדר' חלבו, ובאמת טעמא לא ידענא בהשמטה זו, והב"י סי' רנ"ג נתן טעם להשמטת הרמב"ם דהראה זה בדקדוק לשונו במה שכתב על גבו דמשמע תוכו לא, ועדיין לא הנוח לן על הרי"ף:

## דף לח.

**תד"ה** עבר ושהה מחי וכו' בשוגג ואליבא דר"י.

**תימא** דלמאי הוצרכו לומר דהאיבעי' בבישול כולו או כמאכל ב"ד והוצרכו לדחוק דהאיבעיא שלא כהלכה דהא קיי"ל כחנני' דמאכב"ד מותר. הא כיון דהאיבעי' קודם גזירה. ועיקר איבעי' אי ר"י חולק על ר"מ גם לענין שוגג. [אב"ה ולא אצטריך הגזירה רק לר"מ כמ"ש המר"מ לובלין] או דפליג רק לענין נתבשל כ"צ ובמזיד אבל לענין שוגג לא פליגי. א"כ האיבעי' גם בלא נתבשל כמאכב"ד. דהא לר"מ מותר כה"ג בשוגג. וכמ"ש בתוס' ד"ה בשלמא לרנב"י והאיבעי' שפיר אי מודה ר"י לר"מ בשוגג דמותר ואפילו לא נתבשל כמאכב"ד דדלמא בשוגג סבר לגמרי כר"מ [אב"ה עי' מ"ש אבא מארי בתשובותיו.

**גם** אזכיר מה ששמעתי מאא"מ ני'. להקשות בסוגי' בתוס' ד"ה אבל הא דלא עביד מעשה. תימא הא אמר בפ"ק לא תמלא אשה קדירה וכו'. ומאי קושי' הא אמרינן אי קודם גזירה קשיא מזיד, אי לאחר גזירה קשי' שוגג. וא"כ לא הו"מ להקשות מברייתא דלא תמלא די"ל דמיירי אחר הגזירה. ופריך רק מברייתא דקתני בי' שוגג מותר. גם י"ל דמברייתא זו להומ"ל דלמא אתי כב"ש דשביתת כלים דאורייתא וקעבר אדאורייתא]:

## דף לח:

**תד"ה** תנור וכו' כדמשמע כו' ובישול כמאכב"ד. [ע"מ דאיתא במתני' תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו כ' בתוס' בזה"ל אי להחזיר תנן ה"נ האי לא יתן לא יחזיר אבל להשהות משהה אפילו בתנור שאינו גרוף וקטום כדמשמע בפ"ק (דף י"ח) דשרינן קידרא חייתא ובשול כמאכב"ד אפילו באינו גרוף וקטום ומשמע התם

דבתנור איירי דקאי אהא דקתני התם לעיל לא תמלא אשה קדירה עסיות].
**קשה** ליהא לא נזכר שם כמאכב"ד רק סתם ובשל שפיר דמי. ויש לפרש כפשוטו בבשול כ"צ וכמ"ש רש"י שם. אלא דתוס' שם הוכיחו דע"כ איירי בבשול כמאכב"ד דהא קיי"ל כחנניא. וא"כ לפי ס"ד דתוס' הכא דתנור גרע דאסור כמאכב"ד י"ל באמת דבשול דהתם היינו כ"צ כיון דבתנור מיירי.
**וביותר** ק"ל דמאי צריך ראי' לזה. הא דברי חנניא בתנור הם כדדייקינן הא קרמו פניה שרי דמיירי בתנור.
**שם** מתני' אין נותנין ביצה בצד המיחם וכו'. ולא יפקיענה בסודרין [ולא ישברנה על סודר שהוחם בחמה כדי שתצלה מחומו ור"י מתיר. ולא יטמיננה בחול]:
**ובגמרא** שאלו למה לא פליג ר"י נמי בחול. ומשני רבה גזרה שמא יטמין ברמץ. וכתבו התוס' אבל הפקעת סודרין לא גזרו אטו שמא יטמין ברמץ דסודרין לא דמי לרמץ.
**ולא** זכיתי להבין הא בפשוטו ניחא דהפקעת סודרין לא הוי הטמנה אלא גלגל בעלמא. וזה גם בחול מותר דלא הוי הטמנה כמ"ש התוס' להדי' בסמוך. ואי דכוונתם למה לא מפליג בסודר למנקט אבל לא יטמיננה בסודרין. ומוכח דגם דרך הטמנה בסודר שרי. א"כ מה תירצו בסודרין לא דמי לרמץ. הא במתני' מביא ראי' מההיא דאנשי טברי'. [שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמי טברי' כדי לחממן ואסרו החכמים] והא פשיטא דמים אינו דומה לרמץ ואפ"ה מקרי הטמנה.
**בר"ן** ד"ה ומיהו בירושלמי, ועד"ז אפשר לפרש מה דאמרינן לעיל לדברי האומר מחזירין. **תמוה** לי דאם עיקר החידוש דאף דהנטילה מע"ש מחזירין בשבת ולא מיקרי נתינה לכתחילה איך מביאם ראי' מההיא דר' אושעיא דלמא התם הי' הנטילה בשבת, והרי הר"ן כתב כעין זה לעיל (דף יז ע"ב) ד"ה ותוכו דלמא בההיא דר' הושעיא היו חמים שהוחמו כל צרכו טיי"ש, מכ"ש דיש להקשות כן דלמא מיירי בנטלו בשבת כדמשמע בלשון והעלינו לו קומקום כו' דמשמע דהי' הכל בזמן א' ולא הי' בין הנטילה לחזרה רק המזיגה וצע"ג:
**ברי"ף** אבל חמים שהוחמו כל צרכו מותר לשהויי ע"ג כופח, לא ידעתי אמאי דייק הרי"ף כופח ולא נקט רבותא יותר דע"ג תנור מותר:

## דף לט.

**גמרא**. וכל שלא בא בחמין מלפני שבת מדיחין אותן בחמין.
**משמע** דדוקא להדיח מותר אבל לשרות אף בכלי שני אסור וכמו שדייקו בתוס'. וא"ת

תיקשי מלקמן דנותן תבלין לתוך הקערה. וי"ל דתבלין שאני דגם בכלי ראשון אינו אסור אלא מדרבנן. ומש"ה בכלי שני שרי לגמרי. דהא חזינן דיש חילוק בין תבלין לשאר דברים. דהא ר"י דמתיר ליתן תבלין לכ"ר מ"מ מודה דשאר דברים אסור. א"כ י"ל דגם רבנן מודו בתבלין דמדאורייתא שרי. אף בכ"ר. ותדע דהא לרב ששת לקמן בפ' תולין (קלח ע"א) דליכא מידי דחד תנא מחייב חטאת ולחד תנא מותר לכתחילה. על כרחין צריכין לפרש כן דגם לרבנן מדאורייתא שרי ובתוס' דחקו בזה.

**שם** גמרא רבה אמר [טעמא דר"י דאסור להטמין בחול] גזירה שמא יטמין ברמץ. [ורב יוסף אמר מפני שמזיז עפר ממקומו והוי חופר גומא. רש"י].

**יראה** דרבה לשיטתיה לעיל בפ"ב (דף לא ע"ב) דהקשה על עולא [דמוקי ר"י דפתילה נמי כר' יהודה] וכיון דלדידי' ר"י סבר כר"ש ליתא לטעמא דמזיז עפר דנהי נמי דחופר גומא הא מ"מ הוי משאצ"ל. ורב יוסף ס"ל כעולא דר"י ס"ל כר"י במשאצ"ל:

**ובתוס'** פירשו דחששא דשמא יזיז עפר היינו שיחפור כדי ליתן הביצה בתוכה, דאל"כ ליכא איסורא דאורייתא לר"ש דאמר מלאכה שאצ"ל פטור עלי'. ויש להבין ממנ"פ אי סברי דרב יוסף סבר כעולא א"כ מה הקשו עליה מר"ש, הא ר' יוסי סבר כר"י, ואי סברי דר"י כרבה סבר מה צורך להו להקשות מר"ש הו"מ להקשות יותר דר"י דהכא אדר"י דפתילה, וי"ל דודאי י"ל דר"י סבר כעולא דר' יוסי כר' יודא, אלא דקשיא להו אפרכת הש"ס בסמוך, כיון דעכ"פ דלר"ש ליכא איסור דאורייתא א"כ דלמא רשב"ג כוותי' דר"ש ס"ל:

**תד"ה** מפני שמזיז וכו', ובלא"ה א"ב טובא בגג וכו'.

**קשה** לי הא דמותר בגג בעפר לרבה היינו במגלגל בעלמא לא בדרך הטמנה, וא"כ למאי צריכי לאריכות הזה דא"ב בגג שיש בו עפר ולא בפשוטו דבחול ואבק דרכים עצמו הא"ב דלרבה אסור רק הטמנה אבל גלגל שרי ולר"י אסור, וצ"ע:

**בא"ד** וקשה לפירושו דאמאי פליג רבה וכו'.

**קשה** לי כי היכי דלרש"י ניחא דכולהו ס"ל דלית בזה משום עשיית גומא יהי' מאיזה טעם שיהי' פשיטא דלפר"ת י"ל דרבה ס"ל דלית בי' משום גומא ומה קשה לר"ת יותר מלרש"י.

**וביותר** דהא מדפרכינן אלא לר"י נגזור מוכח דגם לר"י לית בי' משום גומא דאורייתא רק מדרבנן מדקאמר נגזור, א"כ איך שייך לעשות קושיא על רבה דאמאי לא גזר, וצ"ע:

**גמרא** אלא למ"ד [היינו לרב יוסף דסבר דטעמא דר"י דאסור להטמין בחול לאו משום שמא יטמין ברמץ הוא אלא] מפני שמזיז עפר ממקומו, מאי איכא למימר בטעמא דאסרו

חכמים מעשה דטברי' דהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין].
**ואף** ע"כ גם רב יוסף אית לי' גזירה דשמא יטמין ברמץ דהא מה"ט אסור להטמין בדבר המוסיף הבל היינו דוקא שיטמין מבעוד יום ואתי לחתויי אבל משחשכה ליכא למיחש כמו דליכא למיחש שמא יבשל בשבת, וא"ת מדאמרינן בספק חשכה טומנין את החמין, משמע משחשכה אסור, וי"ל [לרב יוסף דמבעוד יום חמור משחשכה] דלא בא למעט משחשכה אלא דאשמעינן הא גופא דאף בספק חשכה מ"מ מותר, ולא אמרינן דלמא יום הוא ולתסר דהא מבעוד יום אסור, וא"ת למה באמת מותר ודלמא יום הוא, וי"ל כיון דבבין השמשות מכל מקום אסור לבשל וליכא חששא דשמא יטמין ברמץ מש"ה שרי, וכמו דלדידן דמשתחשך אסור ומ"מ בה"ש מותר ול"א דלמא לילה הוא והיינו משום דלית בי' חששא דשמא ירתיח דסתם קדירות בה"ש רותחות הן, ה"נ לר"י אף דספק יום הוא מ"מ שרי כיון דליכא חששא דשמא יטמין, ובתוס' דחקו בזה ולא ידעתי למה.
**ואולי** לא הי' קשי' להו ממקום שהקשינו אלא כוונתם אמתני' דסוף פ' במה טומנין כסהו ונתגלה לא יכסנו משתחשך, הרי דמשתחשך אסור להטמין:

## דף לט:

**גמרא** והאי תנא הוא דתני' וכו'.
**פירוש** ר"ש היא דהאי חמין דפליגי בהו [היינו בחמין שהוחמו בע"ש], וא"א לפרש דפלוגתתם בהוחמו בשבת, ומתני' ר' יהודא היא דאמר בחמין אסור, דא"כ למה לי' לרבב"ח אר"י בסמוך לקבוע הלכתא כר"י, הא בל"ז סבר ר' יוחנן דהלכה כסתם משנה, אלא ע"כ משום דמתני' ר"ש היא, הוצרך לפסוק כר"י, והיינו דמכריע עדיף מסתם, וא"ת דלמא מ"מ מתני' ר"י היא, ורבב"ח אר"י היא גופא אתי לאשמועינן דמתני' כר"י דלא תימא דחמין היינו מע"ש ומתני' כר"ש, ומה דאמרינן אי מכללא וכו' ה"מ במתני' היינו דאי מכללא דלמא באמת מתני כר"ש, וממילא לא יהיה הלכה כר"י אף דר"י הוא מכריע מ"מ סתם מתני' עדיף, ואמר לי' בפירוש שמיע והטעם באמת דר"י ס"ל דחמין היינו בשבת ומתני' כר"י, וי"ל דא"כ אכתי למה צורך פסק הלכתא כר"י דאי דלא נימא מתני' כר"ש הא מ"מ אי מתני' כר"ש ממילא הלכה כן מכח סתם מתני', וא"כ אין הפרש להלכה אם פלוגתייהו בחמין בשבת ומתני' כר"י והלכה כן, או דפלוגתייהו בחמין בע"ש ומתני' כר"ש והלכה כן, דב"כ וב"כ הדין דבהוחמו מע"ש מותר, ובהוחמו בשבת אסור, וע"כ צריכים אנו לומר דמכריע עדיף מסתם משנה, ואי מתני' כר"ש ופלוגתייהו בהוחמו מע"ש הי' הלכה כר"י דמכריע ואף מע"ש אסור ושפיר הוי טעות לדינא, א"כ הדרין

לדוכתין דע"כ פלוגתייהו מע"ש ומתני' כר"ש, דאל"כ אלא דחמין היינו בשבת ומתני' כר"י למאי צריך לומר דהלכה כר"י ואי משום דס"ד דמתני' כר"ש הא עדיין לא נשמע דאינו כן, דאף עכשיו שאמר הלכה כר"י מ"מ אפשר י"ל דמתני' כר"ש ומ"מ ההלכה כר"י משום מכריע.

**ולפ"ז** קשה לי על הר"י שבתוס' (ד"ה בין) מאי הוכרחו לראי' דחמין היינו מע"ש ומתני' כר"ש והא ממקומו הוא מוכרע.

**ויראה** דאפשר לומר דכך היא המדה דסתם מתני' ומכריע דברייתא שווי כהדדי ולא שייך לומר הלכה בבירור אי כסתם משנה אם כמכריע, ולזה אמרינן אי מכללא וכו' היינו דס"ד דחמין היינו מע"ש ומתני' כר"ש והוי סתם נגד המכריע והי' הלכה רופפת ובספיקא, ואמר לו בפירוש שמיע לי, וקמ"ל בזה דחמין היינו הוחמו בשבת, ומתני' כר"י, ולאפוקי דלא תימא מתני' כר"ש, והי' הלכה בספק, ולזה הוצרך הר"י להביא ממרחק ראי':

**גמרא** מעשה שעשו אנשי טבריא [שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין ואסרי להו רבנן] בטלה הטמנה ואפילו מבע"י.

**אבל** ממתני' פ' במה טומנין, דאין טומנין בדבר המוסיף הבל ליכא למשמע דה"א דמיירי משחשיכה, ואף דמשחשיכה גם בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאיתא לעיל פ"ב, זהו אחר שלמדנו ממעשה דאנשי טברי' דמוסיף הבל אסור מבע"י, וממילא דמתני' ספ"ב מיירי באינו מוסיף הבל, ומ"מ משחשיכה אסור, אבל לולי הוכחה מאנשי טברי' ה"א דמשנתינו דהכא איירי משחשיכה, ולעיל סוף פ"ב מיירי במוסיף הבל, ובתוספות הקשו כן ותירצו, ולא ידעתי על מה:

**גמרא**, מה רחיצה [דקתני חמין שהוחמו בשבת אסורין ברחיצה ובשתי', אי לימא רחיצת כל גופו, הוחמו בשבת הוא דאסורין], הא הוחמו בע"ש מותרין, והתניא כו'.

**כתבו** בתוס' (ד"ה אלא פניו) דהכל הו"מ למידק מסיפא דקתני הוחמו ביו"ט אסורין ברחיצה ומותרין בשתי', ואי רחיצת כל גופו הא זה גם בהוחמו מעי"ט אסור.

**ואיני** רואה דקדוק מסיפא דהא כתב הרשב"א בחידושיו (ד"ה ואצל וכו') ולא תני חמין שהוחמו מעי"ט, שמעינן מיני' דוקא הוחמו ביו"ט אבל הוחמו בעיו"ט רוחץ בהם כל גופו אבר אבר, והרב אלפסי וכו', הרי דגם לדעת התוס' [שהוא דלא כרי"ף] אלא דרחיצת כל גופו אסור בהוחמו מעיו"ט, מ"מ זהו דוקא לרחוץ כל גופו כאחת אבל אבר אבר מותר לרחוץ גם כל גופו, וא"כ ליכא למידק כלל מסיפא, די"ל דמתני' ברחיצת כל גופו אבר אבר דמעיו"ט שרי.

**אבל** מה אעשה דהרשב"א ז"ל בעצמו שם (ד"ה אי לימא) הקשה למה לא דייק הכל מסיפא, והוא עצמו מרא דהא סברא דאבר אבר מותר, ודעתי קצרה מהבין דעתו הרחבה:
**גמרא**, ב"ש אומרים לא ייחם אדם חמין אא"כ ראוין לשתי'.
**כתבו** בתוס' דווקא שמחמם אותם לצורך שתי', אבל לצורך רחיצה אע"ג דראוין לשתי' אסרו ב"ש, דהא ליכא למימר מתוך.
**לכאורה** דבריהם תמוהים, דמה ענין ראוין לשתי' לענין מתוך, אבל כוונתם כמו דלית להו לב"ש מתוך ה"נ לית להו הואיל, והכי מפורש בחידושי רשב"א שכתב ועוד דב"ש לית להו מתוך וכ"ש דלית להו הואיל.
**אמנם** דברי התוס' והרשב"א נפלאו ממני, דהא בפ"ג דפסחים פריך מברייתא דהמבשל גיד בחלב ביו"ט וכו' ואי אמרינן הואיל אהבערה לא לחייב, והרי הך ברייתא מוקי לה פ"ג דביצה דלית לה מתוך, ואעפ"כ פרכינן דלימא הואיל, הרי דלא תלי' זה בזה [אב"ה עי' מ"ש אבא מארי בתשובותיו]:
**בתד"ה** אא"כ ראוין לשתיה, ונראה לר"י דיכול לחמם אפילו ביותר מכדי שתי', כדאמר כו' נישיילה לאימי' אי צריכה ניחום אגב אמי'.
**תמוה** לי, למה להו לראי' זו דאפשר לדחותה דמדרבנן אסור, והם משום מצות מילה הקילו, ואמאי לא הביאו ראי' מסוגי' ערוכה פ"ב דביצה (דף יז) ממלא נחתום חבית מים אעפ"י שאינו צריך אלא לקיתון אחד, הרי דביו"ט אף לכתחילה מותר בכזה.
**ומזה** קשה לי לב"ה, כיון דס"ל דמותר להחם לרחיצת פניו ידיו ורגליו דזהו מקרי שוה לכל נפש, אמאי אסור להחם לרחיצת כל גופו הא בכלל כל גופו רחיצת פניו ידיו ורגליו, והמותר יהי' רק כמרבה בבישול דמותר כההוא דביצה הנ"ל [אב"ה עי' מ"ש אאמ"ו בזה בתשובותיו]:

## דף מ:

**גמרא**, ת"ר מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא ומשתטף בצונן, ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו.
**וכתבו** בתוס' דאין האיסור במה דמפשיר המים דהא שרי להפשיר מים לצורך שתיה אלא האיסור דדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרחוץ גופו, ועיין בהרא"ש דאחר שנטל ידיו לא יעמוד נגד המדורה, ועי' במג"א (סי' שכ"ח) דהוי כהוחמו בשבת דאפילו לרחוץ פניו ידיו ורגליו אסור, הרי דאפילו הוחמו בהיתר ואפילו פושרים אסור.
**וקשה** לי ממה דאמרינן לקמן (דף מב ע"א) לס"ד דלר"ש ב"מ אפילו בכלי שני אסור ליתן

מים חמין בתוך צונן, אלא רחיצה בשבת בחמין ליכא (דגם בהוחמו מע"ש א"א שלא יהא בהם צורך להפיג רתיחתן בצונן. וא"כ לא ירחוץ אפילו פניו ידיו ורגליו בחמין] הרי דנותן חמין שהוחמו מע"ש לתוך צונן לפושרן ורוחץ במים שנפשרו בשבת:

**גמרא** שמע מינה [מדשרי להניח פך של שמן בכ"ש] כלי שני אינו מבשל.

**קשה** לי להפוסקים דעירוי מבשל רק כדי קליפה, וכ"ש דאינו מבשל היינו אינו מבשל כלל [עי' לקמן בתוס' דף מב ע"ב] איך מוכח זה מהכא דלמא גם כ"ש מבשל כ"ק והכא שרי משום דהכלי הוי במקום קליפה ואין השמן מתבשל:

## דף מא:

**תד"ה** מיחם [אב"ה עי' מ"ש לקמן בעירובין דף צג תד"ה ל"ת]:

## דף מב.

**גמרא**, וה"א שמואל מכבין גחלים של מתכת [דבמתכות לא שייך ביה כיבוי מדאורייתא ומשום נזקא לרבים לא גזרו על השבות] אבל לא של עץ, ואי ס"ד סבר לה כר"ש [דכל כבוי חוץ מפחמין משאצ"ל היא] אפילו של עץ נמי.

**קשה** לי למ"ש הר"ן פרק חבית דמה שאין אומרים לנכרי כבה אף דהוי משאצ"ל והוי שבות דשבות במקום פסידא, משום דגוף הכיבוי במקום שצריך לגופו הוא דאורייתא וחמור טפי ולא שרו בה רבנן, א"כ טובא יש לחלק, דבגחלים של מתכות דאין בו כיבוי דאורייתא כלל בזה התירו משום ניזקא דרבים, משא"כ בגחלים של עץ אף דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, מ"מ כיון דאם עושה אותה לפחמין הוי מלאכה דאורייתא חמור הוא ולא שרו בי' רבנן, ומכאן הוי תיובתא לסברת הר"ן:

**גמרא**, ת"ר נותן אדם חמין לתוך צונן, [דמסתמא אותן שלמטה מרובין שדרך ליתן המועט במרובה], דברי ב"ש וב"ה אומרים דגם צונן לתוך חמין מותר, בד"א בכוס אבל באמבטי חמין לתוך הצונן, ולא צונן לתוך החמין, ורשב"מ אוסר, ואר"נ הלכה כרשב"מ, פירשו בתוס' דרשב"מ אסיפא קאי אבל בכוס דרישא סבר רשב"מ כב"ה דאפילו צונן לתוך חמין מותר, ואתי שפיר מתני' דשרי לתוך הכוס אליבא דהלכתא דהלכה כרשב"מ.

**קשה** לי מאי אתי שפיר, הא אדרבא אם רשב"מ אריש קאי דאף בכוס אסור בצונן מועטים א"ש טפי דקתני במתני' [המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו (מים מרובים) או לתוך הכוס] כדי להפשירן, דמשמע דקאי אדסמוך לי' דלתוך הכוס דמותר רק כדי להפשירן, אכן אם רשב"מ אסיפא קאי אבל בכוס בכל

ענין שרי, צריך לדחוקי דכדי להפשירן קאי רק על לתוך מיחם, וכמ"ש הר"ן, אבל מ"מ אם רשב"מ אירשא קאי א"ש טפי.

**גם** קשה לי איך רצו דמתני' אתי' כהלכתא הא רשב"מ דאוסר באמבטי אפילו צונן מרובים משום שהם חמין כ"כ סבר דכלי ראשון הוא א"כ מכ"ש דכ"ר ממש דאסור אפילו צונן מרובים, וכמ"ש תוס' (ד"ה אבל) דסבר דהוא כלי ראשון וכו', ובמתני' דקתני מיחם הומ"ל באמבטי הרי דס"ל לתוס' דאמבטי לא גרע ממיחם ודלא כדעת הרשב"א והר"ן, ואיך קתני במתני' במיחם שהוא כ"ר דמותר ליתן לתוכו מים:

**בר"ן** ד"ה ת"ר נותן אדם חמין, הא מודה דכ"ק מיהו אסורה, ק"ל מאי ראיה הא י"ל דמבלע בלע אבל אינו מבשל דכה"ג כתב הר"ן בסמוך בשם ירושלמי לחלק בין בליעה לביעה לבישול:

## דף מב:

**בתוס'** ד"ה אבל וכו', דעירוי אינו ככלי ראשון, ואינו מבשל יותר מכדי קליפה דבמס' ע"ז (דף עו) איתא רב עקביא זבין יורה מעכו"ם אהדר לי' גדנפא, ומסיק כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות, ואי עירוי ככ"ר א"כ אפילו הי' בולע בליעה גמורה פלט בניצוצות שהוא עירוי, אלא ודאי לא מבשל אלא כדי קליפה.

**קשה** לי הא אף אם עירוי אינו ככ"ר היינו בעירוי חמין לתוך צונן אבל עירוי בניצוצות הוא על גובה הכלי שהוא חם שם דאפילו בצונן לשם הוי רותח דתתאי גבר מכ"ש בעירוי חם על כ"ר חם דהוי כ"ר ממש:

**בר"ן** ד"ה ומהא שמעינן לדבריו הא דמסקינן הלכך קוץ ברה"ר, ביאור הדברים דע"כ קוץ מקרי אין נראה היזיקו, דהא מה דא"ר הלכך אין לפרש דלמד כן מגחלת עץ דמותר לר"ש דמשאצ"ל רק דרבנן ה"נ קוץ פחות מד"א הא לא נזכר בדברי שמואל להתיר גחלת עץ לר"ש אלא דסתמא דגמרא אמר לר"ש לשתרי, ול"ש לומר רבינא למד כן מסתמא דתלמודא, א"ו דלמד כן מגחלת מתכת, ומוכח דקוץ מקרי ג"כ אין היזיקו נראה, ואולם ק"ל הא לבה"ג מה דפרכינן דלר"ש לשתרי גחלת עץ לא בדרך ראי' מגחלת מתכת דהא התם הטעם דהוי כפיקוח נפש, דאפילו דאורייתא שרינן לה, אע"כ דפרכינן מסברא דבהזיקא דרבים ראוי להתיר דרבנן, א"כ יקשה על רבינא דלמאי הוצרך ללמוד לקוץ פחות מד"א בדמיון גחלת מתכת דג"כ אין נראה הזיקו הא אף בנראה הזיקו מותר מסברא:

## דף מג.

**תד"ה** טבל, [אב"ה עי' בתשובות אבא מארי ני']:

## דף מג:

**גמרא**, היכא דאיכא ככר או תינוק כ"ע לא פליגי [דמניחו על המת ומטלטלו ור"א דאסר להופכו ממטה למטה מיירי בדליכא ככר].
**תימא** כיון דהמטה לא נעשה בסיס ממילא יהא המטה עצמו כמו ככר או תינוק דהא ככר או תינוק לאו דוקא דה"ה אגב כלי שרי [עי' מג"א סימן שי"א], וצע"ג:

## דף מד:

**תד"ה**, יש עליה מעות וכו' והוי כגמרו בידי אדם.
**קשה** לי דבלא הניח בה"ש וגם אין דעתו להניח שם כל השבת ודאי לא הוי בסיס כדמוכח לקמן בפרק מי שהחשיך (דף קנד ע"ב) הב"ע בשליפי זוטרי והא מ"מ א"א לשומטו והוי בסיס, אלא ע"כ אי דכיון דלא הי' עליו בה"ש לא הוי בסיס אי מטעם דלא הי' דעתו להניח שם כל השבת [עי' מג"א רס"י רס"ה], ואף המניח שליפי זוטרי ע"ג כרים של חבירו, הא מדברי תוס' דהכא מוכח דאפילו בשל חבירו מדעתו מקרי בסיס [עי' מג"א ס"ס ש"ט].
**ומרנא** ר"ש איידלש הקשה מדברי תוס' לעיל דבאין דעתו להניח כל השבת לא הוי בסיס, ולדידי תמוה יותר דבתרתי לטיבותא דלא הי' עליו בה"ש ולא הי' דעתו להניח כל השבת מוכח מהאי דשליפי זוטרי דלא הוי בסיס, ולומר דבהאי דשליפי זוטרי מיירי במניח עליהם ג"כ דברים החשובים כמו האיסור, זה דחוק, וד' יאיר עיני:

## דף מה.

**רש"י**, עד מוצאי יו"ט אחרון וכו' דאי משום סתירת אוהל כי מטא חש"מ לשתרי.
**איני** מבין הא בפשוטו ניחא דביינות שמנים וסלתות לא שייך סתירת אוהל:

## דף מו:

**גמרא**, רמי לי' אביי לרב יוסף מי אר"ש כבתה מותר לטלטלה, כבתה אין לא כבתה לא.
**תימא** דהו"ל להקשות מרישא דקתני להדיא חוץ מן הנר הדולק בשבת, ובתוס' כתבו כן דרך הש"ס דאע"ג דהו"מ לאתויי רישא דקתני בהדיא מייתי סיפא ודייק מיני', והוא תמוה.

**וי"ל** דודאי אביי נמי הוי ידע שנויי דר"י דבכבוי כיון דבכוון איכא איסורא דאורייתא, גם כי לא מכוון לר"ש נמי אסור מדרבנן, ומש"ה לא הקשה מרישא, מיהו מדיוקא דסיפא שפיר קשיא לי' והיינו לשיטתי' לקמן ריש פ' תולין [דף קלח ע"א] דאמר אביי מי סברת ר"א אדר"מ קאי [דר"מ מחייב חטאת ביוצא בעיר של זהב ועלה אמר ר"א יוצאת לכתחילה] אדרבנן קאי, משמע דאביי בא לחזק קושיות רב ששת שם דליכא מידי דלהאי חיוב חטאת ולהאי שרי לכתחילה ובפרקין לעיל [דף מד ע"א] ראב"ש אומר מסתפק מן הנר הכבה ואפילו בשעה שהנר דולק [דכיון דכבה והולך תו ליכא משום מכבה, רש"י] ואמר אביי עלה דפליג על אבוה דאלו אבוה סבר כבה אין לא כבה לא [דלא שמעינן דקשרי אלא מותר השמן שבנר ושבקערה דמשמע לאחר שכבה לגמרי, רש"י] וא"כ אביי לגרמי' בהני מקומות שפיר מקשה מסיפא דמותר שמן, ומדייק כבה אין ר"ל כבה לגמרי אין הולך וכבה לא ואמאי הא הוי דשא"מ, וא"א לשנויי שנויי דר"י כיון דבמכוון איכא איסורא דאורייתא דהא בהולך וכבה מתיר ראב"ש לכתחילה וממילא ע"כ לאבוה נמי אסור רק מדרבנן, מיהו ר"י דמשני לי' הכי, לשיטתי' אזיל בריש פרק תולין שם, דאמר שם אפרכת רב ששת אלמה לא הרי עיר של זהב, וסובר דאיכא מידי דלזה חייב ולזה שרי לכתחילה ושפיר י"ל דבהילך וכבה חייב לר"ש וכיון דאיכא איסורא במכוון באינו מכוון נמי גזרו בי' רבנן, והרי זה נכון:

## דף מז.

**גמרא** הנח לנר שמן ופתילה הואיל דנעשה בסיס לדבר האסור.

**הקשו** בתוס' אמאי קאמר דפתילה הוי בסיס לדבר איסור והא היא עצמה הוי דבר איסור כדאמר לקמן ושוין שאם יש בה שברי פתילות שאסור לטלטלה וי"ל דפתילה כבויה הוי מוקצה גמור משום דמלאכתו לאיסור ואין משמשים בה בחול לשום דבר רק להדלקה, והוי כחצוצרות דכתבו בתוס' לעיל בפרק כירה [דף לו ד"ה ור"י] דגרע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון דלא חזי להיתר רק מעט, ואף דמ"מ לר"ש שרי, מ"מ י"ל חצוצרות דוקא כיון דחזי מעט לשימוש היתר אבל פתילה דלא חזי לשום דבר אפילו ר"ש מודה דמה דלא חזי לשבת לשום דבר הוי כמוקצה מחמת אבן דאסור גם לר"ש וזהו הכל בפתילה כבויה, אבל הכא בנר הדולק דהפתילה עושה תשמישו להאיר לו אינו מוקצה והיה רשאי לטלטלו, מש"ה צריכים לטעמא דהוי בסיס לשלהבת.

**ובתוס'** ז"ל, תירצו דשברי פתילה הוי שברי כלים ודמי לצרורות אבל פתילה שלימה שהיא כלי הוי שרי אי לאו דנעשה בסיס לדבר איסור.

**ובעניי** איני מבין החילוק, דהא הפתילה שלימה הוי כלי ע"כ משום שמוש הדלקה, ואמאי שברי פתילה לא הוי כלי מהאי טעמא ליהוי כשברי כלים שעושין מעין מלאכתן דלא הוי מוקצה, ע"כ הי, נ"ל כמו שכתבתי, לולי שאיני כדאי כנגד רבותינו בעלי תוס' ז"ל:

**גמרא**, בגלילא שנו וכו' [הא דאין מטלטלים נר שיש בה שברי פתילה אף דמטלטלין כנונא, היינו כלי שיש בו אור לחמם אגב אפר, ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים] מפרש ר"ת דבגליל הוי להו רוב שמן, ולהכי לא בטלי שברי פתילה לגבי השמן.

**וקשה** לי הא לר"ת בלאו השמן בטלי שברי פתילה להכלי כמו שברי עצים, דהא בסוגי' שם מדמה שברי עצים לשברי פתילה, אלא דשם בלאו האפר הי' צריך לנער, וא"כ ה"נ מכח השמן עכ"פ א"א לנער וממילא מותר מטעם דפתילה בטילה להכלי, וא"צ שהשמן יבטל אותו:

## דף מח:

**גמרא** אי חיבור הוא [מספורת של פרקים ואם נטמא זה נטמא זה] אפילו להזאה נמי.

**ולא** דמי לשלל של כובסין [ששוללין הבגדים זע"ז כדי שלא יאבדו דהוי חבור לטומאה, ולא להזאה] דהתם י"ל דמה דאינו חיבור להזאה היינו בנטמא כל אחד בפני עצמו דלא נחתה טומאה עליה מטעם חיבור. אבל אם נגע רק באחד והשני נטמא רק מדין חיבור באמת מועיל הזאה על אותו שנגע בו לחוד ומועלת ההזאה להשני מדין חיבור כיון דירד לטומאה נמי רק משום חיבור, אבל במספורת כיון דבלא חיבור לא משכחת לה לטומאה כלל, דהא כל פרק בפני עצמה טהור א"כ ליהני לי' הזאה ע"י חיבור לטומאה שבאה ע"י חיבור.

**מיהו** דהא גופי' דשלל מסתפקנא אם נטמא ע"י חיבור אי מועיל הזאה, אבל מ"מ י"ל דהתם גם בנטמא ע"י חיבור גזרו שלא תועיל הזאה ע"י חיבור אטו דנטמא בלא חיבור, משא"כ במספורת דלא משכחת לה טומאה כלל שלא ע"י חיבור, ובתוס' בחרו דרכים אחרים, ופירושי נראה יותר פשוט:

## דף מט.

**מתני'** ראב"ע קופה [כשבא ליטול קדירה ממנה] מטה [הקופה] על צדה ונוטל, שמא יטול ואינו יכול להחזיר.

**שאם** יטול הקדירה ויפלו הגיזין שבצדדים לתוך הגומא שישבה בהן לא יוכל לטלטל

הגיזין ולעשות גומא ולהחזיר' בתוכה וכמו שפירש"י.
**והרמב"ם** ז"ל בפירוש המשניות כתב ונמצא כטומן לכתחילה בשבת, ולפ"ז גם בטומן בדבר שניטל בשבת אם נתקלקלה הגומא אסור להחזירה.
**ובגליון** המשניות כתבתי שדבריו תמוהין, דהא כבר מוטמן מע"ש, והוי מהטמנה להטמנה. דקי"ל דאפילו ליטלו כולו ולתת אחר במקומו שרי, [ועי' בש"ע סי' רנ"ט סעי' ג' בשם י"א ובסי' רנ"ז ס"ד]:

## דף נ:

**תוס'** ד"ה מקצת עליו, ואין להקשות לפי' הערוך כו' ושמואל סבר כרבנן, ביאור הדברים אף דלהדיא קתני בדברי חכמים בברייתא לקמן [דף קכג ע"א] דאם היו מקצת עליו מגולים מותר, ס"ל לתוס' דמדלא פרכינן לשמואל מהברייתא זו פלוגתא דבן תודאי ורבנן דלכולהו עכ"פ במגולה שרי, היינו די"ל דדוקא התם בתבן וקש דמיד כשתופס למקום המגולה התבן נשמט ונופל, ואפילו טלטול מהצד ליכא, משא"כ הכא בסליקותא דעפר אינו נופל מיד אלא ע"י ניעור ומקרי טלטול מהצד, ומוכח כן מדאר"נ שם דלרבנן פוגלא ממטה למעלה אסור, הרי דבעפר לא מהני מגולים, לזה פרכינן ממתני' דכלאים דמוכח דלרבנן אפילו בעפר מותר, ולזה הקשו דלמא אתי מתני' כבן תודאי, אבל לרבנן במגולים אסור בעפר, ותירצו דמוכח דמתני' כרבנן מדלא קתני דבשבת אפילו מכוסה כולו מותר, ומוכח דלרבנן מגולים מותר אפילו בעפר, ובאמת אתותב דברי ר"נ דאמר דלרבנן בפוגלא ממטה למעלה אסור, ור"נ סבר כשמואל, ע"כ בשמעתין דלרבנן אסור מגולה או דפוגלא גרע יותר, דהעפר מלמעלה וצריך להגביה תחילה עם העפר.
**אמנם** עדיין קשה על תירוצם דמה בכך דעליו מגולים קאי ג"כ על שבת הא להערוך דבמכוסים יש בו משום כלאים דהוי כזרוע, א"כ ממילא בשבת אסור מה"ט כמ"ש תוס' בדיבור הקודם, דדוקא טומן אבל מתכוין לזריעה אסור, הרי דבמקום זריעה גם בשבת אסור והוי כטומן וכולה מכוסה דג"כ דמי לזריעה שמשום כך אית ביה משום כלאים, בהכרח לומר דהערוך לא ס"ל כתוס' הנ"ל וס"ל דלענין שבת ליכא איסור משום דנראה כזרוע כיון דלא נשרש כדמוכח מהא דאמרינן לעיל (דף מה ע"א) דחטים שזרעם בקרקע דמותר לקחם בשבת לר"ש כ"ז דלא נשרשו, [ודברי תוס' הנ"ל דדוקא נקט טומן, דאי מתכוין לנטיעה כולהו אסור, הרי דגם בשבת אסור, תמוהים מההיא דחטים שזרעם בקרקע.
**אח"כ** ראיתי דהמג"א (סי' שי"א ס"ק כ"ב) עמד בתמי' זו, גם בלבוש שם הקשה כן

ונדחק ליישב ע"ש] א"כ י"ל דהערוך ס"ל באמת כן דמשום שבת ליכא איסור כל זמן שלא הושרש, והא דבעי' מקום מגולה, ע"כ משום טלטול העפר, ובזה מיושב דהא דלא ניחא להו לתרץ בפשיטות דדחיקא לומר דמגולין לא קאי אשבת דמסתמא אכולהו קאי, והיינו דהא הטומן אינו קאי על שבת דבשבת אפילו במתכוין לזריעה מותר, א"כ דלמא גם עליו מגולין לא קאי אשבת לזה הוכרחו לתרץ דהו"ל למתני בהדיא דבשבת אפילו מכוסים מותר, ולאפוקי מרבנן דראב"ת.

**ועוד** יש לעיין בדברי תוס' לעיל (דף מג ע"ב ד"ה דכ"ע וכו') ואפילו לרבנן דראב"ת שרי כה"ג, ולכאורה תמוה, דהא ר"נ אמר להדיא דלרבנן פוגלא ממטה למעלה אסור, ובזה א"א לחלק כמש"ל דהתם דצריך להגביה עם העפר שעליו גרע דהא מדמודו הכא כיון דלא נעשה בסיס דאינו מניח לכל השבת דמי ממש לשוכח, א"כ ממילא גם כה"ג לשתרי, דהא קתני במתני' מגביה ומטה על צדה, וזהו כמעט קושיות תוס' לקמן (דף קכג) גבי פוגלא, ותירוצם שם כיון דמ"מ הניחו בכונה לא הוי כ"כ כשוכח, כוונתם מבוארה, דלענין זה הוי כשוכח דלא נעשה בסיס, ואין על ההיתר איסור טלטול, אבל מ"מ מה שמטלטל המוקצה בהגבהת ההיתר זה לא התירו רק בשוכח דלא פשע עייי"ש. הא משמע מדבריהם דהכא דלא ס"ל כן, דמדמי דין דהכא למעות שעל הכר, וכתבו להדיא אפילו מניח הוי כשוכח.

**ונלענ"ד** דתוס' דהכא ס"ל באמת דדמי ממש לשוכח, וקושייתם דלקמן גבי פוגלא י"ל דבאמת לרבנן גם בשוכח אסור להגביה החבית, דמה שמטלטלין האבן ע"י הגבהת החבית הוי טלטול מהצד, ותוס' שם דהקשו כן, היינו דס"ל דהגבהת האבן ע"י החבית הוי טלטול גמור וכדדייקי בקושייתם שם אפילו טלטול גמור כו', ולזה שפיר הקשו דאם איתא דלרבנן אסור, גם לבן תודאי ליתסר דלענין טלטול גמור ליכא פלוגתא, אבל תוס' דהכא ס"ל דגם במגביה כיון דעיקר טלטולו רק בשביל ההיתר מקרי רק טלטול מהצד, וראי' לזה מדהקשו רק לרב מההיא דמעות שעל הכר, ולא הקשו גם לשמואל דמתיר רק טלטול מהצד, ושיעור דבריהם כך הוא, ועוד אמאי אסור הא תנן בפ' נוטל, אף דהתם שרי אפילו להגביה, מ"מ א"צ לזה לקושייתם דבלא"ה הקושיא שפיר דעכ"פ שרי לנער, ועלה כתבו ואפילו לרבנן אסור להגביה, וחלקו על מתני' דשוכח, מ"מ הך היתר דניעור שרי גם לרבנן דהוי טלטול מהצד, מדשרי במקצת עליו מגולים בפגה שטמנה בתבן. ומה דאסור בפוגלא היינו דצריך להגביה הפוגלא עם העפר. דזהו דוקא אסור לרבנן.

**והיוצא** מדברינו לדינא בהניח אבן על החבית ע"ד שלא להניח שם כל השבת דלשיטת תוס' (דף קכג) אסור להגביה ולהטות על צדה דזהו טלטול גמור, ואף דקיי"ל כבן תודאי

היינו בטלטול מהצד אבל זהו מקרי טלטול גמור אגב ההיתר דלא שרי רק בשוכח ממש, ומדרבנן נשמע לבן תודאי לענין טלטול ממש, אבל לשיטת תוס' (דף מג) דינו כשוכח ממש ומותר להגביה ולהטות על צדה, והכי משמע להדיא בש"ע (סי' שיט) וכתבתי מזה בחידושי לש"ע א"ח:

## דף נב.

**גמרא**, רבא אמר שאני פרה דדמיה יקרים, בהגהת אשרי כתב והמוליך פרה מעיר לעיר או פרה שמרדה יכול להוליכה במוסירה ופרה אדומה דדמיה יקרים אפילו בעיר יכול להוליכה במוסירה עכ"ל.

**ולדידי** היה נראה דנהי די"ל דאביי ורבינא לא פליגי דזה מוקי לה בהכי וזה מוקי לה בהכי, אבל הא שינוייא דרבא לא ענין אוקימתא היא דהא באמת מיירי בפרה אדומה מותר בכל ענין, א"ו דפליגי על רבא בזה וכיון דאביי ורבינא פליגי על רבא מה"ת לפסוק כרבא:

## דף נב:

**תד"ה** היא של אלמוג וכו', וי"ל דאין זה בית קבול.

**לא** ידעתי אי' איפא מקומו דאמרינן בית קיבול העשוי למלאות דלא שמי' קיבול, הא אדרבה בסוכה (דף יד) אמרינן מ"ד בית קיבול העשוי למלאות לא שמי' בית קיבול קמ"ל. מבואר דבאמת אמרינן דשמיה בית קיבול, ועי' בתוס' שם שהעלו דאפילו עשוי למלאות לעולם שמיה בית קיבול, ועי' בפ"ק דלעיל בתוס' (דף יז ד"ה ועל שאר):

## דף נג.

**רש"י** ד"ה מרדעת וכו', ולאו משוי הוא, ושמואל אמר מרדעת מותר, כתב רש"י ז"ל דצערא הוא הילכך אורחא הוא ולאו משוי הוא.

**לא** זכיתי להבין דהא באמת הוי משוי כ"ז שלא גילה מע"ש שיהא לה למלבוש וקשרה מאתמול, וכמ"ש רש"י לקמן (דף נד ע"ב ד"ה כדאמרן) אלא דמיירי הכא בחצר דליכא משום משוי בזה כיון דהוא צערא לבהמ' מותר לטרוח עבורה ומשוי הכא מאן דכר שמיה, ודו' יאיר עיני:

## דף נג:

**גמרא**, ולבהמה מי גזרינן, והחני' היתה עומדת מחוץ לתחום.
**קשה** לי, הא חילוק גדול יש בתחומים דלאו דאורייתא לא גזרינן משא"כ שחיקת סמנים דהוא דאורייתא:

## דף סא:

**גמרא** קמיעין יש בהם משום קדושה כו', למאי נ"מ לאצולינהו מפני הדליקה, פירש"י לאצולינהו בשבת לחצר המעורבת כשאר כתבי הקודש.
**קשה** לי הא להדיא קתני מתני' גבי כתבי קודש, להיכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש וגבי אוכלין קתני להיכן מצילין אותן לחצר המעורבת הרי דבכתבי קודש מצילין גם לחצר שאינה מעורבת:

## דף סד:

**מתני'**, בפלפל ובגרגיר מלח וכל דבר שתתן לתוך פיה [מבעוד יום אשה יוצאת בו] ובלבד שלא תתן לכתחילה בשבת.
**הטעם** שאסור ליתן לכתחילה דנראה דהערמה היא עושת כדי להוציאו וכמ"ש התוס'.
**ועל** פירוש הר"ר פורת שפירש דגזירה הוא משום שחיקת סמנים קשי' לי הא איתא בתוספתא (הובא בהרי"ף ס"פ שמונה שרצי') אין לועסים מוסכי בשבת אימת בזמן שמכוין לרפואה ואם מפני ריח הפה מותר, וכן פסקינן בש"ע (סי' שכח), הרי דמפני ריח הפה לא מקרי רפואה. והא הכא דפלפל דהוא משום ריח הפה ואסור, ולמה דמסקו תוס' דהטעם דחזי כמערמת להוציא ניחא, אבל להר"ר פורת קשה:

## דף סח:

**גמרא**, ורבנן האי תורה אחת, מה עביד ליה.
**וא"ת** לימא דבעי להו לכדאמרינן בפ"ק דיבמות לפי שמצינו שחילק הכתוב וכו' יכול לחלק בקרבנותיהן, ומוהר"ש איידלס ז"ל כתב [על התוס' לקמן דף סט ע"א ד"ה כגון], דה"ה דהמ"ל הכי, וי"ל דבר פלוגתא דמונבז הוא רע"ק בלא"ה צ"ל דלא סבר כרבי דאתי' מעלי' עלי' דא"כ צריך שיהא זדונו בלאו [כמ"ש תוס' יבמות דף ח' ע"א] וא"כ קרבן בעי אזהרה, והרי במכות (דף יג ע"ב) מוכח דרע"ק סבר קרבן לא בעי אזהרה, אע"כ דרע"ק לא ס"ל כרבי אלא דיליף מדריב"ל דצריך שיהא זדונו בכרת:

## דף סט.

**תד"ה** כגון [אב"ה עי' מ"ש לקמן דף צז ע"ב גמרא רבי אומר]:

## דף סט:

**גמרא רבא אמר מיתה במקום כרת עומדת.** ע' בהרא"ש (רפ"ו דתרומות) דהוציא מזה דלרבא גלי רחמנא בתרומה דלוקה ומשלם ע"ש. וצ"ל הך גופא דס"ל לרבא דחייב בהזיד בלאו וס"ל דגזה"כ הוא. יליף ליה כיון דבאמת שגג במיתה לחוד נכנס בלשון בשגגה. ממילא מיירי התורה גם משוגג כזה ששגג במיתה והזיד בלאו.
**אמנם** בענ"ד לא זכיתי להבין דהא הכא בסוגיין לא מיירי מזה רק אם נקרא שוגג או לא ובפשוטו י"ל דהזיד בלאו היינו בלא אתרו בי' ומזה מיירי ג"כ הקרא. אבל אתרו בי' פטור מטעם אחר אף דבכלל שגגה הוא מ"מ הוא בכלל אינו לוקה ומשלם. ודוק:

## דף ע.

**תד"ה** יכול כו' הו"א דמנינא אתיא שאינו חייב על א' או ב' עד שיעבור כל ל"ט.
**קשה** לי דאיך אמרינן יכול על חרישה וקצירה חייב שתים הא מ"מ כיון דידעינן עכ"פ דעל חרישה וקצירה לבד חייב ממילא א"א לומר דאלה הדברי' אתיא דלא לחייב עד דעביד כל ל"ט דהא חייב על חרישה וקצירה לבד, וע"כ דאלה הדברים לחילוק מלאכות לחייב ל"ט:

## דף ע:

**תד"ה**, נודע לו וכו', וא"ת דהשתא משמע דסבר רבא כו'.
**וקשה** לי הא גם בלאו דברי רבינו שמואל דמיירי הכא בהפרשה אלא כדמסקי תוס' ג"כ קשה אההיא דרבא דלקמן, אכל ב' זיתים חלב ונודע לו וכו' דלפי הצד דר"י ור"ל פליגי בידיעות יהא מוכח דרבא ס"ל בידיעו' אין מחלקו' ויקשה הא רבא ס"ל דבכל מקום הלכה כר"י לגבי ר"ל:

## דף עב.

**תד"ה** בעל חמש בעילות, והא דנקט שפחה חרופה ולא נקט במעילה.
**תמוה** לי בתחילה טרחו התוס' דהאיך משכחת בש"ח דלא בעי ידיעה בתחילה כיון דאין בו אשם תלוי והוכרחו לתירוצם דמשכחת בעבר והתנה א"כ מה"ט נקט ש"ח לרבותא

דגם בזה שייך דלא בעי ידיעה, וד' יאיר עיני.
**וביותר** תמוה לי במ"ש תוס' בתירוצם דאתי לאשמעינן אפילו בין מעשה למעשה וכו' וכן משמע וכו' דלמאי צריכים לראי' הא בפשוטו ע"כ מיירי רק בבין מעשה למעשה דאילו אחר כל המעשים פשיטא דידיעה אין מחלקת, דהא כיון דלא בעי ידיעה בתחילה אפילו כיפר ממש קודם שנודע על השניות הכל מתכפרים בכפרה זו כיון דלא בעי ידיעה, א"כ ממילא ניחא דלא הו"מ למינקט במעילה, דבממנ"פ בין מעשה למעשה בודאי מחלק דהא לא הי' בהעלם א', ואחר כל המעשים לא שייך חלוק דהא בכפרה על אחת מתכפר כולם בלא ידיעה דאינך.
**ומה"ט** עצמו מיושב גם קושית תוס' דאיך משכחת בשפחה חרופה דלא בעי ידיעה, דלענין זה משכחת בנודע לו על א' והביא כפרתו דאינך מתכפרים בממילא בזו דלא בעי ידיעה לכתחילה, והכל נכון:

## דף עב:

**רש"י ד"ה ע"כ לא קבעי מיניה וכו' דהיינו אומר מותר**. תמוה לי דהא לרש"י לשיטתו ס"ל לעיל דאין שבת בתורה בודאי אינו חייב אלא מחמת דהיינו שוכח עיקר שבת. והאיבעי' דרבא רק ביודע מקצת מלאכות:

## דף עג.

**גמרא**, קסבר רה"י ונמצאת רה"ר.
**נראה לי** דאם זרק מרה"ר לרה"י בזה ב' אמות ובזה ב' אמות והוא סבר על רה"י שהוא רה"ר דמוד' רבא דחייב כיון דאף לפי טעותו הי' עושה מלאכת שבת בזריק' ד"א ברה"ר דהא בנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר לא פטר מטעם מתעסק אלא מטעם מלאכת מחשבת, והכא דנתקיימה מחשבתו לזרוק ד' אמות אלו מקרי מלאכת מחשבת, ואף דהוא לא נתכוין למלאכת הוצאה, רק לזריקת ד' אמות מ"מ לא מקרי מתעסק כיון דהכל משם אחד הוא דכולהו תולדה דהוצאה ננהו כנלענ"ד וכנראה מדברי הרשב"א בחי' פ' הזורק (דף צז ע"ב ד"ה והא דאמרינן):
**רש"י** ד"ה שאם עשאן כו' [עיי' מ"ש לעיל דף ו' ע"ב גמרא איני]:

## דף עג:

**גמרא** א"ר כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתים א' משום קוצר וא' משום נוטע (דלצמוחי עביד).

**ובתוס'** דאפילו לר"י דחייב במלאכה שא"צ לגופי' בעינן צריך לעצים דלא מקרי קוצר אלא בענין זה מידי דהוי אקורע ע"מ לתפור.

**מדבריהם** אלו נראה דס"ל דקורע שלא ע"מ לתפור אין הטעם משום מקלקל אלא דקריעה בעצמותה לא הוי מלאכה אלא בע"מ לתפור, וכן נראה מדברי הכ"מ (פ"י ה"י מהל' שבת) שכתב דפותח בית הצואר דאינו חייב משום קורע, כיון דאינו ע"מ לתפור, אף דהתם לפתחא הוי צריך, ואינו מקלקל, וכן נראה מדבריהם דתוס' במתני' ד"ה הקושר דשקלו וטרו אם מתיר שלא ע"מ לתפור חייב ובמקלקל פשיטא דפטור, אלא דכוונתם ג"כ דאף היכא דאינו מקלקל דפטור דלא הוי מלאכה רק ע"מ לתפור, וגם ממ"ש שם ולפ"מ שפירש"י בגמרא כו' שרי חד ומניח חד משמע דחייב אפילו בלא ע"מ לקשור, והא התם לא הוי מקלקל דהא זהו תקונו של היריעה, הרי דדבריהם בנוים להיכא דלא הוי מקלקל.

**ותמיהני** מאוד דהא מסוגיא דלקמן (דף קו ע"ב) דקורע על מתו חייב הרי להדיא דכל דליכא קלקול חייב אף שאינו ע"מ לתפור וכדקתני במתני' הקורע בחמתו וכל המקלקלים פטורים, דמשמע דרק מטעם מקלקל פטור, וכן מבואר ברמב"ם וכל זה צל"ע.

**תוס'** ד"ה משום זורע, אבל אם התרו משום מרקד פטור.

**תמוה** לי הא מ"ד משום בורר, מה דרכו של בורר נוטל אוכל ומניח הפסולת היינו דיש במשמר גם משום בורר, אבל מ"מ מודה דאית ביה ג"כ משום מרקד, דהא גם במרקד נוטל אוכל ומניח פסולת, אע"כ דפלוגתייהו בהכי דלמ"ד משום בורר היינו דיש בו ג"כ ענין בורר, ומ"ד משום מרקד, היינו דיש בו רק משום מרקד ולא משום בורר, כיון דהפסולת למעלה, ובבורר האוכל למעלה, וא"כ בהתרו בו משום מרקד לכ"ע חייב אלא דפליגי בהתרו בו משום בורר, וכ"כ רש"י להדיא שם בסוגיא, וכן נראה דעת הרמב"ם (פ"ח הי"א) שכתב הבורר שמרים ה"ז תולדת בורר או מרקד וחייב, משמע דיש לחייב בין מדין בורר בין מדין מרקד, והיינו דפסק כרבה משום בורר ומפרש דאף משום בורר קאמר, ולשון תוס' צ"ע.

**גם**קשה לי, איך אפשר דאינו חייב אם התרו בו משום מרקד, הא אף בבורר גופא אם התרו בו משום מרקד נראה דמהני לפמ"ש המהרש"א בסנהדרין (דף כו) דבכותש ודש

אף דהוי באבות מ"מ כיון דהם מענין אחד חייב בהתרו בו על זה משום זה א"כ ממילא ה"ה בזורה ובורר ומרקד, דהא ליכא למימר דהם אינם דומים כ"כ זה לזה, כמו כותש ודש, דא"כ מה פרכא לחשוב נמי כותש, וביותר מה דפרכינן וליפוק חדא מהנך ולעייל כותש, הא י"ל כיון דדמי ביותר כותש לדש מש"ה הוי רק חדא, אע"כ דגם זורה ובורר ומרקד דומים להדדי כמו כותש ודש, א"כ אם התרו בזה משום זה, לכאורה יהי' חייב ומכ"ש במשמר אם התרו בו משום מרקד, ועיין:

## דף עד.

**גמרא**, וליחשב נמי [במתני' דחשיב ל"ט מלאכות] כותש וכו' פירש"י כותש חטין במכתשת להסיר קליפתן.

**לכאורה** נ"ל למ"ש תוס' ביצה (דף יג ע"ב) דהא דמקלפי ליה כסי כסי, כיון דכבר נפרק הדגן מע"ש, אבל הם בקליפתן החיצונה לא הוי מפרק ומותר לקלפן, (וכ"כ המג"א סי' שי"ט), אבל אין כותש כזה ראוי שיהא חייב משום דש דהא החטין כבר נפרקו מקודם משבולת שלהן אלא דמסיר הקליפות ע"י הכתישה:

**גמרא**, לימא קסבר חזקי' אוכל מתוך פסולת אסור להרמב"ם וכן פסקינן בש"ע דבורר לאכול לאלתר דשרי, היינו דוקא באוכל מתוך פסולת אבל פסולת מתוך אוכל חייב, ואין חילוק איזה מרובה, ניחא בפשוטו, דמיירי לאכול לאלתר, ותליא אם מקרי אוכל מתוך פסולת או דמקרי פסולת מתוך אוכל, אבל לדעת הטור דנראה דס"ל דבבורר לבו ביום בכל ענין חייב ולאכול לאלתר בכל ענין מותר ובורר המועט מהמרובה למעט בטרחה.

**וקשה** מהכא דמה נ"מ בתורמסים אם מקרי אוכל מתוך פסולת או בהיפוך, והטור הביא ג"כ דין תורמסין, אח"כ ראיתי בדרישה שעמד בזה, ותירץ דבתורמסים האוכל מרובה וכיון דהאוכל מקרי פסולת מקרי פסולת מרובה דבטל האוכלים לגבי' ואסור משום מוקצה עיי"ש וזהו מספיק על הטור, אבל בישוב סוגיא דאמרינן בתורמסין חייב אינו מספיק דהא משום מוקצה ליכא חיוב:

**גמרא שכן עני אוכל וכו'**. תמוה לי לשיטת רש"י דבאמת כותש ג"כ הוי אב אלא דמתני' לא תני ליה. א"כ תקשי למסקנא בהיפוך היאך דרש רבי אלה הדברים דל"ט מלאכות הויין הא באמת הוי ארבעים:

## דף עה.

**גמרא** שאני הכא [בצד חלזון ופוצעו דאינו חייב משום נטילת נשמה] משום דמתעסק הוא אצל נטילת נשמה, ואף דמודה ר"ש בפסיק רישי' שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא לי'.

**פירש"י** וכי מודה ר"ש במידי דלא איכפת לי' אי מתרמי, מיהא אכווני לא מיכוין.

**ותימא** מלקמן פ' הבונה (דף קג ע"א) משני לא צריכה דתולש עולשין אם לאכילה כגרוגרת, ול"א כיון דהקרקע ממילא מתיפה יהי' שיעורו בכ"ש כמו בתולש כדי ליפות משום דאינו מתכוין ואף דהוי פסיק רישי' דקעביד בארעא דחבריה לפירש"י ז"ל שם בארעא דחברי' לא איכפת לי' ליפות, וד' יגלה עיני:

## דף עה:

**גמרא**, מדקדק הרי הוא בכלל אורג, פירש"י היינו אורג ממש ולא דמי לזורה ובורר ומרקד, דזה בקשין וזה בצרורות וזה בקמח.

**וזה** אינו מספיק על מה דאמרינן לעיל (דף עג ע"ב) הדש והמנפץ והמנפט כולן מלאכה אחת הן, והא זה בתבואה וזה בפשתן וזה בצמר גפן, ועיין בתוס' לעיל (דף עד ע"א ד"ה אע"ג) ולרש"י ז"ל קשה:

## דף עח:

**גמרא** רבנן סברי אסור לשהות שטר פרוע [ולהכי סברי המוציא ש"פ בשבת פטור].

**קשה** לי הא חזי לי' למוחקו ולהשהותו לצור עפ"י צלוחיתו:

## דף עט:

**גמרא** א"ר דוכסוסטוס כותבין עליו תפילין תנן קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין (לענין שיעור שיחייב עליו בשבת משום הוצאה) קלף אין דוכסוסטוס לא [אלא בכדי לכתוב ב' פרשיות דמזוזה, וא"א דחזי לתפלין הו"ל לשיעורי בשיעור זוטא דתפילין].

**קשה** לי הא השתא ס"ל דתפילין כשר על שניהם קלף ודוכסוסטוס, ומזוזה רק על דוכסוסטוס א"כ שפיר משערינן בדוכסוסטוס למזוזה, כיון דהוא שכיח, דהרי א"א ליקח לזה קלף, ותפילין לא שכיח כיון דכותבין גם על קלף ואזלינן לקולא, והוי ממש כחלב [לעיל דף עח] דכל מילתא דשכיח ולא שכיח אזלינן בתר דשכיחא לקולא, ומפרש חלב שתיתו שכיח רפואתו כגון לשוף בו קילור לא שכיח שהרי אף המים ראוים לכך הילכך

אזלינן בתר אכילתו ושיעורו כדי גמיאה אע"ג דקולא הוא שיש כאן שיעור גדול, וכן פריך שם בגמרא למה במים שיעורו כדי לשוף בו את הקילור והרי הרפואה אפשר נמי ביין א"כ הוי לא שכיח, ויש לילך לקולא בתר שתיתו דשכיח שאין אדם שותה יין לכל צמא כ"א לסעודתו.

**תד"ה** תפילין אגויל, כדמוכח ס"פ שמנה שרצים.

**היינו** אף דמהתם לא מוכח אלא דבתפילין צריך עור מ"מ פשיטא להו לתוס' דמשמע מסוגיין דאין הפרש בין תפילין למזוזה אלא לענין דוכסוסטוס, אמנם לפ"ז לא הוצרכו לראי' מפ' שמונה שרצים דהא יש ראי' משמעתין, דעכ"פ אין כשר על נייר בשתיהן בתפילין ומזוזה דאל"כ איך אמרינן לימא מסייע תפילין שבלו כו' הא מורידים עושים דלמא מיירי בכותבים על נייר שאינו מחוק:

## דף פ.

**רש"י** ד"ה והוא שיש כו' כגון קרפף יותר מב"ס.

**תימא** הא בפ"ק דמכילתין (דף י') מבואר דקרפף שיש בו סאתים הוי רה"י דאורייתא והזורק לתוכו חייב וא"כ מפסיק חיוב חטאת ביניהם [אב"ה וכן תמה אבא מארי לקמן [דף צט] על רש"י ד"ה מוקף לכרמלית]:

## דף פא.

**גמרא** מדוכה קטנה של בשמים.

**פירוש** דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס כמו קורנוס של בשמים, לקמן בפ' כל הכלים (דף קכג ע"א).

**ורש"י** פירש מדוכה קטנה מלאכתה לאיסור ואסור לטלטל, וקשה לי הא מלאכתו לאיסור מותר לצורך גופו ומקומו:

## דף פא:

**גמרא**, וחכ"א לא יטול אלא מן האבוס.

**תמוה** לי דלמה פריך מר"א ורבנן דברייתא, ולא פריך מר"א ורבנן דמתני' ביצה (דף לג ע"א) [אב"ה עי' בתשובות אבא מארי נ"י].

**גמרא** א"ר הונא אסור לפנות בשדה ניר בשבת (משום תלישת עשבים) והאר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה, והתולש ממנה בשבת במתכוין חייב חטאת.

**וא"ת** הא טעמא דר"ל דס"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר. והא ר"ה תלמיד דרב

ופרכינן עליו מדרב כדאיתא לקמן (דף קכח ע"א) מש"ה אסר דהא רב ס"ל כר"י דדבר שאינו מתכוין אסור, וי"ל דמר"ה מוכח דהוי פסיק רישי' דאי לא"ה אף לר"י בשבת דשא"מ הוי רק דרבנן כמ"ש תוס' לעיל (דף מא ד"ה מיחם) וכ"כ רש"י לקמן (דף קכא ע"ב ד"ה דלמא לפ"ת) והי' מותר לקנח משום כבוד הבריות.

**ואכתי** קשיא דהא ר"ל ס"ל כר"ש והוי פסיק רישי' דלא ניחא ליה בתלישת העשבים, והוי רק דרבנן, מש"ה שרי לקנח משום כבוד הבריות, אבל ר"ה כרב דסבר כר"י וי"ל דס"ל כר"י בכולה דמלאכה שאצ"ל חייב.

**גם** הא חזינן בסוגי' דאסר ר' יוחנן לקנח בחרס משום דשא"מ אסור, הרי דאם דשא"מ אסור, הדין דאסור לקנח, וע"כ כיון דשבות זה חמור כיון דשורש איסור תלוי בדאורייתא, א"כ ר"ה שהוא תלמיד דרב מש"ה אסר לקנח, ור"ל מתיר דס"ל דשא"מ מותר:

**גמרא** בעי מרב חסדא מהו להעלותם אחריו לגג, (אם עלה שם לפנות כדי לקנח בם, מי חיישינן לטרחא יתירתא או לאו) א"ל גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה (כתב רש"י דכתיב והתעלמת מהם פרט לזקן ואינו לפי כבודו). קשה לי הא באמת כ"ה אינו דוחה לאו דבקום ועשה כדאיתא בברכות (דף כ') והכא דהוא בקום ועשה דעושה הטלטול מוקצה בידים ראוי שלא לדחות מפני כ"ה אלא הטעם דחז"ל לא העמידו דבריהם במקום כ"ה, וא"כ ל"ש כלל הכא דרשא דוהתעלמת:

**גמרא** והא אר"י הלכה כסתם משנה, [ותנן נזיר חופף ומפספס דדשא"מ מותר, ואיך אר"י הכא דאסור לקנח בחרס), הקשו בתוס' הא בתרי מסכתות אין סדר למשנה, והכא סתם בנזיר, ופלוגתא בפרק ב' דביצה, ולא זכיתי להבין דהא בפרק ב' דביצה ליכא פלוגתא, והתם סתם דדשא"מ אסור כדקתני ואינה נגררת אלא על גבי כלים, ודייקינן מינ' דעל גבי קרקע לא משום דעושה חריץ, מני ר"י דדשא"מ אסור, ור"י דפליג וסובר דעגלה נגררת, היינו משום דכובשת ואינה עושה חריץ, א"כ הוי סתם בביצה, ולא יספיק תירוצם, ועי' עירובין (דף צג ע"ב תוס' ד"ה ל"ת כו') דנקטו הקושיא דהוי סתם בביצה, ודבריהם כאן איני מבין, [אב"ה עי' מ"ש אבא מארי נ"י בתשובותיו].

**ודע** דבדינא דשא"מ מצינו עוד סתמות חלוקות דבכלאים סתם מתני' מוכרי כסות מוכרין כדרכן וכו', והיינו כר"ש, וכן (לקמן דף קמ ע"א) במתני', אבל נוטל בכברה, ופירש"י דמתני' כר"ש, ועוד לעיל(דף נד ע"א) מתני' ובלבד שלא יכרוך, דמסקינן בסוגיין שם דמשום כלאים דחבלים, פירש"י דאתיא כר"י דדשא"מ אסור ועי' בהר"ש (פ"ט מ"ט דכלאים), והא דאר"י וכו' ולא משני סתמא אחרינא אשכח וכו' דבתרייתא היא וכו' ומיהו איכא עוד סתמא לעיל בפ' כירה וכו' ועוד תנן בפ' במה בהמה וכו'.

**ותמוה** לי, הא גם על זה יש לתרץ דהא איכא סתמא לקמן (דף קמ) אבל נוטל בכברה, ופירש"י דדשא"מ מותר, והיא בתרייתא, וצע"ג:

## דף פג:

**גמרא**, בעי ר"ח בר גורי' עכו"ם ישנה לאיברים או אינה לאיברים מי נימא כמאן דמתברא דמי או דלמא הא לא מחסרה.

**כתבו** בתוס' (מדבעי לענין טומאה מוכח דלענין איסור הנאה דאורייתא ברירא לי' דודאי אסור, והקשו על זה דבפ"ג דעכו"ם פליגי רב ושמואל בעכו"ם שנשתברה מאליה אי צריך לבטל כל קיסם וקיסם, ומסיק שם דבעכו"ם של חוליות עסקינן והדיוט יכול להחזירה) משמע דבאין הדיוט יכול להחזירה אפילו רב מודה דשרי.

**תמיהני** הא התם מבואר דמדין ביטול אתיא עלה דבאין הדיוט יכול להחזירה מבטלה ופקע שם ע"ז מינה, א"כ הכא שפיר משכחת לה בליכא ביטול, כגון ע"ז של ישראל ואסור בהנאה, ומבעיא לענין טומאה:

## דף פו:

**תד"ה** ולטבלו בצפרא כו' דנימא דלמא בעי ב' עונות.

**קשה** לי מאי דלמא, הא ודאי הכי הוא מדצריך פרישה בשחרית ולא סגיא בפרישה בסוף היום דהוי ה' עונות.

**בא"ד** דלמא קפיד אעונות וימים.

**קשה** לי דלפ"ז ישאר הקושי' לרע"ק דתלי בעונות לחוד, דלמא בעי ג"כ יום רביעי, כדאשכחן בסיני, ואם נימא דמסתמא לא קפיד התורה על תרתי דוקא, אלא דפרכת הש"ס על ראב"י ור"י הוי ספק אי תליא בעונות או בימים מספיקא ליבעי תרווייהו הי' ניחא, אבל לישנא דהתוס' משמע דהתורה הקפידה על תרווייהו, וקשה כנ"ל:

## דף פח.

**גמרא** וסתמא כרבנן.

**קשה** לי הא מקרא מלא ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר הרי דהכתוב קורא ליום המתן תורה יום השלישי, וע"כ צ"ל לר' יוסי כמ"ש רש"י ז"ל(דף פז ע"א ד"ה הא דאמרן) דיום השלישי לימים שלימים שלילן עמהן א"כ ה"נ י"ל בהך דרשא ליום תליתאי מצי אתיא כר"י וליום תליתאי לימים שלימים:

## דף צא.

**גמרא** מהו דתימא כל שהוא (דתני המצניע לזרע חייב בכל שהוא) לאפוקי מגרוגרת ולעולם עד דאיכא כזית.

**פירוש** דבלא הצניעו הי' שיעורו כגרוגרת דסתם חטין לאכילה קאי, ובהצניע לזרע ליבעי עכ"פ כזית.

**וקשה** לי אמאי אמרינן עד דאיכא כזית דלזה אין לנו טעם נכון דממנ"פ אי אזלינן בתר מחשבתו לזריעה לחייב כדין מוציא זרעים, ואי לא אזלינן בתר מחשבתו ליהוי כאוכלין דשיעורו בכגרוגרת, אבל שיעור כזית למה, ויותר הו"ל לגמרא לומר דהו"א דהצנעתו לזריעה מועיל לאפוקי מתורת אוכלין ונעשה כזרעים ושיעורו כזרעים אבל לא מועיל מחשבתו לחייבו בפחות משיעור זרעונים.

**וי"ל** דמה דקתני זרעוני גינה פחות מכגרוגרת ר"ל דהיינו כזית וא"כ זהו באמת כונת הש"ס דס"ד לדונו כדין זרעים, אח"כ ראיתי בתוי"ט שכתב דמשמע מסוגיין דהיכא דקתני פחות מכגרוגרת היינו כזית ואפשר דכוונתו לדברינו.

**תד"ה** כגון דאיכא, ודוקא נקט כזית תרומה.

**ומ"מ** הו"מ למינקט בזרק פחות מכזית תרומה, ובבית יש אוכלין דתרומה פחות מכביצה וע"י צרוף זה יהי' כשיעור איסור תרומה טמאה, דהא ליכא למימר דכוונתם דבעינן שיעור בזה האוכל הזורק דיתחייב על אכילתו מבלי צירוף אכילה מדבר אחר, א"כ מה כתבו אח"כ ודוקא לבית טמא וכו' (עי' במהרש"א) דכוונתם בזורק חצי זית תרומה לבית לצרף לחצי זית תרומה שמכבר בבית לאיסור זרות עיי"ש, והרי מ"מ בהך שזורקו ליכא שיעור ללקות עליו, ואפ"ה מחייב, כיון דיתחייב ע"י שיאכל זה האוכל עם דבר המונח בבית, א"כ שפיר הו"מ למינקט ביש בבית טמא פחות מכביצה תרומה וזרק לתוכו מעט שישלים לשיעור ביצה.

**והנה** לשיטת רש"י ז"ל יקשה אמאי נקט תרומה ולא חולין דהא החשיבות רק ע"י שיצטרף לטמא אחרים, דהא לקבולי טומאה מיד שבא לבית נטמא קודם שנח ומה"ט לא חייב בשביל זריקת הזית תרומה מבלי שיש שם צירוף לכביצה, ולענין לטמא אחרים לכאורה אין הפרש בין תרומה לחולין, ואפשר דס"ל לרש"י ז"ל כדעת ר"ש שהובא ברשב"א דבעינן דגם העקירה יהי' חשובה כיון דתרומה הוי אכילת כהנים חשוב בכזית אלא דבשעת הנחה שנטמא ולא חייש לכהנים אינו חשוב אלא ע"י שמצרף לטומאה עיי"ש, א"כ ממילא בחולין ליכא למבעי כיון דלגבי עקירה בציר ליה שיעורא.

**אלא** דלפ"ז יש לדקדק דמיד כשבא לאויר הבית ונטמא אזלה לה החשיבות דהא לא חזי

לכהנים, והוי כאילו בצר ליה שיעורא ואח"כ כשנח בא חשיבות מכח צירוף טומאה א"כ בין עקירה להנחה בצר לי' שיעורא והוי כצמקה בנתיים וחזרה ותפחה דאיבעי' לעיל אי אמרינן יש דיחוי, ואפשר דהאיבעי' בדרך את"ל דאין דיחוי ויעויין במהרש"א (בפירש"י בד"ה בהדי הדדי) דנדחק בכוונת תוס' במה שכתבו דמסוגיין משמע דלקבלת טומאה בעינן דוקא כביצה, ולענ"ד י"ל למה דנדחק המשנה למלך (פ"ד ה"א מהל' טומאת אוכלין) להסוברים דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה, אם נוגע חצי ביצה בטומאה וחצי ביצה אחרת ג"כ נגע בטומאה אם כשיצטרפו אח"כ טמא דהשתא הוי כביצה או דמ"מ בשעת נגיעה בטומאה לא נטמא אין שייך כאן צירוף, והרב המגיה כתב לפשוט מסוגיין מדמבעי בזרק לבית טמא ולא נקט בזרק לבית חצי ביצה תרומה שנגע בטומאה לבית שיש שם ג"כ חצי ביצה תרומה שנגע בטומאה דמצטרפי לטומאה אם חייב משום שבת, אע"כ דבכה"ג אין מצטרפים, ואני כתבתי בגיליון המ"ל דזה אין ראיה למ"ש מהרש"א ז"ל במ"ש תוס' ודוקא לבית טמא דכוונתם דאמאי ל"א בזרק חצי זית תרומה לבית שמצטרף עם עוד חצי זית תרומה לאסור לזרים, ותירצו תוס' דהאיבעיא דוקא היכא דהרשות גורם הצירוף, אבל בזה דצירוף כזית לאיסור זרים אין הרשות גרמה לו, עיי"ש, א"כ ה"נ בזרק חצי ביצה תרומה שנגע בטומאה לצרף בבית עם חצי ביצה שנגע בטומאה, זהו לאו הרשות גרמה לו, מש"ה מבעיא רק לבית טמא דהרשות גרמה לצירוף הטומאה, אחר זמן רב זיכני ד' בספר שער המלך, וראיתי שכ"כ (בהל' ברכות פ"ד ה"ו).

**אמנם** י"ל דההוכחה בדרך זה, די"ל דרק אם בשעת ההנחה שנגמר החויב דשבת אז הרשות גורם להצירוף דעד שעת ההנחה לא הי' צירוף לטומאה, ואם איתא דבב' חצאי ביצה שנטמאו תחילה מצטרפי' יחד לכביצה לחול הטומאה עליו, הא תיכף כשבא לאויר נעשה הפעולה זה דכשיצטרפו אלו ב' חצאי ביצים שיחול עליהם הטומאה, ובשעה שמצטרפים שוב אין הרשות גרמה לו, אע"כ דאין מצטרפים, ובשעת ההנחה אם בא הטומאה להם, טומאת הבית והרשות גרמה לזה, לפ"ז דברי תוס' עולים יפה דמשמע משמעתין דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה, דאילו מקבל טומאה והחשיבות בהצירוף לטמא אחרים הא בזה בוודאי אם נטמאו שני חצאי ביצים ונצטרפו אח"כ דמטמא אחרים דהא כל אחד בפני עצמו קיבל הטומאה. וא"כ יקשה הא בזה אין הרשות גרמה לו, דתיכף כשנכנס לאויר הבית נעשה חשיבות זה דכשיצטרפו יחד יטמאו יחד, ואח"כ בשעת הצירוף דזהו בעידן ההנחה אין הרשות גרמה לה, אע"כ דפחות מכביצה

אינו מקבל טומאה, ובשעת הצירוף כביצה יחד בעידן הנחה מצטרפים לקבל טומאה ושפיר הרשות גרמה לה:

**תד"ה** או דלמא בתר השתא אזלינן, בין משיעור ראשון בין משיעור אחרון.

**לפ"ז** נראה הדין דבהוציא חצי גרוגרת לזריעה ונמלך עליה לאכילה. ואחר כך תפחה לכגרוגרת דבודאי לא הוי דיחוי, כיון דלגבי שיעור ראשון לא נדחית, וכן נראה בדעת המהרש"א ז"ל.

**ולענ"ד** הקלושה והנמוכה יש לדון, דמנ"ל לתוס' זה, דעל קושייתם י"ל בפשוטו דבצמקה ואח"כ נמלך עלה לזריעה בזה לא הוי דיחוי, כיון דמה דנראה אח"כ על מחשבתו לזריעה זה היה בידו מיד בתחילת הדיחוי לחשוב לזורעה, מש"ה לא מקרי דיחוי כמו כל דיני דיחוי דמה שבידו לגמרו לא הוי דיחוי, ורק היכא דנראה מכח דתפחה זה לא הי' בידו שיותפח בזה הוא דמבעי' אם יש דיחוי, וא"כ בנדון הנ"ל בהוציא לזריעה חצי גרוגרת ונמלך לאכילה ואח"כ תפחה תלי' ג"כ בהאיבעי' כיון דמה שנראה ע"י תפיחה לא הי' בידו:

## דף צא:

**גמרא** הכי השתא התם כו', הכא [בזרק כזית תרומה לבית טמא והי' שם פחות מכביצה אוכלין והאי משלימו לביצה שפיר איכא למבעי' מדמצטרף לענין טומאה מחייב נמי לענין שבת דהא] שבת וטומאה בהדי הדדי קאתיין.

**קשה** לי על שיטת רש"י דשיעור ביצה רק לטמא אחרים אבל קבול טומאה אף בכ"ש א"כ לס"ד דלא ידע חילוק זה בין בהדי הדדי קאתיין, איך הבין בפשוטו דלמאי צריך באיכא פחות מכביצה בבית להצטרף לכביצה, הא בלא"ה בזורק כזית תרומה לבית טמא איכא למבעי דהא אחשביה דבהכנסתו נטמא הכזית, ולמסקנא ניחא דמיד דעל בבית נטמא, ומשום שבת לא מחייב עד דנח:

## דף צב.

**גמרא**, אמר רבא המוציא פירות לרה"ר ביד חייב, (משיצאו הפירות ואע"פ שגופו ברה"י ולא אמרינן אגד גופי' שמיה אגד, והתנן פשט בעה"ב את ידו לחוץ, ונטל העני מתוכו כו' שניהם פטורין), התם למעלה מג' הכא למטה מג'.

**פירש"י** התם למעלה מג' וטעמא משום דלא נח ולא משום אגד גופו, ובתוס' הקשו [ע"ז לרבה דמוקי להאי מתני' כרע"ק דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא בהך בבא דמייתי

הכא אמאי שניהם פטורין, והלא למעלה מג' לרע"ק כמו למטה מג' לרבנן, וי"ל דרבה סבר אגד גוף שמיה אגד. ור"י מפרש התם למעלה מג' ואית לן למימר דשמי' אגד].
**קשה** לי דא"כ יקשה בהיפוך בנתן לתוך ידו של בעה"ב או בנטל ממנו והוציא אמאי חייב, הא תיכף כשהכניס ידו עם החפץ או כשנטל החפץ מבעה"ב החפץ כמונח מכח קלוטה דלא גרע מדרך הילוכו באויר, וכשחזר והוציאו הוי עקירה חדשה ופטור כיון דכבר הי' מונח ואגוד מבחוץ, והוי כמו ההיא דהמוציא אוכלין ונתנן על האסקופה וחזר והוציאן, ובגליוני למשניות כתבתי ישוב נכון בעזה"י:

## דף צב:

**גמרא** המתכוין להוציא לאחריו ובא לו לפניו חייב [דהא עלתה בידו שמירה מעולה] הא לאחריו ובא לו לאחריו פטור.
**קשה** לי דא"כ גם לאחריו ובא לו לפניו לפטור דהא מתעסק, כיון דמה דרצה לעשות לא הוי מלאכה, דהוי כמתכוין לחתוך תלוש ונמצאת מחובר דלרבא לשיטתי' (לעיל דף עג) הוי מתעסק:

## דף צג.

**גמרא**, א"ר זביד כו' אף אנן נמי תנינא [דמסייע היינו זה שאינו יכול] אין בו ממש.
**וא"ת** הא בפ"ק דביצה (דף כב) בכוחל עינו ע"י עכו"ם סובר ר"ז דאסור משום דישראל מסייע בהדי' דקא עמיץ ופתח, ובתוס' הקשו כן וי"ל דמה דקרי ליה התם מסייע הוא ענין אחר ואינו דומה לדהכא, דהא התם אלו לא פתח עינו לא הי' הנכרי יכול לכחול עינו, וא"כ הוי כזה אינו יכול וזה אינו יכול, והאי דפטור התם משום מסייע אין בו ממש צ"ל דזה אינו יכול וזה א"י אינו חייב אלא כששניהם עושים מלאכה ממש, אבל התם במה דעמיץ ופתח אינו עושה במלאכה כלום ואינו חלק מאיסורא דכוחל אלא שעושה הכנה לשיוכל הנכרי לכחול, וקרי להכנה זו מסייע, ומסייע כהאי כיון דהנכרי אינו יכול בלעדו סובר ר"ז דיש בו ממש, אבל ענין מסייע דהכא דחברו יכול ואינו צריך לו, מסייע כזה סבר ר"ז דאין בו ממש, ובתוס' דחקו ואיני מבין למה:

## דף צג:

**גמרא**, אמר מר זה יכול וזה יכול ר"מ מחייב, איבעי' להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה ופשט ר"פ מהי' יושב ע"ג מטה וארבע טליות תחת ד' רגלי המטה טמאות מפני שאין

יכול לעמוד על שלש, אף דאין שיעור זיבה לכל אחד (ר"ל ד' זבים) ורנב"י פשט לה מדתנן צבי שנכנס לבית לא יכול א' לנעול ונעלו שנים חייבין, אף דאין שיעור צידה (צבי) לכל אחד.

**וגרסת** הר"ח דהאיבעי' בזה אינו יכול וזה אינו יכול, והקשה עליו הר"י דמאן דבעי שיעור לזה ושיעור לזה, אטו מי לא שמיע ליה מתני' דמייתי בסמוך לא יכול א' לנעול ונעלו שנים חייבין, וכתבו די"ל דמאן דבעי שיעור לכל א' יאמר דצבי שנכנס לאו דוקא א' אלא כלומר שנים.

**קשה** לי להר"י דלא ניחא לו לומר דצבי לאו דוקא א' יקשה לר"פ דפשט מההיא דד' טליות, והיינו ע"כ דמדמי זה יכול לזה א"י וזה א"י, אמאי פשיט ממתני' דזבים ובדרך דמיון זבים לשבת, ואמאי לא פשיט ממתני' מוקדם ובמסכתין ומשבת עצמו ממתני' דנעל צבי:

**גמרא** א"כ [דהא דתנן שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין מיירי באית בי' שיעור בישול לזה ושיעור בישול לזה] לשמעינן קנה דעלמא מ"ש של גרדי דקתני.

**תמוה** לי דממנ"פ אי פסיקא להו מסברא דבגרדי לא משערין בשיעורא דעצים העומדים להסקה, לפרוך בפשוטו, הא דגרדי קתני, ואי לא פסיקא להו להקשות כן משום די"ל דגם בגרדי משערין כמו בעצי הסקה, א"כ מאי פריך לשמעינן קנה דעלמא הא י"ל דזה עצמו בא לאשמעינן דגם בגרדי משערין בהסקה.

**ומלשון** רש"י ז"ל שכתב [לשמעינן קנה דעלמא] דאילו הי' שיעורו כדי אריגה, משמע דבאמת פרכת הש"ס דהיה צריך למינקט קנה דעלמא ולא למנקט דגרדי שזה שיעורו כדי אריגה [דל"ש ביה שיעור לזה ושיעור לזה, לפי הס"ד עכשיו, משום דאין דרך לארוג שתי מפות בקנה אחד], אף דלישנא לשמעינן קנה דעלמא, ומ"ש בגרדי, לא משמע כן מ"מ שבקי' דדחיק ומוקמי אנפשי' לפרש כן, אבל מלשון התוס' [ד"ה דלמא] לא משמע כן, דא"כ לפי מה דמשני [דגם בגרדי איכא למשכח שיעור לזה ושיעור לזה] לא יקשה למה קתני דגרדי, ולא קנה דעלמא, דהא לא מצינו דדייקי כן וי"ל דחדא מנייהו נקטי, א"ו דפירשו דפרכת הש"ס הכי הוי, דאמאי נקט דגרדי דוקא, לנקוט קנה דעלמא, ועל פירוש זה יקשה מה שהקשינו:

**גמרא** אמר ר"ש הכא במאי עסקינן [דקתני המוציא אוכלין כשיעור אם הי' הכלי צריך לו חייב אף על הכלי] כגון ששגג על האוכלין והזיד על הכלי.

**גירסת** רשב"ם ששגג על הכלי והזיד על האוכלין, ור"ל הזיד בלא התראה ופטור על האוכלין מכלום ועל הכלי חייב חטאת, ובתוס' הקשו, דכיון דהזיד באחד שוב אינו חייב

חטאת על השני, דלא שב מידיעתו, ויש לי לומר, דהאי הזיד על האוכלין, היינו הזיד בלאו לחוד, וסבירא לי' לרב ששת כר"ל בפרק כלל גדול (לעיל דף סט ע"א) דהזיד בלאו ושגג בכרת אינו חייב קרבן, א"נ דסבר כר"י שם אלא דמ"מ הא גם ר"י מודה דלרבי בעי שישגוג גם בלאו, א"כ מקרי שפיר שב מידיעתו כיון דלא ידע מהכרת:

## דף צה.

**גמרא** ת"ר החולב וכו', והרודה חלות דבש, הזיד ביו"ט לוקה ארבעים, דברי ר' אליעזר. **אין** להקשות אמאי לוקה, הא ר"א אית ליה הואיל, דאם נימא דרק מתלישה ואילך מותר לצורך אוכל נפש, ודאי לק"מ, אלא אף אם נימא דביו"ט כל מלאכת אוכל נפש הכל מותר, מ"מ הא מדרבנן אסור לתלוש, ואף דיעבד אסור משום פירות הנושרין, וא"כ אם יקלעו אורחים לא יאכלו ממנו משום איסור דרבנן, ואזדא היתר דהואיל, וממילא עבר אדאורייתא, ובתוס' דחקו בישוב קושיא זו, (אב"ה עי' מ"ש אא"מ ני' בתשובותיו):

## דף צו.

**מתני'** המושיט (מרה"י לרה"י וקצת אורך רה"ר באמצע) חייב, והזורק פטור.
**שמצינו** מושיט כיוצא בה למעלה מעשרה במשכן, מיהו מושיט למטה מי' י"ל דפטור, דלא מצינו מושיט למטה מי' במשכן.
**ובתוס'** ריש פ"ק דמסכתין (דף ד' ע"א ד"ה אבל למעלה), כתבו להוכיח דמושיט חייב למטה מי' מדקאמר דרע"ק דפליג ומחייב בזורק, היינו למטה מי' ומטעם קלוטה אבל למעלה מי' ד"ה פטור, דלא ילפינן זורק ממושיט, ומדלא קאמר אבל למעלה מי' ד"ה חייב דילפינן זורק ממושיט, מוכח דמושיט למטה מי' חייב, ומש"ה לא הומ"ל הכי, דא"כ בזורק למטה מי' למה פטור לרבנן, נילף זורק למטה ממושיט למטה.
**ולי** אין זו הוכחה, דהא אם נתפוס דלמטה מי' חייב במושיט ע"כ צ"ל אף דקיי"ל כרבנן דזורק ממושיט לא ילפינן דבעי דמי לי', מ"מ למטה מי' מלמעלה מי' ילפינן, דדמי יותר זה לזה, מדמינן זורק למושיט, וא"כ לא הומ"ל דזורק למעלה מי' לדברי הכל חייב דילפינן זורק ממושיט, דא"כ דזורק ממושיט ילפינן, כש"כ דלמטה מלמעלה ילפינן, וכיון דזורק למעלה מי' חייב, אמאי פטור למטה מי', אבל למה דקיי"ל דלא ילפינן זורק ממושיט, י"ל דה"ה נמי דלא ילפינן למטה מלמעלה, והוכחות התוס' צריך תלמוד גדול שמביא לידי הבנה:

**במתני'** מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע רע"ק מחייב, (דקסבר רע"ק דלא בעי הנחה על מקום ד' על ד').

**בריש** מסכתין (דף ד') מקשה בגמרא ודלמא הנחה הוא דלא בעי, הא עקירה בעי, ופירש"י ז"ל דדייק מדלא מחייב רע"ק שתים א' משום הכנסה, וא' משום הוצאה, מוכח דבעי רע"ק עקירה ממקום ד'.

**וקשה** לי על פירש"י דלמא הא דלא מחייב שתים משום דלא מחייב אתולדה במקום אב, וי"ל דלקמן בסמוך (דף צז ריש ע"ב) מקשה בגמרא למימרא דמחייב ר"י (מדמחייב שתים מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע), אתולדה במקום אב, והקשה שם הר"ר פורת (בתוס' ד"ה למימרא) מנ"ל דמחייב אתולדה במקום אב דלמא הא דמחייב שתים, הוא כשנודע לו, וחזר ונודע לו, ותירץ הר"י דא"כ לא הי' ר"י משמיענו שום חידוש דחייב שתים, וקשי' לי, הא מ"מ יש חידוש דחייב שתים, דמיני' ידעינן דסבר ר"י דאפילו עקירה לא בעי ממקום ד', וי"ל דלק"מ, דהא אמרינן לא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה, דכמאן דמליא דמי, ובזה אין חילוק בין הנחה לעקירה, ולפ"ז שפיר פירש"י ז"ל דמוכח מדלא קתני רע"ק מחייב שתים, היינו אף אם אינו מחייב אתולדה במקום אב, מ"מ משכחת דחייב ב' בנודע וחזר ונודע, ויהי' חידוש דאפילו עקירה לא בעי ממקום ד', אע"כ דבאמת עקירה בעי.

**מיהו** בתוס' לעיל שם דחו פירש"י מכח קושי' זו, (אב"ה עי' לאאמ"ו נ' בכתביו חלק א'):

## דף צז:

**גמרא**, רבי אומר דברים הדברים כו' אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני.

**מנינא** דרבי היינו דקרא אשמועינן דאם עשה כולם בהעלם אחד, חייב על כל אחת ואחת, כמ"ש התוס' פ' כלל גדול (דף ע' ע"א ד"ה יכול).

**ותימא** איך קאמר לעיל שם (דף ע' ע"ב) ע"מ דאם עשאן כולם בהעלם א' חייב על כל א' וא', הניחא אי סבר לה כר"י דאמר כגון ששגג בכרת אעפ"י שהזיד בלאו משכחת לה דידע לי' שבת בלאו והרי גם ר"י לא אמר כ"א לרבנן דרבי, אבל לרבי דנפקא לי' מגז"ש דעלי' לדידי' מודה ר"י דבעי עד שישגג בלאו וכרת, וכמ"ש בתוס' שם (דף סט ע"א ד"ה כגון) וא"כ גם לר"י אכתי מי ניחא האי ברייתא דרבי, דתיקשי לרבי דידע ליה לשבת במה, וד' יראני נפלאות כוונת רבותינו בעלי תוס' ז"ל:

**גמרא** והיכי משכחת דאמר עד דנפקא לרה"ר תנוח (ור"י סבר קלוטה כמי שהונחה, ונעשה הנחה כדנפקא ואיתעבידא מחשבתו וחכמים ס"ל דלאו כהונחה ולא איתעבידא

מחשבתו).

**קשה** לי, דא"כ למאי נקט ועבר ד' אמות הא גם בעבר רק אמה אחת היינו פלוגתייהו:

**גמרא** נתכוין לזרוק ח' וזרק ד', הרי כתב שם משמעון (וחייב), ולאו היינו דאמר ליה רבינא לר"א (בהא דמרה"י לרה"י ועבר ד' אמות ברה"ר דמחייב ר"י שתים, א' משום הוצאה, וא' משום העברה), ואמאי אי להכא קבעי לה, להכא לא קבעי לה, וא"ל באומר כל מקום שתרצה תנוח, (הא לא אמר הכי לא מחייב, אלא במקום מחשבתו וה"נ לפטור).

**תימא** דהא בעירובין (דף צז) במתני' בהי' קורא בספר ונתגלגל מידו, קסבר ר"י דל"א קלוטה כמי שהונחה, ובתוס' שם (דף צח ע"ב ד"ה אלא) הקשו מהכא, וכתבו דהכא דוקא כיון דאינו מקפיד על החפץ, אנה ינוח, סבר קלוטה כמ"ש דמיא, משא"כ התם דאין רצונו שיפול שם הספר, וא"כ מא פריך הכא, ומדייק דמדאמר ליה באומר כ"מ שתרצה תנוח, מוכח דבלא אמר אלא נתכוין לזרוק ח' וזרק ד' פטור, והא הוצרך לאוקמי בהכי, דאי אמר לכי נפקא לרה"ר ביציאתה תנוח, איך שייך לחייבו משום מעביר הא לא רצה כלל במלאכה זו, והוי לגבי' מלאכת מעביר מתעסק. ואי באומר שתנוח בסוף ד' לא הי' בו משום קלוטה כמי שהונחה דמי:

**גמרא** ולאו היינו דאמר ליה רבינא לרב אשי כו' וא"ל כ"מ שתרצה תנוח.

**עי'** בחידושי הרשב"א ז"ל דמפרש, דלא קאי רק על האיבעיא דמתכוין לזרוק ד' וזרק ח', אבל במתכוין לזרוק ח' וזרק ד' קיים הדין דחייב, וכ"כ הרמב"ם ז"ל, ואולם לא ביאר לנו הרשב"א, הא באמת לכאורה נסתר גם דין זה מדלא מוקי לה בבעי לה לסוף ד', ואעפ"כ חייב משום הוצאה, דדוקא לר"ה בדין נתכוין לזרוק ח' וזרק ד', ואולי י"ל לפ"מ שכתב הרשב"א מקודם בתירוצו על הקושי' בסתירת דר"י דהכא אדר"י דעירובין, ומחלק דר"י ס"ל דל"א קלוטה כמי שהונחה, אלא היכא דרצונו שתנוח שם או באומר כ"מ שתרצה תנוח, אבל אם הקפיד שלא תנוח שם, ל"א קלוטה כמי שהונחה, כיון דלא ניחא ליה שתנוח שם, וא"כ שפיר אמרינן דאי להכא קבעי' דהיינו לסוף ד', לאו להכא קבעי', ולית בי' דין קלוטה כמי שהונחה, ואי להכא קבעי לה, שתנוח כדנפקא לרה"ר, לאו להכא קבעי לה לסוף ד', והוי כנתכוין לזרוק ד' וזרק ח'.

**ובזה** הי' נראה לי לפרש דברי רש"י ז"ל בשמעתין. ד"ה ולמאי דס"ד כו', והכא לא מחייב משום העברה ד"א כו', והוצאה אריכתא היא, ולכאורה תמוה אדרבה לא הוי הוצאה אריכתא, כיון דמיד נפקא לרה"ר הוי קלוטה כמי שהונחה, וא"כ איפכא הו"ל לרש"י לפרש, דמשום הוצאה לא לחייב, דהא נעשה כמונח בדנפקא לרה"ר ולא נתחייב בזה,

כיון דלא נתקיימה מחשבתו, ולחייב רק משום מעביר ע"י העקירה מרה"ר, מחחילת ד' ע"י קלוטה כמי שהונחה, ולפי הנ"ל ניחא, די"ל דכוונת רש"י ז"ל, דכיון דלא ניחא ליה דתנוח עד סוף ד', ל"א קלוטה כמי שהונחה עד סוף ד', אמנם לפ"ז יקשה דאיך ס"ל דהגמרא בא לסתור הדין, דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד', הא זה לא נסתר, דמה דאמרינן דאי לסוף קבעי כו', היינו דמש"ה דלא קבעי לי' שתנוח כדנפקא לרה"ר, ל"א בי' קלוטה כמי שהונחה, ועל תוס' שכתבו כן י"ל, דאולי לאידך תירוצם, למה דס"ל (דף פ') לחלק דהכא מיירי במתגלגל, ולהך תירוצא גם באינו רוצה שתנוח שם, אמרינן קלוטה כמי שהונחה אבל דברי רש"י ז"ל צע"ג.

**ובאמת** תמוה לי להסוברים דמה דאמרינן ולאו היינו דא"ל רבינא לר"א בא לסתור הדין דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד', והיינו מדלא מוקי בבעי ליה שתנוח לסוף ד', והיינו לפי הצד דאמרינן דאף בלא ניחא לי' שתנוח שם, אית בי' דין קלוטה כמי שהונחה, הא מה דבאמת בנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' דלא דמי לשם משמעון, היינו כדאמרינן מי דמי התם כמה דלא כתב שם, לא מכתב ליה שמעון, הכא כמה דלא זריק ד' לא זריק ליה תמני', הא זהו שייך אם ל"א קלוטה כמי שהונחה אלא דנח לסוף ד', דהי' אפשר בזריקת תמני' בלא ההנחה שבנתים, אבל לר"י דקלוטה כמי שהונחה הא דמי ממש לשם משמעון דהא בזריקת עד סוף ד' בהכרח שנח כדנפקא מהבית מטעם קלוטה, והוי ממש כמו שם משמעון, וצע"ג:

**תד"ה** למימרא דמחייב כו' ואור"י דא"כ כו'.

**תמיהני** דמ"מ יקשה בהא דאר"י מחייב הי' ר"י שתים כו' ממאי כו' אבל אתולדה במקום אב לא מחייב הא אף אם ר"י מחייב שתים ליכא הוכחה דמחייב אתולדה במקום אב, די"ל דמיירי בנודע וחזר ונודע, דר"י ס"ל קלוטה כמי שהונחה, וחכמים ס"ל דלא כהונחה וחייב רק א' וצריך התבוננות להבין דברי קדשם:

## דף צט:

**רש"י** ד"ה מוקף לכרמלית, או לא הקיפו אלא בית סאתים.

**תמיהני** הא גם ביותר מבית סאתים הוי מדאורייתא רשות היחיד כדלעיל (דף ז' ע"א) וצע"ג:

## דף ק:

**גמרא** לאו היינו מתני', זרק חוץ לד"א ונתגלגל (מן האויר לאחור) תוך ד"א חייב, ואר"י והוא שנח ע"ג משהו, [וה"ה תוך ג' לרבנן דלא סברי קלוטה כמ"ש דמיא, פשיטא דבעי הנחה ע"ג משהו] ומשני מתגלגל קאמרת, מתגלגל אין סופו לנוח, אבל האי כיון דסופו לנוח, אע"ג דלא נח (ס"ד) כמאן דנח דמי קמ"ל.

**כתב** הרמב"ן ז"ל במלחמות בפ"א דמסכתין בסוגיא דכורת (דף ח') וז"ל, ואפילו למ"ד דתוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג כ"ש, התם בזורק ממקום למקום, דאין סופו לנוח כו' עכ"ל.

**ותימא** דהא כאן מבואר דרבא סובר דגם בסופו לנוח היינו מלמעלה למטה בעי הנחה ע"ג כ"ש, וכן מבואר בעירובין (דף צז), דמדמי האי דרבא לקורא על האסקופה ונפל הספר מידו דבמסולק כמלא מחט מן הארץ גוללו אצלו, הרי דרבא מיירי מלמעלה למטה:

## דף קב.

**גמרא**, ואמאי הא אין דרך הוצאה בכך, אלא כיון ' דקמכוין מחשבתו משוי ליה מקום.

**לא** זכיתי להבין, דלענין הוצאה בפה למפטרי' משום דהוי כלאחר יד, בזה דבדרך אכילה בפה דאורחי' בכך לא מקרי כלאחר יד, וכמו אשה שיוצאת במחט התחובה בבגדה, דלא הוי כלאחר יד, כיון דאשה דרכה בכך, וכמ"ש תוס' לעיל בפ"ק (דף יא ע"ב), אבל עדיין אינו מוכח דמחשבתו משוי ליה מקום לדונו דכמונח על מקום ד' על ד' הוא:

## דף קג:

**גמרא**, אמר ר"י מצינו שם קטן משם גדול, שם משמעון ושמואל [אע"ג דנתכוין לכתוב תיבה גדולה, וכתב מקצת, כיון דאותו מקצת הוי תיבה מתקיימת במקום אחר חייב, מי דמי מ"ם דשם סתום, מ"ם דשמעון פתוח], אר"ח זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר, מיתבי וכתבתם שיהא כתיבה תמה וכו', סתומה לא יעשה פתוחה, הוא דאמר כהאי תנא, דתניא ר"י בן בתירא וכו'.

**תימא** דהא ודאי אין פרכת הש"ס על ר"י דמתני' דאיך שייך לומר על התנא דהוא אמר כהאי תנא, א"ו דהפירכא הי' על ר"ח, והא כיון דר"ח הוכיח כן מדר"י דזאת אומרת סתומה ועשאה פתוחה כשר, מאי פריך עליו מברייתא, הא מ"מ ר"ח הוכיח שפיר דר"י ס"ל דכשר, וע"כ פליג אתנא דברייתא זו, ומאי אולמא האי תנא בן בתירא דר"ח סובר כותי' לחלוק על אידך תנא, ממה דנימא דר"ת סבר כר"י לחלוק על אידך תנא:

## דף קה:

**גמרא** חמתו אחמתו נמי לא קשי' הא [דקתני הקורע בחמתו ועל מתו חייב] ר"י הוא, [דדשא"מ אסור] והא [דקתני הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטורין], ר"ש הוא, [דדשא"מ מותר].

**כתב** רש"י ז"ל, דבהא שינויא מתורץ נמי מתו אמתו, ובתוס' הקשו דהא ע"כ מה דקתני במתו חייב, במתו דחייב עליו לקרוע מיירי, מדקתני בהו ויוצא ידי קריעה, והוי מלאכה שצריכה לגופה, כיון שהוא צורך מצוה, ונראה לר"י דלא מתרץ אלא חמתו אחמתו, אבל במתו לא פליגי דבמת דאינו חייב לקרוע מקלקל הוי, ובמת דחייב לקרוע הוי מתקן, וכתבו עוד, אע"ג דלקמן משמע דלצורך מצוה לא חשיב לר"ש תיקון, דהא יליף ממילה והבער' בת כהן דמקלקל בחבורה חייב הכא הוי יותר תיקון, דע"י הקריעה יכול ללבוש הבגד, או דהתם לא בא התיקון עד לבסוף, שבשעת הבערה וחבורה עדיין אין מצוה עד הגמר, אבל הכא בשעת קריעה בא התיקון מיד.

**דבריהם** צריכין ביאור, דמי הכניסן ליסוד זה, דר"ש מודה דבמתו שמצוה לקרוע חייב, ולחלק בחלוקים דקים, נימא באמת דלר"ש פטור, ומוקמינן הכל במתו שמצוה לקרוע. והא ר"ש דמצוה לא חשיב תיקון, והא ר"י דמצוה חשיב תיקון, וכדרך שכ' תחילה בשם רש"י ז"ל:

**ונראה** דבשלמא לרש"י דמתו תלי' בפלוגתא דר"י ור"ש במלאכה שאצ"ל שפיר י"ל דנכלל זה במה דאמרינן, הא ר"י דמלאכה שאצ"ל חייב וכו', אבל אחרי שכתבו התוס' דמצוה מקרי צריך לגופי', א"כ במה דמשנין הא ר"י דמשאצ"ל בהך עצמו אינו מתורץ מתו אמתו, דהא מתו הוי צריך לגופו, ובאת רק לומר דהא ר"י דמצוה מקרי תיקון כו', והוי תירוץ חדש, דאינו נכלל בתירוצו דמתרץ אחמתו, והו"ל לשנויי כן בהדי' א"ו מוכח דלא משנינן תירוץ אחר על מתו, אלא דקיימא תירוצא קמא והא במת דידי' כו' ולזה הקשו כיון דלר"ש לא חשיב מצוה תיקון, א"כ אמאי באמת לא משני הא ר"ש דמצוה לא הוי תיקון, הא ר"י דחשיב תיקון, והוצרכו לחילוקם:

**אולם** תמוה לי הא לדבריהם בסוגיא (בסוף ד"ה מה לבשל) דהי' קבלה בידם פלוגתא דר"י ור"ש במקלקל בחבורה, א"כ ממילא לא צריך לדחוקי מה דנדחק רש"י דהא דקתני סיפא וכל המקלקלים פטורים ר"י היא, ולא הוי תנא דרישא, דזהו רק לרש"י לשיטתו, דמקלקל בחבורה תלי' בפלוגתא דמלאכה שאצ"ל ויקשה כיון דתנא דרישא דחמתו פטור דמוקי כר"ש דמשאצ"ל פטור, ממילא מוכח דמקלקל בחבורה חייב, ואיך קתני בסיפא וכל המקלקלין פטורין, לזה מוכרח לדחוק דבסיפא תנא אחר מתנא דרישא, אף דקתני

בחד בבא אבל להתוס' דפלוגתייהו דמקלקל בחבורה היא פלוגתא אחרת אין כאן קושי' די"ל דתנא דמתני' ס"ל כר"ש בזה דמקלקל בחבורה פטור, וס"ל כר"ש בזה, דמשאצ"ל פטור, וכיון שכן מאי הקשו התוס', אע"ג דלקמן משמע דצורך מצוה לא חשיב תיקון לר"ש הא י"ל דבאמת לר"ש דמת דידי' פטור משום דל"ח תיקון, ומה דלא משני על מתו הא ר"ש, היינו משום דע"כ דמתני' לא ס"ל בהא כר"ש דמצוה ל"ח תיקון, דא"כ יהא מוכח ממילא דמקלקל בחבורה חייב, ואיך קתני עלה וכל המקלקלין פטורין, והסוגיא מרווחת כפשטא:

## דף קו.

**גמ'** תני וכו' כל המקלקלים פטורים חוץ מחובל ומזיק.

**ש"ע** יו"ד (סי' ב' ס"ה) מומר להכעיס אפילו לד"א או שהוא מומר לעכו"ם או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם:

א)

**דש** לעיין במומר לחלל יוה"כ בפרהסיא אי דמי לשבת והוי ג"כ מומר לכל התורה כולה או לא, ובאה"ע (סי' קכג) משמע דיוה"כ דינו כשבת לענין זה, דאיתא שם (בסוף סי') בהגה"ה דסופר שכתב גט בזדון בשבת וביוה"כ הגט בטל מדאורייתא, והוא מדברי הב"י שם, דהוציא כן מדברי הרמב"ם (ספ"ג מהלכות גירושין) וזהו באמת ראיה ברורה דדעת הב"י והרמ"א דמומר לחלל יוה"כ בפרהסי' הוי מומר לכל התורה כולה, [וראיתי בתבואת שור (סעיף טז) רמז ג"כ לסי' קכ"ג בש"ע הנ"ל].

**אולם** עכ"ז דבר זה צריך ראיה גדולה מהש"ס, כי בפשוטו מסתבר דדוקא בשבת ומטעמא דפירש"י פ"ק דחולין דהוי ככופר ומעיד עדות שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית משא"כ ביוה"כ דל"ש כן:

ב)

**תו** יש לעיין לדינא במומר לחלל שבת בפרהסיא במלאכה דרבנן אם הוי מדרבנן כמומר לכה"ת ושחיטתו אסורה מדרבנן, ונחלקו בזה גדולי האחרונים הבית הלל כתב דהוי כמומר לכה"ת, והפר"ח בק"א חולק עליו:

ג)

**ונ"ל** בהקדם דברי תוס' פרק האורג שבת (דף קו ע"א) ד"ה חוץ מחובל וכו', תוכן דבריהם דלר' יוחנן גם לר"ש מקלקל גמור בחבורה פטור, ולא מחייב רק בצריך לכלבו, ולר' יהודה גם בזה פטור, וכתבו שם לחלק לר"י בין חובל וצריך לכלבו לבין כל שוחט דעלמא

בשני פנים, אם משום דאין דרך לחבול בשביל כלבו. אם משום דחובל וצריך לכלבו אין התיקון מיד בשעת הקלקול, אלא לאחר מיכן דלאחר שעשה החבורה בא הדם, משא"כ בשוחט דמיד בשעת הקלקול בא התיקון להוציא מידי אבר מן החי עיי"ש:

ד)

**ולבאר** ב' אופנים האלו, נקדים דברי התוספות פרק קמא דחולין (דף יד) ד"ה השוחט בשבת דהעלו אף השוחט בשבת בפרהסיא במזיד שחיטתו כשרה דמשום פעם אחד לא נעשה מומר, הר"ן בחידושיו לחולין כתב בשם תוס' הטעם דשחיטתו הראשונה ששחט בשבת בפרהסיא לא נאסרה שאינו נעשה מומר עד גמר השחיטה, וראיה לזה מהא דפ' אותו ואת בנו, דאמרינן ראשון לשולחנו והשני לע"ז דחייב משום אותו ואת בנו, וא"א דשחיטתו הראשונה שחיטת מומר משוינן לה אמאי מחייבי רבנן, והלא אינו שוחט כלל אלא נחירה בעלמא, א"ו משמע דלאו שם שחיטת מומר עליו אלא מאותו שחיטה ואילך, ויש דוחין דלא דמי שבת לע"ז, דבשוחט לע"ז דאינו עובד אותה אלא בגמר זביחה, הדין הוא דנכשיר שחיטתו הא' דנעשית בהכשר, אבל שוחט בשבת הרי בתחילת שחיטתו חילל שבת דחובל הוא, הלכך אפילו בשחיטתו הראשונה הוי מומר, ואין זה כלום אצלי דבשבת נמי אינו חייב עד גמר שחיטה דמקמי הכי הו"ל מקלקל בחבורה דקיי"ל דפטור, אלא שדוחין עוד דאפשר דשחיטת מומר נהי דמתסרא באכילה, מ"מ לא הוי כשחיטת נכרי לטמא במשא, דמ"מ אינו כנכרי דהרי קידושיו קידושין, ואם איתא דהכי הוא אע"פ שנעשה מומר בשחיטה הראשונה מ"מ חייב לרבנן משום או"ב דשחיטה שאינה ראויה מקרי שחיטה, כיון דמטהר מידי נבילה, עכ"ל:

ה)

**והנה** אע"ג דדחה הר"ן הסברא הא' בב' ידים, מ"מ מצינו לפה קדוש אומר כן הרמב"ם בפי' המשניות במשנה זו דהשוחט בשבת דבמזיד שחיטתו אסורה דבתחילת שחיטה נעשה מומר. עיי"ש, נמצינו למדים דג' שיטות בזה, דעת רמב"ם דבשוחט בשבת במזיד בפרהסיא אותה שחיטה הוי שחיטת מומר דבתחילת שחיטה נעשה מומר, והר"ן ס"ל דשחיטתו כשרה דלא נעשה מומר עד גמר השחיטה דמקמי הכי הוי מקלקל, ודעת אחרונה בהר"ן הנ"ל ויכונה בדברינו אלו בשם יש דוחים דשחיטתו הראשונה לע"ז, וכן בשבת הוי שחיטת מומר ואסור באכילה ואינו מטמא במשא, ויש בזה צד חומרא דשחיטתו הראשונה אסורה באכילה, וצד קולא דאף שחיטתו השני' אינה מטמא במשא, גם למדנו מדברי הר"ן הנ"ל דהיכא דמטמא במשא כנבילה לכ"ע לא הוי שחיטה וכנחירה בעלמא הוא, אבל היכא דמתסרא באכילה ואינה מטמא במשא הוי בכלל

שחיטה שאינה ראויה דאפליגו בה ר"ש ורבנן:

ו)

**והנה** לכאורה ראיה ברורה לדעת הפר"ח הנ"ל דמומר לחלל שבת בדרבנן לא הוי מומר לכה"ת מדרבנן, מדברי הר"ן הנ"ל דשחיטה הראשונה בשבת בפרהסיא דמותר דלא הוי מומר עד גמר השחיטה דהוא מקלקל, והרי מ"מ מקלקל הוי מלאכה מדרבנן, ע"כ ברור דס"ל דמשום מלאכה דרבנן לא הוי מומר לכה"ת, ומדברי הרמב"ם בפי' המשניות ליכא ראיה בהיפוך, די"ל דכוונת הרמב"ם דתחילת שחיטה הוי מלאכה דאורייתא כיון דהוא אדעתא דגמר שחיטה הוי כמקלקל ע"מ לתקן, [וכ"כ הכו"פ בפשיטות, ולא הביא כלל דברי הר"ן הנ"ל]:

ז)

**אמנם** נ"ל ראיה ברורה דגם הרמב"ם ס"ל בזה כהר"ן דמקרי בתחילת שחיטה מקלקל, וממילא מוכח הא דס"ל להרמב"ם דמקרי מומר משום תחלת השחיטה היינו דמשום מלאכה דרבנן מקרי ג"כ מומר לכה"ת וכדעת הבית הלל, ומתחילה נאמר מה דיש לנו לתמוה לכאורה על סברת היש דוחים הנ"ל מסוגיא דב"ק (דף עא ע"א) דפריך הש"ס אלא שחיטת שבת שחיטה ראויה היא וכו' לוקמי בטבח בפרהסיא דאסור באכילה ואינה מטמא במשא, והוי בכלל שחיטה שא"ר, ומש"ה מחייב ר"מ ורבנן פטרי, אע"כ מוכח דשחיטת מומר מטמא במשא משום נבילה והוי כנחירה, וא"כ שפיר פריך הש"ס, לא מיבעי לדעת הר"ן דגם בשבת בשחיטה הראשונה לא הוי שחיטת מומר ומותר באכילה, אלא אף להרמב"ם דהוי שחיטת מומר, מ"מ פריך שפיר כיון דמטמא במשא והוי כנחירה אמאי מחייב לר"מ, דהא כה"ג לכ"ע לא הוי שחיטה, אע"כ דמיירי בשחט שלא בפרהסיא ושפיר פריך שחיטה ראויה היא, אבל לומר דשחיטתו הראשונה הוי שחיטת מומר ואסור באכילה ואינו מטמא במשא, ודאי התמיה קיימת דלוקי דשחט בפרהסיא, ולר"מ חייב כמו בכל שחיטה שא"ר, וזה תמיה עצומה לכאורה, ויבואר לפנינו בעזה"י.

ח)

**ומעתה** אנופף ידי להוכיח כשיטת הרמב"ם הנ"ל, דשחיטה ראשונה דשבת אסורה, והוא, דלכאורה באמת יפלא על הר"ן הנ"ל דדחה דבתחילת שחיטה הוא מקלקל, הא באמת הוא מקלקל ע"מ לתקן, ואמרתי דתלי בב' פנים של תוס' שבת (ק"ו הנ"ל) דלסברתם א' דחובל וצריך לכלבו פטור משום דאין דרך לחבול בשביל כלבו, ממילא התחלת שחיטה, דדרך לעשות כן כדי לגמור השחיטה מחייב מיד בהתחלת שחיטה, אבל לסברתם הב' דמש"ה פטור דאין התיקון מיד בשעת הקלקול, ה"נ בתחילת שחיטה

אף דהוי תיקון כדי לגמרו, מ"מ אין התיקון מיד, דהא עדיין לא יצא מידי אבר מן החי עד גמר שחיטה:

ט)

**ובהיות** שכן אי נימא כשיטת הר"ן הנ"ל, עדיין יקשה על פרכת הש"ס, לוקמי בטבח בפרהסיא, ור"מ מחייב דלא הוי שחיטת מומר דהא לא מחייב עד גמר שחיטה, דמקודם הוא מקלקל, ורבנן דפטרו הא אמרינן שם מאן חכמים ר"ש, ולר"ש לשיטתי' דמחייב בחובל וצריך לכלבו מכ"ש דמחייב בתחלת שחיטה משום דצריך לו לגמור שחיטתו ונעשה מומר מיד, ומיקרי שחיטת מומר, אע"כ מוכח כשיטת הרמב"ם, דאף לדידן הוי שחיטת מומר, וא"כ מדמחייב ר"מ מוכח דמיירי שלא בפרהסיא ושפיר פריך:

י)

**ולפ**"ז הא לכאורה מוכח דאפילו מדאורייתא השחיטה אסורה, דמיד בהתחלת השחיטה הוי מלאכה דאורייתא, דאי נימא דהוי רק דרבנן דהוי מקלקל, והוי מומר דרבנן כדעת הבית הלל, עדיין לא יתיישב סוגיא דב"ק הנ"ל דהא לענין ד' וה' אזלינן בתר שחיטה דאורייתא כדפרכינן אלא למ"ד מעשה שבת דרבנן מ"ט דחכמים דפטרי, וא"כ עדיין קשה לוקמי דטבח בפרהסיא ולר"מ דמקלקל בחבורה פטור הוי רק מומר דרבנן, וחכמים דהם ר"ש לשיטתו דמקלקל בחבור' חייב והוי מומר דאורייתא אע"כ דגם לדידן הוי מומר דאורייתא.

**וכיון** שכן מוכח לכאורה כסבר' א' דתוס' שבת הנ"ל דחובל וצריך לכלבו פטור רק משום דאין דרך לחבול בשביל כלבו, דאלו לסברתם ב' מהראוי דלא יהא מומר מה"ת מיד, כיון דאין התיקון בא מיד, וכמש"ל:

יא)

**אמנם** אין להקשות מזה על סברא ב' דתוס', דנ"ל ברור דכל הויכוח דהר"ן אם שחיטת שבת אסורה משום דנעשה מומר בתחילת שחיטה, זה רק לפ"מ דנקט הר"ן דטעמא דבשחיטה ראשונה לא הוי מומר, משום דאינו נעשה מומר אלא עם גמר השחיטה ונעשה השחיטה בהכשר, מש"ה בשבת י"ל כיון דבתחלת שחיטה נעשה מומר נעשה הגמר ע"י מומר וכשחיטה אחרת דמי. אבל למה דנקטו בתוס' חולין דבפעם אחת לא נעשה מומר, ולפי ראייתם מההיא דב' אוחזין בסכין וכו' מבואר דס"ל דמה ששוחט אח"כ ג"כ לא נאסר, וע"כ הטעם דלא מקרי מומר אלא ברגיל בכך ומועד לעבור, א"כ בודאי שחיטה דשבת בפרהסיא אף אם תחלת שחיטה הוי מלאכה גמורה מ"מ לא מקרי בשביל זה רגיל בכך לומר כיון דבכל פורתא ופורתא מחלל שבת הוי כעושה הרבה

פעמים, דמ"מ כל כוונתו רק למעשה שחיטה זה בפעם א' ולא מקרי מועד לעבור בכך, זה נ"ל ברור, וא"כ שפיר י"ל דחובל וצריך לכלבו פטור. דאין התיקון בא מיד, ובאמת גם תחלת שחיטה הוי מקלקל, ומ"מ לא הו"ל לש"ס לשנויי דטבח בשבת בפרהסיא דאף לר"ש דס' חובל וצריך לכלבו חייב ונעשה מומר בתחלת השחיטה, ומ"מ לא מקרי שחיטת מומר. דאפילו מה שישחוט אחר כך שרי והוי שחיטה ראויה:

יב)

**ולכאורה** נראה להביא ראיה לתוס' חולין הנ"ל, עפ"מ דתמהו תוס' בכתובות (דף לד ע"א) לשנויי דהש"ס כי פטרי רבנן אשארי, א"כ למה נקט טבח בשבת, הא ר"מ דמחייב בשחיטה שא"ר, מכ"ש דחייב בשחיטה ראיי' עיי"ש, ונראה ליישב, דיי"ל הברייתא מלתא דפסיקא נקט טבח לע"ז וטבח בשבת חייב בכל ענין אפילו טבח בפרהסיא וא"כ אי הוי תנא רק טבח לע"ז הוה אמינא דוקא בזה כיון דמיירי באומר בגמר זביחה עובדה, מש"ה לא הוי שחיטת מומר דכנחירה דמיא, דכיון דלא הוי מומר רק עם גמר שחיטה כבר נעשה השחיטה בהכשר, אבל בטבח בשבת בפרהסיא ס"ד לומר דמיד בתחילת שחיטה נעשה מומר והוי גמר שחיטה כנחירה, לזה קמ"ל דמ"מ חייב בד' וה', והיינו אי משום דהוי מקלקל או אף דהוי מתקן, מ"מ בפעם א' כיון דלא רגיל בכך לא נעשה מומר, וכ"ז לשיטת תוס' חולין, אבל למה דנקטו הראשונים דרק אותה שחיטה מותרת ומטעם דנעשה בהכשר קודם שנעשה מומר, ממילא מוכח מפרכת הש"ס בב"ק מדלא מוקמי בטבח בפרהסיא, היינו דגם לדידן הוי מומר מיד דלא מקרי מקלקל וכנ"ל, ומדמחייב ר"מ מוכרח דלא מיירי בפרהסיא, וכיון דמוכח כן ישאר קושיית תוס' דלמ"ל דנקט טבח בשבת, אע"כ מוכח לכאורה כשיטת תוס' הנ"ל, וממילא נתקיימה בטוב סברא ב' דתוס' שבת הנ"ל:

יג)

**אמנם** נראה ליישב קושיית תוס' באופן אחר, בהקדם סוגיא דסנהדרין (דף עד ע"א) הבא במחתרת וכו' והלכתא דשדינהו בנהרא, ועי' ברמב"ן במלחמות דדוקא בשיבר בעודו במחתרת אבל ביצא ואח"כ שיבר חייב דבשעה ששיברם לא הוי קלב"מ, וכן בגונב כיס מיירי כגון ששלשל ידו ועשאם קטפרס וקיבל וזרק מיד, אבל בזרק לאחר מיכן חייב דבשעה שזרקו לא הוי קלב"מ עיי"ש, ועי' בב"ח חוה"מ (סי' שנ"א) שכתב שגם דעת הרמב"ם כן, ודייק מלישנא דהרמב"ם (פ"ג מהל' גניבה) שכתב או שגנב כיס בשבת והי' מגררו עד שהוציאו מרשות בעלים שהיא מרשות היחיד לרה"ר ואבדו שם הרי זה פטור, הרי דדקדק למנקט אבדו שם היינו מיד אבל לא לאחר מיכן עיי"ש, וזהו ג"כ דעת תוס'

בב"ק (דף ע' ד"ה כמאן כרע"ק) ועיי"ש, והנה בדרישה סי' הנ"ל כתב מדכתב בטור גבי מחתרת בשם הר"ר ישעי' דבעינן דוקא שובר בעודו במחתרת, ולא ב"כ מקודם גבי גונב כיס דבעי' השליכו מיד, ע"כ דס"ל לחלק דוקא במחתר' דמיד דיצא מהמחתר' אזלא לחיוב מיתה דעתה אסור להורגו, ולא שייך תו קלב"מ, משא"כ בגונב כיס דחיוב שבת ע"י שחילל שבת עוד עלי' קאי ולא פקע מני', מש"ה אף בשדינהו לאחר מיכן פטור, ויעויין בדרישה (סי' ש"ן) בההיא דכתב הטור שם גנב ומכר בשבת אם נעשה המכירה באיסור כגון דא"ל עקוץ תאנה וכו' פטור דאיסור שבת ואיסור גניבה באים כאחד, וכן טבח בשבת או לע"ז פטור, וכתב עלה בדרישה דלא כתב רבינו דמיתה ותשלומין באין כאחד משום דבאמת אין באין כאחד, דמיד כששוחט סי' א' נתחייב מיתה אלא דמ"מ פטור כיון דנתחייב מיתה באותו מעשה בתחלה לא מחייבתו ממון על אותו מעשה, וכדמוכח סברא זו (בסי' שנא) [והיינו כדבריו הנ"ל גבי גונב כיס לדעת הטור] עיי"ש, ודברי הדרישה תמוהים, דאם מדברי הטור בטבח בשבת יהי' מוכרח דאף דנתחייב בתחלת השחיטה מיתה לא מחייב ממון א"כ יקשה מזה על סברת הרמב"ן הנ"ל בגונב כיס, דהא הך מלתא דטבח בשבת פטור היא סוגיא ערוכה בב"ק, ואיך יתיישב זה להרמב"ן, ורציתי לדחוק בכוונת הדרישה דלהרמב"ן י"ל דס"ל דלא נתחייב מיתה קודם הגמר שחיטה דהוי מקלקל וכדעת הר"ן בחידושיו שכתבנו לעיל ורק מדקדוק לישנא דהטור מדלא כתב גם בטבח דמיתה ותשלומין באים כאחד, מש"ה בנה יסודו דס"ל להטור דלא הוי מקלקל ואינם באים כאחד, ומ"מ פטור מתשלומין:

יד)

**אמנם** מלבד דדחוק ורחוק בכוונת הדרישה דמבואר בלשונו דמפשט פשיטא ליה זה דנתחייב מיתה בתחילת שחיטה גם עדיין אינו מספיק ליישב שיטת הרמב"ן דא"כ עדיין יקשה מסוגיא דבב"ק הנ"ל דפרכינן ומי מצית מוקמית לה כר"מ וכו' מכלל דבכולה מתני' מודה ובזה יקשה הא ר"ש לשטתיה דסבר בחובל וצריך לכלבו דחייב, וממילא כ"ש דבתחלת שחיטה חייב, וכמ"ש לעיל בארוכה מש"ה מחייב בטבח ביוה"כ דכבר נתחייב מלקות בתחלת שחיטה:

טו)

**ולזה** במחכ"ת של הדרישה נ"ל דטובח בשבת לא דמי כלל לגונב כיס דדוקא בגונב כיס דלאחר שהוציאו לרה"ר אינו מחלל עוד שבת ומתחייב מיתה רק על מה דעשה כבר, מש"ה מחוייב בהשליכו אח"כ דעכ מעשה ההשלכה זו אינו מחוייב מיתה כלל, וה"נ כוונת תוס' בב"ק ד"ה כמאן כרע"ק דמיד שבא לאויר החצר מלמעלה ונתחייב משום

קלוטה ונגמר מלאכת שבת, ובמה שיורד אח"כ החפץ בתוך חלל כותלי החצר אין כאן חיוב שבת כלל, דכבר הונח מקודם, משא"כ בטבח בשבת דאף דמתחייב מיתה על תחלת השחיטה, מ"מ גם על הגמר דבא חיוב התשלומין באותו מעשה, ג"כ מתחייב מיתה דהוא ג"כ חובל, ואף דלא התרו בו שנית, מ"מ הוי מחייבי מיתות שוגגין דקיי"ל דפטור [וסברא זו הובאה גם כן בהקדמת הפ"י לכתובות בחידושי חתנו הגאון מוה' בערוש ז"ל בשם הירושלמי במדליק גדיש]:

טז)

**אמנם** עדיין יש לעיין במ"ש הרמב"ם (פ"ג מגניבה) טבח ביוה"כ והתרו בו פטור, דאין לוקה ומשלם. בזה יקשה הא כבר נתחייב מלקות תחלת השחיטה והוי הגמר אח"כ בלי התראה, דקיי"ל חייבי מלקות שוגגין חייבים, וא"כ יתחייב ד' וה' על הגמר למה דכתב הב"ח הנ"ל בדעת הרמב"ם דס"ל כהרמב"ן בגונב כיס, ודאי בפרכת הש"ס מכלל דבכולה מתני' מודה ר"ש, שפיר כתבנו דהרי כל הסוגיא זו אזיל לר"ש דחייבי מלקות שוגגים פטורים, ולדידו קיימא סברתנו דגם בשמת הגמר הוא חובל ויש בו מלקות, [אאב"ה ובפרכת הש"ס ר"פ אלו נערות והא קיי"ל דאינו לוקה ומשלם עי' לאבא מארי בכתבים חלק א' בסי' קס"ד] אבל לדינא יקשה על הרמב"ם כנ"ל:

יז)

**ולזה** מוכרח בהחלט דדעת הרמב"ם דבתחלת השחיטה מחייב איתה דהוי מקלקל, ולפ"ז יקשה איך כתב הרמב"ם בפירוש המשניות דשוחט בפרהסיא בשבת אסורה השחיטה, דמיד בתחלת שחיטה נעשה מומר, הא הוכחנו דהרמב"ם ס"ל דמקרי מקלקל, אע"כ דטעמא דהרמב"ם דכיון דעכ"פ איסורא דרבנן איכא מקרי מומר מדרבנן, ומוכח היטב כדעת הבית הלל, דבמומר לחלל שבת בדרבנן, הוי מומר לכה"ת מדרבנן:

יח)

**ולפ**"ז יש ליישב קושיית תוס' כתובות על מה דאוקמי כי פטרי רבנן אשארא דלמ"ל דתני כלל טבח בשבת, דהנה לכאורה אף דמשני באומר בגמר זביחה עובדה, מ"מ למה דמסקינן גבי שור הנסקל במסרו לשומר וכו' ממילא א"צ לאוקימתא דבגמר זביחה עובדה, די"ל דמסר לשומר אף דנאסרה מתחילת שחיטה ולאו דמרי' הוא, הא מ"מ הי' יכול לומר הש"ל כדמוכח בשור הנסקל דקודם גמר שחיטה יכול לומר הש"ל והוי גורם לממון, וכיון שכן י"ל אי הוי נקט רק טבח לע"ז, לא היינו מוכרחים לאוקמי בטובח ע"י אחר דיש לאוקמי בהיפוך דאומר דעובדה רק בתחילת זביחה, ובגמר אינו עובדה מש"ה לא הוי קלב"מ, דבשעת הגמר לא מחייב מיתה וכההיא דגונב כיס הנ"ל, וגם ממה דלא

הוי גמר שחיטת מומר דהוי כנחירה ליכא למידק דמיירי דאומר בגמר זביחה עובדה, די"ל דמיירו בשוגג דלא הוי מומר, וא"כ לא הי' נשמע הדין דטובח ע"י אחר חייב לזה נקט טבח בשבת דבזה מתחייב מיתה גם על הגמר ומוכח דמיירי בטובח ע"י אחר, וק"ל. **ומעתה** שבירנו דדעת הרמב"ם בזה כהר"ן דבתחלת שחיטה ליכא חילול דאורייתא ורק שחיטתו אסורה מדרבנן, דמדרבנן הוי כמומר בתחלת שחיט', צריכי' אנו ליישב מה דהקשינו לעיל מה פריך הש"ס שחיטת שבת שחיטה ראויה היא דלמא מיירי במזיד ובפרהסיא דר"מ מחייב כיון דמה"ת שחיטתו כשרה ור"ש לטעמי' דמקלקל בחבורה והוי שחיטת מומר דאורייתא:

**ונלענ"ד** למ"ש הב"ש (סי' קמא סמ"ז) דמומר לאו בר שליחות כמו עכו"ם וכתב שכן משמע מהרמב"ם, וכ"כ במג"א (סי' קפט), א"כ י"ל דא"א לאוקמי דטבח בפרהסיא, כיון דע"כ מיירי בטובח ע"י אחר, א"כ מיד בתחלת שחיטה נעשה מומר ובטל השליחות וא"א לחייב על הגמר מדין שליחות, ואף דכתבנו דלענין תשלומי ד' וה' תליא בדאורייתא כדמוכח בפרכת הש"ס אלא למ"ד מעשה שבת דרבנן, נלענ"ד דדוקא לענין שחיטה ראויה בזה הסברא דכל השחיטה עשה פעולה דאם יאכלנו לא עבר אדאורייתא זהו עצמו מקרי בכלל שחיטה ראויה, וכן לענין שחיטת מומר כיון דהועיל השחיטה דאינו מטמא מדאורייתא שם שחיטה עליו ולא מקרי נחירה. משא"כ בענינים אחרים כל דמדרבנן לא נתקיים הענין ממילא פטור מהממון (אאב"ה עי' במל"מ רפ"ז מהל' תרומות) וא"כ י"ל לענין שליחות אף היכא דהוא רק מומר מדרבנן כיון דמדרבנן בטלה השליחות, ואין שם בעליו עליו לא מתחייב בד' וה', וא"כ מדמחייב ר"מ מוכח דמיירי בטבח בצנעה ושפיר פריך הש"ס:

כ)

(**אאב"ה** אעתיק פה מה דמועתק אצלי מגליון הש"ע א"ח מאבא מארי ני' במג"א (רסי' תמ"ג) דכתב בשם תשו' משאת בנימין דנכרי לנכרי יש שליחות, נ"ב, נראה ראייה לזה מסוגיא דגיטין (דף כג ע"א) נכרי לאו בר היתרא, ובתוס' שם הקשו הא בלא"ה אין שליחות לנכרי, ולזה אפשר ליישב ויעויין באבן העוזר (סי' קפט) דהשיג על המג"א והעלה אף דמומר לא מקרי בן ברית מ"מ נעשה שליח, מדהקשו בגמ' הנ"ל (דף כג ע"ב) דעבד יהי' פסול לגיטין דנימא מה אתם ישראל ומשני דדרשינן מה אתם בני ברית וגם עבד בכלל, ואי נימא כמהג"א דמומר לאו בר שליחות הוא דאינו ב"ב, וקשה מנ"ל למדרש מה אתם ב"ב לרבות עבד ולהוציא מומר, דלמא בהיפוך מה אתם ישראל ונרבי מומר ונמעט עבד, גם קשה דנמעט תרווייהו ונדרוש מה אתם ישראל ובן ברית, אע"כ

דהוי כמו רבוי ומיעוט ורבוי וריבה הכל וממעטינן הפחות מה שאינו דומה בשום צד דהיינו נכרי דאינו דומה כלל לאתם בשום דבר, אבל עבד דדמי עכ"פ בחד צד בן ברית לא ממעטינן, וה"נ מומר דדמי עכ"פ בחד צד דהוא ישראל לא ממעטינן עיי"ש, וא"כ י"ל באם הדין כהמ"ב דנכרי לנכרי נעשה שליח, ה"נ נכרי לישראל מומר דדמי בחד צד דשניהם אינם ב"ב, ולענין זה דמי לשליחות נכרי לנכרי, ורק נכרי לישראל דאין השליח דומה להמשלח בשום צד הוא דלא הוי שליח, ולפ"ז מיושב קושיית תוס' דלא הו"מ למנקט טעמא בנכרי דאין שליחות לנכרי, היאך נקט מתני' מלתא דפסיקא דנכרי אין כשר לשליחות הגט הא משכחת במומר דמגרש אשתו דיכול לשויי' לנכרי לשליחות הולכה, מש"ה הוצרך למנקט הטעם דלא בר היתרא, עוד הקשיתי למאי צריכים דרשא דגם אתם למעט נכרי דלאו בר שליחות הוא, הא למ"ש תוס' יומא (דף נד ד"ה כרובים וכו') בסוף הדיבור דחיות ושרפים אסור אפילו באחרים עושי' לו דכתיב לא תעשו תרי זימני, א"כ מזה מוכח דאין שליחות לנכרי מדאצטריך לא תעשון לאסור ע"י אחרים, הא בלא"ה אסור ע"י נכרי דהוי כשלוחו, ואי דאין שליח לדבר עבירה, הא לחד לישנא פ"ק דמציעא דאם השליח לאו בר חיובא לא שייך בזה אין שליח לדבר עבירה, א"כ בנכרי דלאו בר חיובא על לאו דלא תעשון ל"ש בי' אין שליח לדב"ע, וגם לאידך לישנא דאי בעי עביד י"ל דנכרי דודאי עביד ל"ש בי' אין שליח לדב"ע, ועי' במ"ל הל' מלוה ולוה (פ"ה הי"ד), וא"כ מוכח דמדין שליחות אין איסור דאין שליחות לנכרי וצ"ע, ע"כ לשונו בגליון):

כא)

**ולפ**"ז הי' נראה דמיושב ג"כ מה דהקשינו על היש דוחים מסוגיא דב"ק די"ל ג"כ הכי אף דלא ס"ל בזה כהרמב"ם דנעשה מומר בתחלת שחיטה, מ"מ י"ל כיון דלדידהו השחיטה ראשונה דשבת בפרהסיא אסור, כיון דהכשר שחיטתו ועשייתו מומר בהדי הדדי קאתי מקרי שחיטת מומר, ה"נ י"ל לענין שליחות, כיון דבאותו שליחות בגמר שליחותו נעשה מומר הוא בכלל אין שליחות למומר, וכעין שכתבו תוס' כתובות (דף יא ע"ב) בגר קטן כיון דבאותו מעשה שליחות נעשה ישראל לא הוי בכלל אין שליחות לנכרי, ה"נ י"ל בהיפוך דאם באותו מעשה נעשה מומר הוא מכלל אין שליחות למומר:

כב)

**אך** מ"מ לא ניחא לי בזה כ"כ, דלאותם היש דוחים דס"ל דאין שחיטת מומר נבילה ולא הוי כעכו"ם, א"כ אנו בכלל עכו"ם ג"כ לענין ביטול שליחותו ויש לחלק, עכ"פ על הרמב"ם שפיר י"ל כדברינו באופן דמחלוקת הבית הלל והפר"ח במומר לחלל שבת

בדרבנן אם מקרי מדרבנן מומר לכה"ת תלי' במחלוקת גדולי רבותינו, דלהר"ן י"ל דלא הוי מומר, ולהרמב"ם הוי מומר.

כג)

**אמנם** באמת אין תירוצנו מספיק על הרמב"ם בההיא דטבח ביוה"כ ואתרו בי' דמש"ה פטור דחיוב מלקות בא רק על הגמר דמעיקרא הוי מקלקל אינו מספיק דהא הרמב"ם פסק דחובל וצריך לכלבו חייב א"כ מכ"ש בחובל בתחלת שחיטה וצריך לה כדי לגמור שחיטתו, ואף להרמב"ם דחובל אינו חייב משום נטילת נשמ' רק משו' מפרק וצריך לדמו, מ"מ הא הרמב"ם כתב דבאינו צריך לדמו פטור דהוי מקלקל, אבל הכא בשחט וצריך לגמור לשחיטתו ולא מקרי מקלקל הוי כמו צריך לדמו, ואף דהוי מלאכה שא"צ לגופה הא הרמב"ם פסק דמשא"צ לגופה חייב, וא"כ עכ"פ ביצא בתחלת שחיטה דם כגרוגרת נתחייב משום תחלת שחיטה ויתחייב ד' וה' על גמר שחיטה, ובהכרח לומר דהרמב"ם ס"ל כמ"ש הדרישה בדעת הטור, כיון דנתחייב מיתה באותו מעש' בתחלת המעש' שוב אינו מתחייב ממון ה"נ לענין מלקו', או דנדחוק כמ"ש הרמב"ם והתרו בו היינו שהתרו בו במפורש על חיוב דנטיל' נשמ' ולא אתרו בי' משו' מפרק והוי ההתרא' רק על הגמר, או דהתרו בו משו' תרתי מפר' ונטיל' נשמ' דגם על הגמר יש חיוב מלקות, וכיון שכן ממילא דברי הרמב"ם בפירו' המשניו' דשחיט' שבת בפרהסיא אסור דנעשה מומר, תחילת שבת הוא כפשטי' דהוי מומר דאורייתא, דלא מקרי מקלקל דהוי כחובל וצריך לכלבו, גם אף דסתמא קאמר הרמב"ם אף בשוחט עוף הקל ולא יצא דם כגרוגרת תחלת השחיטה מ"מ הוי איסור דאורייתא מדין חצי שיעור אסור מה"ת, עי' מ"ל (ר"פ י"ח) מהל' שבת, וא"כ אין ראייה מדברי הרמב"ם אלו דסבר דמומר לחלל שבת בדרבנן הוי מומר לכה"ת, ממילא קשה ראייתנו מהר"ן בחידושיו די"ל דלא הוי מומר כיון דלא מצינו מאן דפליג עליה ודוק.

כד)

**ומעתה** אחר דהוכחנו בראי' ברורה מסוגיא דב"ק דגם לדידן שחיטת שבת בפרהסיא אסור דנעשה מומר בתחלת שחיטה אי דאורייתא אי מדרבנן ובטל השליחות מדרבנן, ואם כהפוסקים דיש שליחות למומר מוכח באמת דהוי מומר תחלת שחיטה מדאורייתא, א"כ יקשה למאי צריכים לאוקמי מתני' דטבח ביוה"כ כר"מ דלוקה ומשלם, לוקי בטובח ע"י אחר, (ועי' מהרש"א) והא דטבח בשבת פטור, היינו דמיירי בפרהסיא ופטור משום דהוי שחיטת מומר והוי נחירה, או דבטלה השליחות קודם גמר השחיטה וכנ"ל. ע"כ מוכח דיוה"כ הוי כשבת לענין זה דמומר ליוה"כ הוי כמומר לכה"ת ומוכח

דמיירי בצנעא, ומדמחלק בין יוה"כ לשבת ע"כ דלא מיירי ע"י אחר ובשבת פטור משום קלב"מ וביוה"כ חייב משום דאתיא כר"מ דלוקה ומשלם, ודוק:

## דף קו:

**גמרא**, תנן אין צדין דגים מן הביברין ביו"ט, אבל צדין חיה ועוף, ורמינהו ביברין של חיה ועופות ודגים אין צדין מהם ביו"ט, בשלמא חיה אחי' ל"ק הא ר"י [דהצד צבי אינו חייב עד שיצוד לבית], הא רבנן, אלא עופות אעופות קשי', וכ"ת עופות אעופות נמי ל"ק הא בביבר מקורה, הא בביבר שאינו מקורה, והא בית דמקורה הוא, [ובין לר"י ובין לרבנן צפור למגדל אין, לבית לא].

**קשה** לי הא הך ברייתא קתני נמי חי' דאין צדין הרי דחי' אינו ניצד בביבר, ובחי' אין חילוק בין מקורה או לא דהא אינו יכול לפרוח, וכיון דחי' בביבר מקורה אינו ניצד, מכש"כ בעוף, וא"כ על רומיא דעופות ועופות ג"כ צ"ל דהברייתא כר"י, דחי' אינו ניצוד, וכ"ש עופות, ומתני' כרבנן דחי' ניצוד, וה"ה לעוף במקורה, וא"כ הו"ל לגמרא לומר עופות אעופות נמי ל"ק דתלי' בפלוגתא דר"י ורבנן:

## דף קז.

**גמרא**, וממאי דפטור, [דתנן גבי הצד נחש אם מתעסק בו שלא ישכנו הוא פטור] ומותר דתנן כופין קערה על הנר וכו' ועל עקרב שלא תישך.

**קשה** לי הא אמרינן בברכות, הי' עומד בתפילה, ונחש כרוך על עקבו לא יפסיק אבל עקרב פוסק, הרי דעקרב הזיקו יותר קרוב לודאי מהיזק נחש, וא"כ דלמא בעקרב דוקא התירו מלאכה שאין צריך לגופו, ולא בנחש:

## דף קח.

**גמרא**, מנין שאין כותבין תפילין אלא ע"ג עור בהמה טהורה, וכן בברייתא לקמן כותבין תפילין ע"ג עור בהמה טהורה ועל גבי עור חיה טהורה, ולא ידעתי אמאי דקדק למנקט דוקא בהמה וחי', ושייר וע"ג עוף טהור, דס"ל לר"ה דג"כ כותבין:

## דף קי:

**בר"ן** ד"ה אלא, ואפילו לר' נתן בעל הערוך כו', אבל באיסורים דעלמא כו'.

**תמוה** לי, הא הר"ן שם ע"ב הביא דברי הערוך שהביא ראי' ממוכרי כסות, והא מזה מוכח דבכל איסורים הכי הוא, וצע"ג:

## דף קיג.

**גמרא**, אר"י א"ש, כלי קיואי [כלי אורגים] מותר לטלטלן בשבת.
**פירש"י** דאין גרדי מקפיד עליהן, ולא הוי מלאכתו לאיסור.
**קשה** לי וכי בשביל שאינו מקפיד עליו, לא מקרי מלאכתו לאיסור, דאינו מקפיד מועיל דלא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס, אבל מ"מ הוי מלאכתו לאיסור, ומיירי באמת לצורך גופו ומקומו:

## דף קיד.

**גמרא** כשתמצא לומר לדברי ר' ישמעאל דלמד מן עולת שבת בשבתו, דחלבי שבת שנתותרו למוצאי שבת, קרבים ביוה"כ, נדרים ונדבות [שיכול להמתין לחול] קריבין ביו"ט, [א"כ ק"ו חלבי שבת שנשחטו בזמן, וכי איצטריך קרא ליוה"כ].
**תימא** לי, הא פלוגתא זו דנדרים ונדבות אי קריבין ביו"ט, הוא רק בשלמי נדבה, אבל עולת נדבה, דלית בי' צורך הדיוט לכ"ע לא קריבה, וכ"כ בתו' בחגיגה (דף ח' ע"א) והכא הא בעולה מיירי:

## דף קטו.

**גמרא**, אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא.
**וכתב** רש"י ז"ל, אבא של ר"י חלפתא שמו.
**קשה** לי איך הזכיר ר"י את אביו בשמו, הא אמרינן בקידושין, דלא יזכיר אביו בשמו, לא בחייו, ולא במותו.
**ובני** הבן יקיר לי קיר לבבי, רבי שלמה ני' תירץ לי עפ"י דברי רש"י פ' חלק (דף ק' ע"א ד"ה בשמו), ואינו אומר רבי ומורי פלוני, מבואר דבמקדים שבח לפני שם העצם שרי, וה"ה הכא שהקדים אבא לשם העצם חלפתא, והקשה הוא כעין קושי' זו מפ' בכל מערבין (דף לו ע"א), אר"י אבטולמוס העיד, וכ' רש"י (ד"ה דידי'), ומתני' דרבי אבטולמוס הוא, והי' בינינו מו"מ של דברים בזה, [אב"ה הלא הם כתובים תוך תשובות אבא מארי ני' בחלק הכתבים]:

## דף קיז.

**גמרא** אדהכי והכי לשדינן, מבואר דאם לא הי' מצי למשדינהו, הוי ראוי להתיר ולדמות דמדהיכא דאית ביה לא שדי לה, אתויי נמי מייתי, וכ"פ תוס'.

**אבל** תמוה לי, התם דאית ביה ס"ת, דמעיקרא הי' בסיס לאיסור ולהיתר בזה בא"א לנעור מדאדהכי והכי נפלה דליקה הוי היתר גמור, כמו בכל מקום, היכא דלא הוי בסיס, כגון בשוכח, או בסיס לאיסור ולהיתר, דמותר לטלטל בא"א לנער, אבל לאתויי כיס שיש בו מעות, יהי' בסיס לדבר איסור לחוד, דאסור בכל מקום, אף בא"א לנער, וצע"ג, [אב"ה עי' מ"ש בזה א"א ני' בתשובותיו]:

**גמרא**, דלא קבעי לה לעור, דהא אביי ורבא, לא זכיתי להבין, איך מקרי זה בשם אינו מכוון, הא במכוון מפשיט להעור בידים, אלא שאינו עושה כן לצורך העור ומקרי מכוין, אלא שאצ"ל כמו כיבוי, ואם נידון דניחא לי' בעור ומקרי צריך לגופו, ממילא הוי מכוין, ול"צ למפרך מדין פסיק רישא, ואם לא ניחא ליה בעור גם אם הי' פסיק רישא מ"מ הוי פ"ר דלא ניחא ליה וא"כ שייטא דפ"ר לא שייך כאן, דהא הוא מכוין, ותליא רק אם ניחא לי' בעור, והוי צריכא לגופא, או דלא ניחא לי' בעור, והוי אינה צריכה לגופה, וכזה הקשה הרשב"א ז"ל לקמן (דף קלג ע"א) גבי בהרת דקרי לה אינו מכוין, הא קוצץ במכוין בידים, ותירץ שם דלא אזהר רחמנא לא תיקוץ, אלא שלא יטהר הנגע, וזהו אינו מספיק כאן, וצע"ג:

## דף קכ:

**גמרא**, אי הכי קשי' דרבנן אדרבנן, ק"ל הא י"ל ג"כ בהיפוך, דבכבוי, דאף אם יכבה ממש ליכא דאורייתא, למה דקיי"ל דמלאכה שאצ"ל פטור כר"ש מש"ה לא גזרו שלא יכבה, אבל במחיקת השם גזרו גרמא אטו מחיקה ממש דהוא דאורייתא וכזה חילקו בגמרא דלעיל (דף מו ע"ב) לענין דבר שאינו מתכוין, ועי' בתוס' שם ד"ה כל היכא דאף אם שורש מלאכה דאורייתא, כיון דהיא מלאכה שאצ"ל, הוי כמו דרבנן, עיי"ש וצ"ע:

## דף קכא.

**גמרא**, נימא מסייע [לדר' אמי דאמר בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד ממתני' דתנן] עכו"ם שבא לכבות, אין אומרים לו כבה ואל תכבה, כבה לא אמרינן ליה הא כל המכבה אינו מפסיד אמרינן ליה [אימא סיפא אל תכבה לא אמרינן לי', וכל המכבה אינו מפסיד נמי לא אמרינן לו', אלא מהא ליכא למשמע מיני'].

**תימא** הא מצינו בנדרים דמותר לומר כל הזן אינו מפסיד ומ"מ אסור לומר אם תזון לא תפסיד דדמי יותר לשלוחו, א"כ בדליקה דאמר ר' אמי דהתירו לומר כל המכבה א"מ, מדלא נקט רבותא יותר דהתירו לומר אם תכבה לא תפסיד, מוכח דזה באמת אסור,

כמו בנדר, א"כ איך אמרינן נימא מסייע ליה וכו', הא עדיין קשה דאמאי נקט א"א לו כבה הא אפילו לומר אם תכבה לא תפסיד אסור, וגם הא זהו אפילו לפי האמת אף למה דאמרינן מהא ליכא למשמע מיני', היינו דליכא סייעתא, דדילמא דיוקא דסיפא עיקר, אבל כיון דאמר ר' אמי דמותר לומר כל המכבה א"מ, א"כ ע"כ דבאמת דיוקא דרישא עיקר, ויקשה על הרישא אמאי קתני אין אומרין לו כבה, הא אפילו אם תכבה לא תפסיד אסור, וצריך התיישבות גדול:

**גמרא**, אלא מהא ליכא למשמע מיני'.

**קשה** לי על מה הניחו בקושיא דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא, אמאי לא נימא דדין זה תלוי' בפלוגתא דר"י ור"ש, דלר"י דכיבוי דאורייתא אסור לומר כל המכבה אינו מפסיד, דמיחזי כשלוחו לאיסור דאורייתא וגזרו בי' רבנן, ולר"ש דמשאצ"ל פטור, והוי מלאכה דרבנן מותר לומר כל המכבה א"מ, וא"כ י"ל דמתני' נקטה מילתא דפסיקא, דאין אומרים לו כבה אפילו לר"ש, ואל תכבה אפילו לר"י, ולומר כל המכבה א"מ לא פסיקא דתלי' בפלוגתא דר"י ור"ש:

## דף קכה:

**גמרא**, תנן התם אבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת אמר רבה א"ר אמי לא שנו אלא בשוכח, (אבל במניח, נעשה בסיס לדבר האיסור, ורב יוסף א"ר אסי, לא שנו אלא כו', אבל במניח, נעשה כיסוי לחבית.

**אמאי** דתני דמטה החבית על צדה קאי, מפורש דזהו דוקא בשוכח, אבל במניח דנעשה בסים לא, דבסיס אפילו ניעור אסור, דהא לקמן בפ נוטל [במתני' דף קמב ע"ב], במעות שעל הכר [מנער את הכר והן נופלות], לא קתני במתני' רק דינא דניעור ומ"מ קאמר עלה רב במניח אסור.

**ודלא** כפירש"י ז"ל, דפירש דקאי על סיפא דמתני' דמתיר בטלטול להדי' החבית ואבן עלי', דקתני היתה בין החביות שירא להטותה שם שלא תפול האבן על החבית שבצדה מגביה החבית ומטה על צדה והיא נופלת.

**ופירושו** תמוה מאוד, חדא כיון דאפשר לפרש דקאי אירישא וכדכתיבנא למה נפרש אסיפא, ותו דרש"י ז"ל בעצמו לא עשה כן לקמן בפ' נוטל (דף קמב ע"ב) דשם פירש מימרא דרב דאמר ל"ש אלא בשוכח כפשוטו דקאי אירישא.

**ויותר** הו"ל כאן, לפרש כן, כיון דבגמרא כאן מייתי רק רישא דמתני', ולמה שביק לפרש דהאי ל"ש קאי על מה דהביא בגמרא, ומפרשו על מה דלא הביא בגמרא.

**ואולי** יש לקיים פירש"י ז"ל ממה דכ' רש"י ז"ל בעצמו לעיל במתני' פ' במה טומנין [דף מט ע"א במתני' טומנין כו' בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן, כיצד הוא עושה נוטל את הכיסוי והן נופלות מאליהן], זה לשונו, נוטל כיסוד של קדירה שיש תורת כלי עלי', ואע"ג שהן [הגיזי צמר] עלי', לא איכפת לן דלא נעשית בסיס להן, שאין עשוי אלא לכסות קדירה, ע"כ, ובתוס' פ' כירה (דף מג ע"ב ד"ה דכ"ע) כתבו טעם אחר, כיון דאין דעתו להניח שם כל השבת לא מקרי בסיס, ונראה דרש"י ז"ל נתכוין למ"ש הר"ן (דף כה ע"א) בשם הרז"ה, שאין הקדירה תשמיש להטמנה והכיסוי, אלא אדרבא הן תשמישין לקדירה.

**אך** דברים אלו מוקשין משמעתין דאמר רבה אבל במניח נעשה בסיס, וקשה נהי דס"ל לרבה דהאבן לא נעשה כלי, ואסור משום מוקצה, מ"מ למה יהיה החבית בסיס, הא החבית אינו משמש להאבן, אלא אדרבה האבן משמש לחבית לכיסוי, והוי ממש כההיא דטמן וכיסה, וזהו תימא.

**וראיתי** להרז"ה פ' כל הכלים, ונראה תוכן דבריו הקדושים דבאמת מה דאמר רבה אבל במניח היינו במניח שלא ע"ד כיסוי וע"ד כיסוי הוי כשוכח עיי"ש, והא דאמר רבה ומותבינן אשמעתין [האבן שבקרויה, היינו דלעת יבשה וחלולה שממלאין בה מים ונותנין בה אבן להכבידה כדי שלא תהי' צפה לגודל קלותה, אם ממלאין בה ואינה נופלת שהיא קשורה יפה, ממלאין בה, אלמא דהאבן נעשה כלי, אף זהו מיירי במניח שלא ע"ד כיסוי, צ"ל דמתני' מדלא אמר עוד בבא אבל במניח לכיסוי הותר גם האבן מוכח דלא נעשה כלי, ואין כאן אלא שני דינים, דבמניח ע"ד כיסוי דינו כשוכח, וע"ז אמר ומותבינן אשמעתין.

**אמנם** עדיין דחוק, דאמאי אמר ל"ש אלא בשוכח הו"ל למנקט ל"ש אלא במניח ע"ד כיסוי, ומתוך זה י"ל דרש"י ס"ל כמ"ש התוס' פ' כל הכלים (דף קכג ע"א ד"ה האי פוגלא), לחלק דבמניח ע"מ ליטול בשבת אף דלא הוי בסיס ומותר לנער, מ"מ לא הוי כשוכח ממש, ואסור בטלטול החבית והאבן עליו דלא היה לו להניח באותו ענין דיצטרך לטלטלו, ה"נ מחלק רש"י לשיטתי' דנהי דהיכא דההיתר אינו משמש להאיסור לא מקרי בסיס, מ"מ מותר רק בניעור אבל לא בטלטול גמור, וחלוק בזה משוכח, ומש"ה הכא בסוגיין דמה דאמר רבה אבל במניח, ע"כ מיירי אף במניח ע"ד כיסוי, מדקאמר רבה ומותבינן אשמעתין, והרי במתני' לא הי' רק הנחה בעלמא בנתינת האבן ומ"מ מקשה ממנה אלמא דגם הוא מיירי גם לא בהנחה בעלמא, אלא בע"ד כיסוי, ומש"ה א"א לפרש דרבה קאי אריש דמטה על צדה, דהא ניעור בעלמא גם במניח ע"ד כיסוי שרי

כיון דמ"מ אין החבית משמש להאבן, מש"ה הוצרך רש"י לקבל הדוחק דקאי על סיפא דמיירי בטלטול גמור, דזהו אסור גם במניח ע"ד כיסוי, אבל בפ' נוטל לקמן במימרא דרב, דאפשר לפרש דמה דקאמר אבל במניח היינו במניח שלא ע"ד כיסוי, ומה דלא קאמר ל"ש אלא במניח ע"ד כיסוי י"ל דע"ד כיסוי סבר דנעשה האבן כיסוי כר' אסי, מש"ה נקט רש"י ז"ל בפשוטו דקאי אריש, ונכון.

**ובהכי** מתיישב שפיר דלקמן פ' נוטל אמר רב ל"ש אלא בשוכח על דין אבן, ושונה דבריו על מעות שעל הכר, ואמר ל"ש אלא בשוכח, וקשיא תרתי למה לי, ובתוס' שם נדחקו ליישב, ובדברינו ניחא טובא, די"ל באמת דרב מיירי ג"כ במניח ע"ד כיסוי, דס"ל כר' אמי וקאי באמת רק אסיפא לענין טלטול החבית כדצ"ל במימרא דרבה א"ר אמי, וכיון דקאי אסיפא עדיין לא שמענו דבסיס גמור אפילו הניעור אסור, לזה הוצרך לאידך מימרא במעות שעל הכר, דלא קתני במתני' רק דין ניעור, ועלה אמר דבמניח נעשה בסיס, דאפילו ניעור לחוד אסור, ומימרא קמייתא דרב איצטריך, דלא נימא דהאבן עצמו אישתרי דנעשה כלי, ולאפוקי מר' אסי, והרי זה נכון דהוצרך רש"י לדחוק ולפרש דרבה אסיפא קאי.

**ובאמת** תמוהים לי דברי הר"ן, דבפ' במה טומנין כתב כהרז"ה, כיון דאין הקדירה משמש להכיסוי לא מקרי בסיס, ואלו בפ' נוטל (דף סה ע"ב) כתב ל"ש דמטה על צדה כו' אלא בשוכח כו', וכתב וא"ת והא קי"ל דחריות של דקל [דנמלך עלייהו לישיבה דישב בלחוד מהני אע"ג דלא קשר, וא"כ ה"נ לסגי בהנחת האבן מבע"י] ומשני דחריות עבידא לישיבה, אבל אבן לא עבידא לכיסוי, ובזה נשאר הקושיא דמ"מ אף דלא דמי לחריות, ואין האבן נעשה כלי, מ"מ הא החבית אינו משמש להאבן, ולא יהי' בסיס.

**ובזה** ליכא למימר כמ"ש בשיטת רש"י דמ"מ אסור להגביה החבית, דהא כתב הר"ן ל"ש דמטה על צדה הרי דמפרש דקאי אריש דמניח אפילו נוטה על צדה אסור.

**גם** ל"ל כמו שתירץ הרז"ה את עצמו דאבל במניח היינו שלא ע"ד כיסוי דא"כ ל"ש עליה דברי הר"ן, במ"ש להקשות מחריות של דקל, דהא מיירי במניח שלא ע"ד כיסוי, וצריך לימוד גדול להבין דברי חכמים וחידותם.

**שוב** ראיתי לרבינו שמואל אידלס ז"ל הקשה כן על רש"י ז"ל, מה הביאו לידי כך לפרש דרבה אסיפא קאי, אבל מה שתירץ דפירש"י כן דלא להוי פלוגתא דר' אמי ור' אסי פלוגתא רחוקה בתלתא דרגין דלר' אמי אפילו ניעור אסור, ולר' אסי אפילו האבן עצמו מותר לטלטל, אינו מחוור כ"כ, דבדינא דבסיס לא פליגי, ותרווייהו ס"ל דהיכא דהוי בסוס אפילו ניעור אסור, אלא דפליגי אם האבן עצמו הותר, דנעשה כלי או דלא נעשה

כלי ונעשה בסיס, וממילא החבית בסיס לדבר אסור וא"כ הפלוגתא רק בחד מילתא, ביסוד זה אם האבן נעשה כלי או לא וליכא בזה פלוגתא רחוקה, דגם רב אסי מודה היכא דלא נעשה האבן כלי אפילו ניעור אסור:

**ובזה** ממילא נדחה גם תירוצו השני של מהר"ש איידלס ז"ל, דלכך פירש"י בטלטול ולא בניעור, דהוי דומי' דמייתי עלי', ואזדו לטעמייהו, כיון דשרש הפלוגתא רק אם האבן נעשה כלי או לא שייך שפיר ואזדו לטעמייהו, ומה שכתבתי מחוור יותר:

## דף קל:

**גמרא** בעי מיניה ר' זירא [מבוי שלא נשתתפו בו מהו, כחצר דמי ואע"ג דלא נשתתפו בו מותר לטלטל בכולו או דלמא לא דמי לחצר].

**פירש"י** ז"ל מותר לטלטל בכולו מה שנמצא בתוכו, או בגדיו שהוציאן מן הבית לתוכו דרך מלבוש פושטן ומטלטל בכולו.

**תמוה** לי, הא בגדיו ששבתו בתוך הבית אסורים לטלטל ברשות אחר, כדאיתא בעירובין (דף צא) בכומתא וסודרא דמבואר בהוציאן לחציר דרך מלבוש אסור להוציאן משם לחצר חבירו, דהוי כמוציא מביתו לחצר חבירו, וא"כ ה"נ במכ"ש דאסורים לטלטל בחצירו שלא ע"י עירוב וכמ"ש להדי' בהריטב"א עירובין (דף עז) דמה"ט אמרינן שם אין בו ד"א רשות שניהם שולטות בו, ולא יזיזנו ממקומו, וכן הביא באבן העוזר (סי' שפ"ו) בשם עבה"ק להרשב"א, אלא דשם אוסר רק טלטול ד"א, ונראה לענ"ד ראי' לדבריו מסוגיא דעירובין (דף פז ע"ב) והאר"י ברשויות דרבנן, ודברי רש"י קשים בעיני:

## דף קלב.

**תד"ה** מה צרעת כו' אכתי נימא קבורת מת מצוה יוכיח [על הק"ו דבעי למילף בגמרא, ומה צרעת שדוחה עבודה שדוחה שבת מילה דוחה אותה, שבת שנדחית מפני עבודה, כש"כ שתהא מילה דוחה אותה, והקשה בתוס' מהו ק"ו נימא רציחה תוכיח שדוחה עבודה ואינו דוחה שבת, אף אני אביא מילה, וכ"ת מילה עדיפא שדוחה צרעת הדוחה עבודה, אכתי נימא קבורת מ"מ תוכיח דעדיפא ממילה שדוחה מילה מולאחותו שדוחה צרעת שדוחה עבודה שדוחה שבת, אפ"ה לא דחי' שבת].

**תמיהני** מאוד הא לאותו ס"ד מהראוי שקבורת מ"מ יהא דוחה את השבת, כיון שדוחה מילה ורילה דוחה שבת, דהרי בסנהדרין פרכינן ויהא קבורת מ"מ דוח' שבת מק"ו, כיון דדוחה עבודה, ועבודה דוחה את השבת, ומשני רציחה תוכיח שדוחה עבודה ואינו

דוחה שבת, והקשו בתוס' שם, ונלמוד ק"ו קבורת מ"מ דדוחה מילה ומילה דוחה שבת, ותי' דמ"מ שייך למפרך רציחה תוכיח דדוחה עבודה שדוחה שבת, והיא גופה אינו דוחה שבת, ה"נ קבורת מ"מ אף שדוחה מילה הדוחה את השבת מ"מ היא גופה לא תדחה שבת, וקשי' לי בגוה דמ"מ קבורת מ"מ עדיפא דדוחה מילה הדוח' צרעת דדוחה עבודה דדוחה שבת, ועדיף משבת בכמה מדרגות, וכמ"ש כאן, וכ"ת מילה עדיפא שדוחה צרעת שדוחה עבודה, וי"ל דלמסקנא ניחא דצרעת לאו משום דחמירא אלא משום דגברא לא חזי, ולרב ספרא בתירוצא א' דהתוס' לקמן ד"ה הדר אמר וכו' דלא ס"ל הך סברא דגברא לא חזי, באמת צ"ל דבלא"ה לית ליה ק"ו כזה, וכמ"ש מהר"ש איידלס שם, או דבאמת אין חילוק בין עדיף במדרגות או לא, ודלא כסברת וכ"ת שבתוס' כאן, וכיון דמצינו ברציחה שדוחה דבר שדוחה שבת, ומ"מ הוא אינו דוחה שבת נסתר הק"ו מכל וכל, עכ"פ לפי מה דקיימא התוס' השתא בסברת וכ"ת, קשי' איך כתבו על זה דאכתי נימא קבורת מ"מ יוכיח, נימא דהיא גופה אתי' בק"ו דדוחה שבת, כיון דדוחה מילה הדוחה וכו', ולאותו ס"ד ל"ש לומר רציחה תוכיח, כי היכי דל"ש רציחה תוכיח על מילה, ומה אולמא דק"ו לגבי מילה, מלגבי קבורת מ"מ, ותרווייהו נילף בק"ו דדחי שבת, וצריך התישבות גדול:

## דף קלד:

**גמרא** האי ראב"ע אומר מרחיצין אף מרחיצין מבעי' לי'.
**תימא** הא בברייתא דת"כ דרבא קתני ג"כ הך לישנא ראב"ע אומר מרחיצין, ויקשה נמי אף מרחיצין מבעי' ליה, וא"כ איך נידוק מתני' נגד הברייתא:
**רש"י ד"ה** מבפנים וכו', ומלבן ממש לא הוי, [בגמרא אמר רב כהנא טיט על גבי בגדו, מכסכסו ומשפשפו מבפנים, ואין מכסכסו מבחוץ, ופירש"י מבפנים לא מוכחא מילתא לאתחזויי כמלבן, ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים]:
**משמע** דס"ל לרש"י דאין ליבון בלא מים.
**ותימא** מלקמן (ריש דף קמז) דאר"ה המנער טלית בשבת חייב חטאת, ופירש"י שם המנער מן העפר:

## דף קלו.

**גמרא ורבנן לא דמי לטרפה וכו'**. וק"ל היאך נדמי בן ח' לטרפה. הא בן ח' הוי מת ממש לענין חבלה בשבת כדאמרי' מחתך בבשר בעלמא הוא. ולא שייך ביה שחיטה. כדאמרי' בפ"ק דחולין וכי מתה עומד ומולק. אבל טרפה לא הוי כמתה כדפירש"י שם בחולין.

וכן מבואר בפסחים (דף עא) שחטו ונמצא טרפה. דבטרפה חייב משום חובל מש"ה מהני לטהרה מידי נבילה. וצ"ל אף דבן ח' הוי כמחתך בשר בעלמא לענין חבלה מ"מ אינו כמת ממש דהרי אינו מטמא כמ"ש הרשב"ם ב"ב (דף כ) דבן ח' הוא כאבן לא חי ולא מת. ולזה ס"ל להש"ס דדמי לטרפה דתהני ביה שחיטה. ודבר זה צ"ע גדול:

## דף קלז:

**גמרא** איבעיא להו תלה מאי, לרבנן דפליגי אר' אליעזר [וסברי אין תולין המשמרת ביו"ט], אר"י תלה חייב חטאת.

**קשה** לי, מהיכן ס"ד למימר הכי, כיון דלר"א ע"כ תליית המשמרת אינו אוהל ארעי [דבאהל דאורייתא אסור גם לר"א דהא מכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט אסור לעשות ביו"ט וככתוב בתוס' ד"ה דר"א], ובהא לא מצינו מאן דפליג, ויש לנו יותר לומר דטעמא דרבנן דס"ל דמכשירין אסור, דבזה מצינו פלוגתא מפורשת:

## דף קמא:

**גמרא** אמר רבא הוציא תינוק חי וכיס תלוי בצוארו חייב משום כיס, (ומקשה עלה מדתנן נוטל אדם את בנו ואבן בידו), ומשני, דמתני' ביש לו געגועים על אביו, [ולא העמידו טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי, ומקשה], א"ה מה ארי' אבן אפילו דינר נמי, ומשני אבן אי נפלה לא אתי אבוה לאתויי, דינר אי נפל אתי אבוה לאתויי.

**וכתבו** בתוס' א"ה מה אריא כו' דבשלמא אי אמרת דתרווייהו בין אבן בין דינר בטל לגבי תינוק, ואין כאן טלטול מוקצה כלל, היינו דנקט אבן משום דאי נפל לא אתי אבוה לאתויי, אלא אי אמרת דתרווייהו לא בטלי, ואפ"ה שרינן איסור מוקצה כשמטלטל התינוק עם האבן משום געגועים, בדינר נמי לשתרי, ואי משום דאתי אבוה לאתויי, מה בכך הא השתא נמי שרינן איסור מוקצה משום געגועים.

**קשה** לי הא התוס' כתבו בדיבור שלאח"ז, דהא דלא שרי גם בלא געגועים דנתבטל האבן לגבי תינוק כמו שהיא בטלה אגב כלכלה מלאה פירות, משום דאינו צריך כ"כ טלטול התינוק, א"כ ממילא בגעגועים דצריך לטלטל התינוק מותר מטעם ביטול האבן כמו בכלכלה, וא"כ אצל כלל דהקילו לטלטל איסור משום חולי דנלמוד מיני' דטלטול מוקצה שרי, וצ"ע:

## דף קמב:

**מתני'** האבן כו', היתה בין החביות, מגביה ומטה על צדה והיא נופלת.
**פירש"י** מסלקה מבין החביות, ושם מטה על צדה, ובש"ע (סי' שט) כתבתי דמלשון משם משמע דמיד אחר שסלקה מבין החביות אסור לטלטל החבית עוד עם האבן וצריך מיד לנער.
**אבל** קשה לי הא כיון דהמוקצה בידו יכול לטלטלה לכל מקום שירצה, כדאיתא [סי' רסז סעי' יב], ואף להאבן עוזר [שם] דחולק על המג"א, דבמוקצה גמור היכא דאסור אפילו לצורך גופו ומקומו לא מהני מה שכבר הוא בידו, מ"מ הכא דהחבית עם האבן מותר לטלטל לצורך גו"מ, כמו בכיס ומעות בשוכח, כיון דלא הוי בסיס, ומותר לצורך גו"מ, אם הוא בידו מותר לטלטל, וה"נ לשתרי לטלטל, לאיזה מקום שירצה:
**גמרא** מאן תנא בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן [דקתני היתה בין החביות ומתירא שלא יפול האבן על החבית וישברם, מגביה לחבית כולה ומטה על צדה והאבן נופלת דמטרח בחביות דהתירא].
**פירש"י** ולא יטול האבן ממש דהוי איסור, ואע"ג דהשתא נמי אבן מטלטל בהדי חביות.
**לא** זכיתי להבין, דהאך שייך היתר נטילת האבן, הא א"א לטלטל מוקצה בשביל שתיית היין, דהא חזינן במניח דהחבית נעשה בסיס אסור לנער, ולא שרינן טלטול חביות המוקצה בשביל שתיית היין, [והא דהחבית הוי בסיס, ולא אמרינן דהוי בסיס לדבר האסור והמותר, דהא היין היתר הוא, צ"ל כיון דהאבן מונח על החבית גבוה מן היין מקרי בסיס לאבן לחוד ולא ליין, וכ"כ בת"ש סי' שי"ט] וא"כ מה לי טלטול אבן דלשתרי מטלטול חבית דאסורה.
**וההיא** דנוטל את הפסולת צ"ל באמת דטלטול מוקצה ביו"ט לצורך אוכל נפש שרי (כמ"ש התוס' הדין כן בריש ביצה, דף ח' ע"א ד"ה אר"י ובדף כח ע"ב ד"ה גריפת ובדף לא ע"א ד"ה אר"ז עיי"ש), אבל בשבת דאסור כדמוכח מניעור חבית במניח דאסור וכנ"ל, א"כ איך אפשר לטלטל האבן וליכא היתר רק לנער החבית דהוי לגבי אבן טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, אבל טלטול אבן בעצמו לא.
**ואולם** לשיטת תוס' ניחא דפרכת הש"ס דנימא דבטל האבן לגבי חבית כמו באוכלים מרובים על הפסולת ובזה לא קשי' מנ"ל הך סברא דבטל הא התם אף אם אין הפסולת בטל לגבי אוכלים, מ"מ הא טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש שרי ביו"ט, בזה י"ל דוקא אם אי אפשר בענין אחר אבל כיון דאפשר לברר האוכל אלא דנפיש בטרחא לא היה לו להתיר טלטול מוקצה ליטול הפסולת אלא ע"כ דפקע שם מוקצה מיני' דבטל לגבי

האוכל ושפיר פריך.

**וביותר** י"ל דפריך בדרך הכרח דהא בסיפא דפסולת מרובה על האוכלים דנוטל האוכל, ולשיטת התוס' הפירוש דנפיש בטרחא וזוטר בשיעורים קאי על האוכלים, [אב"ה בביצה מקשה בגמרא בפסולת מרובה על האוכלים דנוטל האוכל, פשיטא, ומשני ל"צ דנפיש (האוכל לפי' התוס') בטרחא (כי הוא דק יותר מן הפסולת ואשמועינן דמ"מ בורר האוכל כיון דהוא) זוטר בשיעורי'] הרי דמחייבינן ליה לאפושי בטרחא ולא מתירין לי' טלטול מוקצה דפסולת, וא"כ מ"ש ברישא כשהאוכל מרובה בשיעורי', ומ"ש בסיפא, דהפסולת מרובה בשיעורי', הא בזה ובזה נפיש טרחא לברור האוכל, ע"כ דברישא הטעם כיון דהאוכל מרובה בשיעורי' בטל הפסולת לגבי'.

**ובזה** אפשר לפרש כוונת התוס' בהמשך דבריהם במ"ש [התוספות כאן אחר שכתבו דהקושי' דלבטל האבן כמו דבטל הפסולת], והא דמוקי לה בפ"ק דביצה כגון דנפיש בטרחא, אאוכל קאי כו', ודו"ק, ושיטת רש"י צלע"ג:

**בר"ן**, ל"ש במטה על צדה, עי' מה שכתבתי בחידושי לתמוה בזה:

## דף קמג.

**מתני'** ב"ש אומרים [ולמאי דאמר רב נחמן דמוחלפת השיטה זהו סברת בית הלל] מעבירין מעל השולחן עצמות וקליפין [בידים], וב"ה אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה.

**יראה** דהאי דנקט תרווייהו עצמות וקליפין, דעצמות הוי רבותא לב"ה, דאף דמכוסין מ"מ מותר לטלטלם וקליפין רבותא לב"ש, דאף דמגולין מ"מ אסור לטלטלם, וכדאמרינן לעיל פ' במה מדליקין (דף כט ע"א), ואי אשמועינן גרעינין [דאסור לר' יהודה להסיק בהן] הו"א דמעיקרא מכסיין והשתא מגליין [אבל קליפי אגוזים דמעיקרא מגליין והשתא מגלו אימא שפיר דמי].

**ובהכי** מרווחא לי שמעתתא, דהתם לעיל [דאמר רב מסיקין בתמרים, ואין מסיקין בגרעינין דר"י, מסיקין באגוזים, ואין מסיקין בקליפותיהן], דאתא הא דרב לאו בפירוש אתמר וכו', ומייתי משמעות דרב אסר בגרעינין.

**וקשיא** טובא נהי דמכללא אתמר דאוסר בגרעינין דמעיקרא מכוסה והשתא מגולה, אכתי מהיכא ידעינן דאסור בקליפי אגוזים דמעיקרא מגלו והשתא מגלו, ובתוס' שם דחקו בזה הרבה, [וכתבו דאע"ג דמטעם זה עושה צריכותא, מ"מ אין הסברא אמת], אבל לפי פירושינו במתני' דהכא ניחא, והיינו דלכאורה קשה היאך אמרינן שם וההיא

דרב לא בפירוש אתמר וכו', הא בלא"ה מוכרח כן ממתני' דהכא דלר"י אפילו גרעינין הוי מוקצה ונולד מדס"ל לב"ש דאסור לטלטלם, וכיון דמהא דאין מסיקין בשברי כלים, ידעינן דרב ס"ל כר"י ממילא ידעינן דגם בגרעינין אסור, מה צריכין לראי' מכללא דס"ל לרב הכי.

**אמנם** נראה דלק"מ דס"ד לומר דדלמא באמת זהו גופא טעמא דב"ה דמעבירין בידים, דס"ל דלא הוי מוקצה דמעיקרא עצמות והשתא עצמות, ואדרבה היינו מרוויחים בזה דלא תקשה דהא ב"ה אית ליה מוקצה בביצה שנולדה ביו"ט, כדפרכינן ברישׁ ביצה, דבאמת ס"ל דמוקצה אסור אלא דהכא לא הוי מוקצה.

**ולפ**"ז מיושב דכיון דס"ל לרב דבגרעינין אסור, דלא אמרינן דמעיקרא גרעינין והשתא גרעינין, ממילא ידעינן דאוסר אף בקליפי אגוזים, דהא ע"כ ר"י ס"ל דקליפי אגוזים אף דמגליין לא הוי מוקצה, מדחזינן דב"ש ס"ל דקליפות אסורים לטלטלם, דבזה ליכא למימר דלמא זהו באמת טעמא דב"ה, דהא ב"ה מתירין אפילו עצמות דמכסיין דהוי מוקצה, ומוכח דב"ה ס"ל כר"ש, ממילא נקטינן מדברי ב"ש דלר"י אפילו קליפין אסורין, וכיון דרב ס"ל כר"י ממילא גם קליפין אסורין:

## דף קמד:

**גמרא** מאן תנא דמוחל משקה הוא, (קס"ד דמקוה אינו נפסל כ"א ע"י משקה ואפילו בשינוי מראה), אמר אביי ר' יעקב היא, דתני' ר' יעקב אומר מוחל הרי הוא כמשקה, ר"ש אומר אינו כמשקה, ומה דיוצא מעיקול בית הבד טמא, לפי שא"א לו בלא ציחצוחי שמן:

**וכתבו** בתוס' על מה דאמר אביי ר"י היא, ז"ל קשה לי, לימא דהאי מוחל דקתני היינו היוצא מעיקול בית הבד ולדברי הכל.

**קשה** לי הא לר"ש כל מוחל אינו משקה, ומה דיוצא מעיקול מכשיר, היינו משום דא"א בלא ציחצוחי שמן וזהו שייך לענין הכשר דהמעט שמן שבו מכשיר, אבל לענין פסול מקוה הא שמן מעט אינו משנה מראית המקוה ורק ע"י מוחל נשתנה:

**תו** קשה לי מהא דאמר רבי שמעון דמכשיר משום דא"א בלא צחצוחי שמן, על הרמב"ם (פ' טז מהל' ט"א) דדוקא מים שנפל למי פירות מכשיר, אבל כל שאר משקים למי פירות הולכים אחר הרוב, והא הכא המעט שמן מעורב ברוב מוחל, ועיי' במ"ל פ"א הי"ד מהל' טומאת משכב ומושב:

## דף קמו:

**גמרא** אמר לי' אביי תני' דמסייע לך.
**לשון** זה משונה קצת משאר תני' דמסייע לך, דהכא אין הסיוע נגד בר פלוגתא אלא דהכא קאמר, הא דידך דלמטה מן השמרים הוי סתימה, ודאי אמת ונכון, דסתימה מעלייתא כהאי שאין אחריה עוד סתימה יותר מעלייתא מבטל הפתח מבואר ומסתייע מהא דפרץ את פצימיו אבל האי דבר פלוגתך אכתי לא מסתייע, די"ל דדוקא סתימה כהאי דפרץ את פצימיו, שא"א סתימה אחרת גדולה הימנה, משא"כ סתימה דלמטה מן היין, דאכתי אפשר בסתימה גדולה הימנה דהיינו למטה מן השמרים.
**ופירש"י** ז"ל דהסיוע הוא דלמטה מן היין לא פקע שם פתח מיני', איני מבין דאכתי מנא לן הא, הא גם ר"ח ס"ל יסוד זה דסתימה מעלייתא בעי, אלא דסובר דלמטה מן היין ג"כ הוי סתימה מעלייתא:

## דף קמז:

**גמרא** לא שנו אלא בסם דדמי לרפואה.
**קשה** ' לי, מסוגיא דלעיל (דף קכג ע"א) מנא אמינא לה דתנן אין עושין אפיקטוזין כו' פירש"י ולא לרפואה וכו' ואע"ג דלא גזר ביה משום שחיקת סממנים כו', הרי דאין הטעם משום רפואה אלא מטעם מתקן, ומשמע דאפילו ביד אסור, דהא ר"נ למד מזה דאסובי ינוקי אסור דהוא ביד, ור"ש לא פליג עליה, אלא מטעם דהתם לאו אורחי' וכו' וצ"ע:

## דף קמח:

**גמרא** ולטעמיך הא דאמר רבא.
**איני** מבין, דבכ"מ דאמרינן ולטעמיך היינו אף לדידך תיקשה אבל הכא הא רבא בר רב חנן לא בעי לאוכוחי מידי, אלא דהקשה קושייתו, והשיב לו דקושיא זו תיקשי גם על רבא, וא"כ מה ולטעמיך שייך הכא, ומה בכך דקשה כזה ממש גם על מימרא דרבא וכי לא אלים יותר להקשות על מתני' מלהקשות על רבא, וד' יאיר עיני:
**גמרא** דאי יהיב ליה שקול [לרב יוסף דס"ל דהלואת יו"ט לא ניתנה ליתבע], ע"כ הא דקתני השוחט את הפרה וחלקה בר"ה, אם הי' החודש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט, היינו דרשאי למשקל א"כ ברישא גם אי יהיב לי' לא שקיל, ואמאי.
**תימא** דלמא בפשוטו דהלוה חייב לצאת לעצמו, דבודאי אף דהלואת יו"ט לא ניתן לתבוע בב"ד מ"מ פשיטא דהוא עצמו חייב לשלם הלואתו, וברישא דמשמט א"צ לשלם:

## דף קנ.

**מתני'** ולא יאמר אדם לחבירו (נכרי) לשכור לו פועלים.
**ובגמרא** והא אמירה לנכרי שבות, (וכבר סתמה רבי במתני' נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה).
**קשה** לי לטעם א' שבהר"ן (והביאו המג"א סי' ש"ז סק"ז) דטעם דאסור לומר לנכרי לכבות. אף דכיבוי בעצמו הוי מלאכה שא"צ לגופה, והוי שבות דשבות במקום פסידא היינו כיון דאם הי' צריך לגופו הי' חייב מה"ת, לפיכך החמיר' בי' לאסור גם בשבות דשבות, א"כ ממתני' דעכו"ם שבא לכבות לא שמעינן רק דאמירה לנכרי אסור היכא דשייך בי' איסור דאורייתא כמו בכיבוי, אבל אמירה דעכו"ם לשכור פועלים דהוי שבות דשבות גמור לא שמעינן משם, וכמו דבאמת קיל יותר לענין פסידא, וצ"ע (א"א עי' לאבא מארי בתשובותיו סימן י"ז):

## דף קנא.

**מתני'** נכרי שהביא חלילין בשבת (בשביל ישראל) לא יספוד בהן ישראל.
**פירש"י** לא יספוד בהן לעולם, וקנס הוא דמוכח מלתא דבשבילו הובא.
**וקשה** לי על פירושו דבגמרא סובר רב דלא שרי אא"כ ידוע בודא שהובאו מתוך התחום, אבל מספק אסור, ואתמר עלה תני' כוותי' דרב, עיר שישראלים ונכרים דרים בה והי' בה מרחץ המרחצת בשבת אסור למוצאי שבת עד כדי שיחמו חמין, [אלמא דמספיקא דלמא בשביל ישראל אסור] והא בחלילים אינו אסור לעולם, כיון דאיכא נמי נכרי לא מוכחא מילתא כולי האי, כמ"ש רש"י ז"ל, וא"כ איך אמרינן עלה תני' כוותי' דרב, דלמא במרחץ מש"ה אסור מספק דהוי דבר שיל"מ, דהא לאחר שיעור כדי שיעשה יהי' שרי אבל בחלילין דהאיסור הוא לעולם י"ל דספיקי שרי, כיון דלא הוי דשיל"מ, וצ"ע (א"א עי' לאבא מארי בתשובותיו):

## דף קנד.

**גמרא** א"ר יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור, דהוקשה כל התורה כולה לע"ז דעד דעביד מעשה בגופה.
**תמוה** לי, הא ר"י לשיטתי' דאית ליה בסנהדרין (דף נד) דלר"ע לא בעי מעשה כלל בע"ז ולרבנן מהני מעשה זוטא כמו משתחוה לע"ז, וה"ה עקימת שפתיו במגדף פטור לרבנן כיון דהוי בלב, ולהתוס' שם במגדף כיון דדבורו לא אהני מידי, מבואר שם היכא דאיתא

בקול ודבורו מהני כמו הנהיגה בקול בכלאים הוי מעשה לענין חטאת כמו משתחוה, א"כ ה"נ דבקולו מחמר והבהמה הולכת עי"ז הוי מעשה לחיובי עליו חטאת, וצ"ע: